

EN NY
GENERATIONS
RÖSTER

om **FÖRSVARET** av
DEMOKRATIN

En antologi av Allmänna Försvarsföreningen

En ny generations röster om försvaret av demokratin
En antologi av Allmänna Försvarsföreningen

En ny generations röster om försvaret av demokratin

© Författarna och Allmänna Försvarsföreningen
aff.a.se / aff@aff.a.se

Denna bok har gjorts möjlig tack vare stöd från Jacob Wallenbergs
Stiftelse, Särskilda fonden.

Omslagslayout, typografi och sättning: Hellsten Kommunikation

Tryck: Lasertryck, Århus, Danmark 2023
ISBN: 978-9-15277-541-7

EN NY GENERATIONS
RÖSTER OM FÖRSVARET
AV DEMOKRATIN

Innehållsförteckning

7 Anna Wieslander
Förord

13 Susanna Kierkegaard
Så vinner vi kriget om de unga

25 Hanna Waerland-Fager
Hård och mjuk säkerhet i en ny era

39 Hanna Olofsson
Teknologisk utveckling i den nya geopolitiken

53 Eric Adamson
Lärdomar från informationskriget i Ukraina

Julian Tucker & Johannes Nordin
69 **Kinas stormaktsambitioner, frihandel
och försörjningskedjor**

91 Ulla Lovcalic
Den transatlantiska länken och Sveriges roll i Nato

103 Gustaf Reinfeldt
EU:s framtid i krigets Europa

115 Anton Kindlund
Sätt det civila meritvärdet i fokus!

127 Qadir Malik
Konflikten mellan demokratier och autokratier över globala normer och inflytande

Allmänna försvarsföreningen (AFF) har i 130 år varit ett forum för debatt om försvars- och säkerhetspolitik. AFF är en ideell förening som är både partipolitiskt och ekonomiskt obunden. Målet är att alla som är intresserade av säkerhets- och försvarsfrågor ska kunna delta och stödja fri information och diskussion.

AFF deltar aktivt i den säkerhets- och försvarspolitiska debatten. Länsavdelningar finns över hela landet. De arrangerar seminarier, konferenser och föredrag om olika säkerhets- och försvarspolitiska frågor.

AFF ger också ut tidskriften Vårt Försvar med fyra nummer årligen. Där medverkar Sveriges främsta experter inom försvar och säkerhet.

AFF samarbetar med olika organisationer, både regionalt, nationellt och internationellt.

Förord

År 2023 firar Sverige 500 år av självständighet. En omvärld i ständig förändring gör dock att vi inte kan ta vår demokrati, fred och frihet för given. Omvärldsklimatet hårdnar med en tendens till global tillbakagång för demokrati, rättsstatsprinciper, och respekt för internationella normer, folkrätt och samarbete. Det globala säkerhetspolitiska läget präglas återigen av osäkerhet och instabilitet, inte minst sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022. En ny era av geopolitisk instabilitet och svåra utmaningar kräver att de yngres perspektiv och lösningar lyfts fram.

Runt om i Europa anordnas årligen flertalet konferenser på hög nivå om aktuella och framtida säkerhetspolitiska utmaningar. Ofta föregås konferenserna av publicering av en bok med korta essäer av experter om aktuella ämnen. Deltagarna på konferenserna, såväl publik som talare, är vanligen betydelsefulla beslutsfattare, diplomater, experter och opinionsbildare. Dessa påverkar och formar den aktuella agendan kring internationell fred och säkerhet. Tröskeln för att delta i debatten är väldigt hög, vilket leder till att unga personer, nästa generations säkerhetspolitiska ledare, ofta inte får möjlighet att framföra sina analyser och förslag. Även om det finns sidoeven på vissa konferenser i Europa, där unga kan ansöka om att delta, blir deras roll ofta marginaliserad. I Sverige är tendensen densamma, med för få unga i paneler och som skribenter. Detta vill Allmänna försvarsföreningen (AFF) ändra på.

I mer än ett sekel har AFF varit ett politiskt obundet forum som har främjat intresse, kunskap och engagemang för svensk säkerhet och försvar. 2020 genomförde AFF ett framgångsrikt bokprojekt på temat "En ny generations röster om fred och säkerhet". Det nya projektet är ett sätt att utveckla plattformen för unga röster ytterligare, stödja deras utveckling av expertis inom säkerhetspolitiska frågor och ge dem möjlighet till ökat inflytande. Med boken "En ny generations

röster om försvaret av demokratin” vill AFF stärka ungas deltagande och inflytande i det samtal som formar den svenska försvars- och säkerhetspolitiken, och som i slutändan rustar demokratin inför stora utmaningar. Det är de unga som står i centrum eftersom deras kunskap, problembeskrivning och analys utgör en viktig och konstruktiv del av den offentliga debatten om försvaret av den demokratiska världsordningen, vår fred och frihet. Att uppnå ett bredare diskussionsunderlag där ungas perspektiv, som nästa generations beslutsfattare, lyfts fram, gör projektet i första hand genom boklanseringen.

En bok är en produkt som har lång livskraft och som dessutom ger en inblick i tankegångarna hos personer som levde under historiska skiften. Detta gäller i ännu högre grad med anledning av den historiska tid som vi nu upplever i krigets Europa.

I ljuset av denna utveckling växer intresset för försvar och demokrati – inte minst bland ungdomar och unga vuxna. För att vända den globala demokratins systematiska nedgång och bygga Sveriges motståndskraft är det extra viktigt att den kommande generationen är förberedd på och engagerad i att försvara demokratin. Antologins disposition och författarnas ämnesval återspeglar väl detta skeende. Det är just detta samhällsengagemang som boken bidrar till.

Susanna Kierkegaard utvärderar de senaste årens undersökningar vad gäller ungas syn på samhällsutvecklingen. Det försämrade omvärldsläget, konflikten mellan demokratiska och auktoritära regimer, samt normförskjutningen bland unga medför en risk att den unga generationen inte nödvändigtvis ser demokratin som den bästa och mest självklara lösningen.

Hanna Waerland-Fager resonerar kring hur man kan fokusera på flera säkerhetsutmaningar, som geopolitik, klimatomställning och demokratiutmaningar samtidigt. Hon lyfter vikten av en fungerande nationell säkerhetspolitik, men betonar även att internationellt samarbete är nödvändigt för att kunna reducera konsekvenser av framtida kriser på ett mer effektivt sätt.

Hanna Olofsson utforskar hur den förändrade geopolitiken och de säkerhetspolitiska konsekvenserna av globala kriser påverkar den teknologiska utvecklingen och dess förutsättningar. Hon pekar på samspelet mellan teknologiutvecklingen och de politiska, ekonomiska och militära sfärerna. I en tid där spelreglerna har förändrats och kraven på staten har utmanats blir frågan om hur Sverige ska ställa sig till förändringen alltmer aktuell.

Eric Adamson belyser civilsamhällets roll och vikten av information i Rysslands krig i Ukraina. Han resonerar kring effekterna av informationskampanjer och om hur användningen av internetkultur som vapen har hjälpt till att bryta ner desinformation från Kreml samtidigt som den försvarar demokratin och påverkar stödet från västerländska regeringar.

Julian Tucker och **Johannes Nordin** diskuterar vad ett mer internationellt engagerat Kina med mer inflytande innebär för världsordningen och västerländsk politisk makt. Kinas utrikespolitik väcker frågor kring Kinas mål och påverkan på försörjningskedjor. Hur sårbara är andra stater för kinesiskt inflytande och hur ska Europa agera för att bemöta Kinas tillväxt?

Ulla Lovcalic analyserar den transatlantiska länken och Sveriges roll i Nato. Hon resonerar kring hur Sverige kan bidra till att stärka motståndskraften av den transatlantiska länken och Natos överlevnad, försvar och säkerhet i detta transformativa skeende, då världen präglas av Rysslands krig i Ukraina och Kinas framväxt.

Gustaf Reinfeldt fokuserar på EU:s framtid, säkerhet och ansvar i krigets Europa. Han betonar krigets globala karaktär och argumenterar att ett effektivt försvar kräver samarbete, stark kapacitet och goda strategier. Vilken roll bör EU ta i en osäker omvärld framgent?

Anton Kindlund tar fasta på bristen av reservofficerare i ljuset av ett effektivt försvar. Han framhäver betydelsen av yrket inom försvaret både för krigsorganisationen, folkförankringen och civil karriär genom att belysa samspelet dem emellan. Hur ska Sverige se till att fler utbildar sig inom Försvarsmakten och hur ska detta kombineras med det civila?

Qadir Malik tar sig an kampen mellan demokratier och autokratier, varderas inflytande och synsätt på globala normer och konflikt-hantering. Han betonar att den teknologiska utvecklingen, klimat-krisen, Rysslands krig i Ukraina samt Kinas auktoritära regim ställer den demokratiska världsordningen inför svåra utmaningar och minskar förtroendet för den. Hur ska demokratier vinna över autokratier?

AFF är tacksam för det stöd som föreningen har erhållit från Jacob Wallenbergs Stiftelse för att kunna genomföra projektet. Ett särskilt tack till Eric Adamson på AFF för allt arbete med att föra projektet i hamn.

Anna Wieslander

Generalsekreterare, Allmänna Försvarsföreningen

Stockholm den 21 juni 2023

Så vinner vi kriget om de unga

Susanna Kierkegaard

Ledarskribent på Aftonbladet. Susanna har en kandidatexamen i Philosophy, Politics and Economics från University of Oxford. Hon har tidigare arbetat på den fackliga kommunikationsbyrån Arena Opinion och som politiskt sakkunnig i Europaparlamentet.

I "New and Old Wars" liknar Mary Kaldor framtiden vid en begravd, tidsinställd bomb som ständigt tickar i samtiden.

"Vilka är de egentligen, ungdomarna i den nya generationen?' Är en fråga som ofta ställs, och man är frestad att svara: de som hör tickandet".¹

Den här texten är tänkt som en varning. Västvärlden håller på att förlora kriget om den unga generationen. Konflikten står mellan demokratiska värderingar och den auktoritära verklighetsbeskrivningen, till största del framförd av regimerna i Ryssland och Kina. Och de flesta politiska ledare är knappt medvetna om att den pågår.

I den unga generationen sker en förskjutning. Två bärande samhällsnormer förändras i grunden.

För det första tror unga inte längre att världen kommer bli bättre. Under deras mest formativa år har kriserna avlöst varandra. Samhällets oförmåga att hantera klimathotet, frihetsinskränkningarna under pandemin, kriget i Ukraina och den efterföljande ekonomiska krisen har tillsammans cementerat bilden av framtiden som mörk.

För det andra ifrågasätts demokratin som det bästa sättet att nå politiska mål. Folkstyret är på väg att tappa sin roll som "övertideologi" – demokratin värderingar är inte längre självklara över hela det politiska spektrumet. Styrelseskicket har politiserats, och i takt med att missnöjet och pessimismen ökar blir fler villiga att undersöka andra alternativ.

Utvecklingen förstås bäst med hjälp av Martha Finnemore och Kathryn Sikkinks modell för normers utveckling. I artikeln "International Norm Dynamics and Political Change" definierar författarna en norm som en gemensam förväntan på beteende kombinerad med en värdering av vad som är rätt och fel.²

Finnemore och Sikkink beskriver normens livscykel i tre faser. Först uppstår normen, med normentreprenörer i spetsen som försöker övertyga andra om sin uppfattning. Därefter sprids idén i en normkaskad. Till slut kommer den över tröskeln till allmänt erkännande, då normen inte längre ifrågasätts utan tas för given. Med hjälp av denna modell

kan de pågående två normförändringarna bland unga förstås. Ingen av dem har helt erkänts, de har ännu inte kommit ”över tröskeln” i Finnemore och Sikkinks modell. Men de är på god väg.

När unga stämmer staten

Ungdomsbarometerens undersökning från 2022 visar att hela 54 procent av alla unga män har en negativ bild av samhällsutvecklingen. För unga kvinnor är motsvarande siffra 40 procent.³ Som orsak anger de framför allt kriminalitet, otillräckliga resurser till sjukvården och klimatkrisen.⁴

Enligt en undersökning gjord 2022 av Kantar Public/Sifo på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ser drygt en tredjedel av alla vuxna svenskar ”ganska mörkt” eller ”mycket mörkt” på framtiden.⁵

En undersökning från Institutet för samhälle, opinion och medier (SOM-institutet) vid Göteborgs universitet visar att förtroendet för radio och tv är markant lägre bland yngre generationer.⁶ De som uppger sig rösta höger har också generellt lägre förtroende för medierna.⁷

Snart tror unga inte längre på en bättre framtid. Det som tidigare varit självklart, med tron på teknisk utveckling och framsteg, har vänt. Unga ser otillräckliga politiska insatser för att åtgärda klimathotet, de har genomlevt en pandemi som fick världen att stängas ner. Det är återigen krig i Europa. Svenskarna drabbas av ekonomisk kris, dyrare mat, högre räntor och allt sämre framtidsutsikter.⁸

Klimatkrisen är ett tydligt exempel på hur det kan gå till när unga förlorar tilliten till samhällets institutioner. När Greta Thunberg satte sig utanför riksdagen och skolstrejkade drog hon i gång en folkrörelse. Unga världen över började organisera sig för klimatet på allvar, de arrangerade regelbundna demonstrationer och strejker. Den 20 september 2019 deltog miljontals människor i en global strejk för klimatet på 4 500 platser i över 150 länder.⁹

Sedan dess har flera unga gått steget längre och i grupp stämt stater för deras oförmåga att hantera klimatkrisen. I Sverige stämde

600 ungdomar staten i november 2022, bland dem Greta Thunberg själv. De argumenterar för att makthavarna har berövat dem deras framtid genom att misslyckas med att följa de klimatavtal de ingått i och att hålla den globala uppvärmningen under 1,5 grader.

Och de vinner. I Tyskland dömde Högsta domstolen till ungdomarnas fördel, och staten beordrades ta fram mer ambitiösa klimatplaner. Samma sak skedde i Nederländerna och Irland.¹⁰

De internationella överenskommelserna räcker inte till. Unga ser att politiker, staten och myndigheter misslyckas. De tar nu hjälp av domstolarna för att hävda sin rätt till en bra framtid. När demokratin misslyckas på det politiska planet – politiker gör inte tillräckligt, väljarna prioriterar andra frågor – vänder de sig till en annan del av den: rättsväsendet.

Klimatkrisen blir på så sätt en dubbel kris – dels den globala uppvärmningen i sig, dels förtroendekrisen som följer av det politiska misslyckandet.

Att sätta demokratin på paus

Snart är unga också beredda att avsäga sig sina demokratiska fri- och rättigheter. Detta har flera orsaker – klimatkrisen, handfallenhet inför ökande kriminalitet och högerpopulistiska strömningar samspelar med desinformation och propaganda från auktoritära stater.

De antidemokratiska idéerna kan sägas komma från två håll. Gemensamt är att de båda utgår från att samhället – normer, regler, politik och rättsstat – har misslyckats med att möta de stora samhällsutmaningarna.

Från vänsterkanten handlar det ofta om klimatfrågan. Där sprids idén om teknokrati som lösning på krisen. Det hela grundar sig i uppfattningen att befolkningen är irrationell och folkvalda politiker oförmögna att göra det som krävs för att stoppa den globala uppvärmningen. När staten misslyckas med en snabb, grön omställning på demokratisk väg, börjar klimataktivisterna argumentera för expertstyre som alternativ.

Det finns flera exempel på normentreprenörer som gått före i frågan. Den populära debattören och biokemisten James Lovelock har liknat klimatkrisen vid ett krig och förespråkat expertstyre för att komma runt "människans tröghet".¹¹ Forskaren Jørgen Randers i Oslo har på samma sätt velat "sätta demokratin på paus" för att åtgärda den globala uppvärmningen.¹²

På högerkanten är tankegångarna snarlika, med skillnaden att man främst är intresserad av att göra uppehåll i demokratin för att ta itu med andra politiska problem, och att det inte är teknokrati som är alternativet. Här är det till exempel kriminaliteten som anses kräva andra metoder.

Donald Trump är det främsta exemplet på en normentreprenör i denna kategori. Hans tydligt antidemokratiska budskap har tagit sig uttryck bland annat genom synen på journalister som "folkets fiender". Det kulminerade när den tidigare presidenten uppmanade sina anhängare att storma Kapitolium och i praktiken genomföra en statskupp när Joe Biden skulle sväras in 2021.¹³

Statsvetarna Sten Widmalm och Thomas Persson har genomfört en studie om svenskarnas syn på demokratin, som del av SOM-undersökningen hos Göteborgs universitet.¹⁴ De frågade i vilka scenarion svenskarna skulle kunna tänka sig att "sätta demokratin på paus" för att hantera samhällsproblemen.

Över 70 procent av de tillfrågade kunde tänka sig att tillfälligt begränsa demokratin för att hantera en pandemi. Drygt 60 procent tyckte att man kan göra det för att hantera klimat- och miljökrisen samt den grova brottsligheten. Runt 52 procent tyckte att det vore bra för att ta itu med integrationsproblem och en finanskris. Det enda område som majoriteten av de svarande *inte* kunde tänka sig att pausa demokratin för var könsdiskriminering.¹⁵

Widmalm och Persson drar slutsatsen av att demokratin har blivit "politiserad". Folkstyre ses inte längre som en överideologi, gemensam för alla oavsett politisk åskådning eller partitillhörighet. Snarare

kan den uppfattas som ett hinder för att effektivt hantera politiska problem och kriser.¹⁶

Låt oss ta en närmare titt på hur en sådan idé får spridning.

Propagandan i praktiken

Den 21 mars 2023 befinner sig Zlatan Ibrahimovic på en pressträff. En reporter frågar fotbollsstjärnan vad han tyckte om VM i Qatar. Diktaturen som stått värd för sportfesten har fått hård kritik – Freedom House uppskattar att tusentals migrantarbetare dött i landet sedan de valdes till VM-värdar 2010, och kvinnor i Qatar behöver fortfarande makens godkännande för att få utbilda sig, för att nämna två exempel.¹⁷

”Qatar som land, jag tror att det är ett system som funkar. Finns det droger? Nej. Finns det kriminalitet? Nej. I Sverige finns det kriminalitet? Ja väldigt mycket. Droger? Ja. Qatars system funkar. Det svenska systemet? Det funkar men om det funkar till hundra procent, det vet jag inte” svarar Zlatan.¹⁸

Hans ord är ett nästan perfekt exempel på den bild av demokratins misslyckanden som diktaturer försöker sprida – och som också börjar få fäste i Sverige. Så sprids den auktoritära världsbilden genom att förpackas i ett provokativt uttalande från en stor förebild för många unga.

Rysk propaganda och desinformation går ofta ut på att framställa västländerna som misslyckade. Genom att förvränga nyhetshändelser från Europa och USA försöker regimen i Kreml visa att västländerna är splittrade och illafungerande.

Fokuset i propagandan ligger sällan på att framhäva det egna alternativet, utan oftast på att visa att det inte är någon större skillnad mellan till exempel USA och Ryssland.

Ett exempel är de videoklipp som spreds i Ryssland från sopp-hämtarnas protester i Paris under mars 2023. Klipp och bilder på högarna med soppåsar och våldsamma protester visades upp som bevis på ett kollapsat samhällssystem.¹⁹

Ett annat exempel är faktumet att den ryska statliga sajten för video, Smotrim, har en egen kategori för nyhetsinslag som handlar om ”Protester i Europa”.²⁰

Med ungas apati som vapen

Det finns en viss skillnad mellan rysk och kinesisk propaganda. Den kinesiska staten argumenterar mer aktivt för fördelarna med det egna styrelseskicket genom att till exempel framhäva teknologiska framsteg som möjliggörs av femårsplanerna. I Rysslands fall handlar det mer om att avfärda demokraters kritik av regimen. Kreml vill helst både visa att västländerna inte är så demokratiska som de påstår och att de inte är bättre än Ryssland på att lösa samhällets problem.

I båda fallen är propagandans budskap att demokrati inte är ett bättre styrelseskick än andra, utan att det bara är ett sätt att organisera samhället bland flera. Det slutgiltiga syftet är att få befolkningen i Europa, USA – och Ryssland eller Kina – att sluta tro på demokratin, eller åtminstone att sluta bry sig om och försvara den. Apatin blir ett säkerhetspolitiskt verktyg.

För de auktoritära regimerna handlar detta om överlevnad. Västvärlden och demokratin är det största hotet – mer specifikt att unga ryssar och kineser blir inspirerade och börjar kräva rättigheter och friheter. På så sätt blir både unga i västvärlden och i de egna länderna måltavlor för propagandan.

Frågan är hur de två pågående normförändringarna kan komma att påverka de internationella relationerna och säkerhetspolitiken.

När de två normförskjutningarna bland unga sker, slutar de lita på samhället, internationella system och regler. I ett första skede finns fortfarande en tilltro till vissa institutioner, som till exempel rättsväsendet när unga väljer att stämna staten. Där är de flesta unga nu, även om normförskjutningen kommit längre i vissa grupper.

När normen att demokratin inte längre fungerar har kommit över det krön som ingår i Finnemore och Sikkinks modell har unga helt

slutat lita på de demokratiska samhällssystemen. Detta innebär inte nödvändigtvis att de unga aktivt vill avskaffa demokratin – det betyder bara att de inte kommer vara beredda att försvara den när den hotas.

Att vinna nätkriget

Det hela låter onekligen dystert. Men det går att vinna informationskriget på nätet mot Ryssland.

Den 11 maj 2023 börjar en video spridas på olika nätforum. Filmen uppges visa en ukrainsk hackerattack mot ryska övervakningskameror. Folk i matbutiker, på kontor och arbetsplatser riktar blickarna upp mot kamerorna när något som liknar ett flyglarm spelas ur deras högtalare. Sedan hörs ett tal från Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj.

”För de som bara förstår ryska: Om ni vill leva, spring [...] Om ni vill leva, slåss. Slåss på era gator och för er frihet. Allt har tagits ifrån en del av er, andra har ett överflöd. Slott, vingårdar kanske yachter...”

Filmen klipper mellan ryssar som tittar häpna upp mot kamerorna. En del till och med diggar med till den förbjudna ukrainska kamp-sången som följer talet.²¹

Det är skicklig kommunikation, oavsett om videon faktiskt visar en verklig hackerattack eller inte. Klippet sprids snabbt på nätforum som Reddit, Twitter, Telegram och Youtube.

Denna typ av informationskrigföring har pågått parallellt med striderna på marken. På webben är ryssarna i underläge. De förlorade nätkriget under invasionens inledning.²² Ukraina och Zelenskyj fortsätter ta hem matchen i sociala medier, genom hårt arbete och exceptionell förståelse för dagens medielandskap.

I Ukraina försvaras demokratin, både från skyttegravarna och på nätet. Och de gör det bra.

Det är mer än man kan säga om resten av västvärlden.

När pessimismen blir ett hot

I Sverige blir pessimismen alltmer utbredd. I ett första skede vänder sig de unga bort från politiken. Allt färre engagerar sig i partier, bland unga kvinnor var det bara en procent som var medlemmar i ett parti 2021.²³ I nästa stadie är de beredda att ge upp demokratin som styrelseskick för att lösa samhällets problem.

Risken är att vi underskattar rollen som den kinesiska och framför allt ryska desinformationens spelar i detta. När unga blir mer apatiska inför demokratin får de auktoritära staterna ett stort övertag. De neutraliserar på samma gång det största interna och det främsta externa hotet mot regimen. De egna medborgarna blir mindre benägna att kräva förändring, samtidigt som Europa och USA försvagas.

Den mörka synen på framtiden gör unga mer desperata. Klimat-krisen, ekonomin och kriminaliteten kräver lösningar som politiken i nuläget inte erbjuder. När auktoritära regimer i det läget erbjuder alternativ är det hög risk att unga tackar ja.

Hopp och handlingskraft

Det behöver inte vara så. Dagens unga har visat prov på en otrolig handlingskraft. De demonstrerar för klimatet och miljön, skapar nätverk över hela jorden och stämmer stater. Globaliseringen och internet har skapat nya möjligheter till organisering. Många unga vet precis hur man skapar engagemang online och sprider nya idéer.

Ukraina har visat att det går att försvara sig, trots dåliga odds. Men det kräver engagemang och gemenskap. Ukrainarna strider för demokratin och makten över sina egna liv. Genom motståndet har de formulerat ett tydligt alternativ till det ryska förtrycket.

Det går att vinna, men då behöver man veta vad man slåss för.

Just nu tar de auktoritära staterna hem kriget om de unga. Vi är knappt medvetna om att striden pågår. Den som sover hör inte tickandet.

Slutnoter

- 1 Kaldor, Mary: "Nya och gamla krig: organiserat våld under globaliseringens era", *Daidalos*, Göteborg 2002, s 22.
- 2 Finnenmore, Martha och Sikkink, Kathryn: "International Norm Dynamics and Political Change", *International Organization*, vol. 53, no. 4 1988, s 887–917, <https://www.jstor.org/stable/2601361>, (2023-04-03).
- 3 Jodén, Henrik och Ljungstedt, Emma: *Unga och valet 2022 – eftervalsanalys*, Ungdomsbarometern, 2022-11-07, s 5 <https://www.ungdomsbarometern.se/rapportslapp-unga-och-valet-2022-eftervalsanalys/>, (2023-04-03).
- 4 Ibid.
- 5 Lundqvist, Anders: *Rapport om förtroende, oro och beteende – rapport till MSB juli 2022*, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2022-07, https://www.msb.se/contentassets/7eaf3001b9844f66918edccd19ab6dba/msb_rapport-om-fortroende-oro-och-beteende_juli_2022.pdf, (2023-04-03).
- 6 Andersson, Ulrika: *Förtroende för medier: Vinnare och förlorare under pandemin*, SOM-institutet, Göteborgs universitet, 2021, s 4, <https://www.gu.se/sites/default/files/2021-10/Fortroende%20for%20medier%20under%20pandemin.pdf>, (2023-04-03).
- 7 Ibid.
- 8 Sällström, Helena: "Rekordpessimism präglar synen på svensk utveckling", *Omni*, 2023-03-28, <https://omni.se/rekordpessimism-praglar-synen-pa-svensk-utveckling/a/zEV3nK>, (2023-04-03).
- 9 Taylor, Matthew, Watts, Jonathan och Bartlett, John: "Climate crisis: 6 million people join latest wave of global protests", *The Guardian*, 2019-09-27, <https://www.theguardian.com/environment/2019/sep/27/climate-crisis-6-million-people-join-latest-wave-of-worldwide-protests>, (2023-04-03).
- 10 Gerretsen, Isabelle: "How youth climate court cases became a global trend", *Climate Home News*, 2021-04-30, <https://www.climatechangenews.com/2021/04/30/youth-climate-court-cases-became-global-trend/>, (2023-04-03).
- 11 Stiernstedt, Jenny: "Demokratin måste pausas för att lösa klimatkrisen", *Svenska Dagbladet*, 2017-11-04, <https://www.svd.se/a/VOovd/demokratin-maste-pausas-for-att-losa-klimatkrisen>, (2023-04-03).
- 12 Ibid.
- 13 Sheerin, Jude: "January 6 hearing: Trump accused of attempted coup", *BBC*, 2022-06-10, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-61753870>, (2023-04-18).

- 14 Widmalm, Sten och Persson, Thomas: "Det här är svenskarna beredda att pausa demokratin för", *Dagens Nyheter*, 2023-03-28, <https://www.dn.se/debatt/det-har-ar-svenskarna-beredda-att-pausa-demokratin-for/>, (2023-04-03).
- 15 Ibid.
- 16 Ibid.
- 17 Grothe, Cathryn: "The Long Shadow of Qatar's Human Rights Abuses", *Freedom House*, 2022-12-07, <https://freedomhouse.org/article/long-shadow-qatars-human-rights-abuses>, (2023-04-03).
- 18 Kücükaslan, Johan och Ekerlid, Erik: "Zlatan hyllar Qatar: 'Hur grymt som helst'", *SVT*, 2023-03-22, <https://www.svt.se/sport/fotboll/zlatan-hyllar-qatar>, (2023-04-03).
- 19 Nizamutdinov, Daniil: "Массовые аресты и избиения. Что началось во Франции" [Massarresteringar och misshandel. Vad har inletts i Frankrike], 2023-03-22, <https://ria.ru/20230322/frantsiya-1859533022.html>, (2023-04-03).
- 20 Smotrim, "ТЕМА: Протесты в Европе" [Tema: Protester i Europa], <https://smotrim.ru/theme/5208>, (2023-04-03).
- 21 Mattson, Stefan: "Se hur ryssarna reagerar på hackarnas budskap – 'ära åt Ukraina'", *Aftonbladet*, 2023-05-13, <https://tv.aftonbladet.se/video/355935/se-hur-ryssarna-reagerar-pa-hackarnas-budskap-aera-at-ukraina>, (2023-05-22).
- 22 Aral, Sinan: "Ukraine is winning the information war", *Washington Post*, 2022-03-01, <https://www.washingtonpost.com/outlook/2022/03/01/information-war-zelensky-ukraine-putin-russia/>, (2023-04-03).
- 23 "Medlemmar i politiska partier", *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, 2021, https://www.ungdag.se/indikator/inflytande_och_representation/medlemmar-i-politiska-partier, (2023-04-03).

Hård och mjuk säkerhet i en ny era

Hanna Waerland-Fager

Statsvetare och EU-samordnare på Myndigheten för samhälls-
skydd och beredskap, samt sitter i styrelsen för Svenskar i Världen.

Hanna har en masterexamen i International Administration and
Global Governance från Göteborgs universitet. Hon har tidigare varit
Sveriges ungdomsrepresentant till EU, och arbetat som projekt-
ledare och programansvarig för globala säkerhetstrender på

Folk och Försvar.

”There can’t be a crisis next week, my schedule is already full” – Henry Kissinger.

Under de senaste åren har olika samhällskriser och säkerhetshot staplats på varandra. Jihadistiska terrorhot och stora flyktingströmmar följdes av en global pandemi, innan Ryssland i februari 2022 invaderade Ukraina och ett fullskaligt krig i Europa var ett faktum. Dessutom har skenande inflation och höjda matpriser lett till svåra följd effekter för de allra fattigaste i världen och klimatkrisens effekter har år för år blivit allt mer markanta.

Samhället står inför en bred palett av allvarliga hot och risker. Ändå kommer nästa kris ofta som en chock, oavsett skepnad eller omfattning. Går det endast att fokusera på en kris i taget eller går det att arbeta strategiskt och långsiktigt med flera säkerhetsutmaningar parallellt?

Med ett nyktert synsätt på våra nationella och globala utmaningar kan det finnas möjligheter att skapa en politik som i större utsträckning fokuserar på långsiktiga säkerhetsutmaningar, och som proaktivt försöker reducera dess konsekvenser innan de värsta kriserna drabbar oss. Med utgångspunkt från olika kriser och säkerhetshot som har inträffat under de senaste åren, uppmärksammas nedan flera åtgärder för att i framtiden inte endast fokusera på det som är brådskande, utan även på det som är viktigt.

En ny nationell säkerhetsstrategi behöver innehålla en tydlig färdplan över framtida åtgärds punkter, som både innehåller ekonomiska muskler och en ändamålsenlig styrning med utrymme för politiska reformer. Ökat internationellt samarbete för att identifiera gränsöverskridande eller nationella säkerhetsrisker, samt svara mot dem, är också en viktig framtida åtgärd. Med inspiration från andra länder bör Sverige även utveckla arbetssätt för att skapa en gemensam lägesbild över kommande säkerhetsrisker, som exempelvis bedömer katastrofrisker under en kommande 30-årsperiod och utvecklar strategier om dessa risker uppstår.

Globala hälsohot och klimatförändringarnas konsekvenser

I den förra regeringens nationella säkerhetsstrategi från 2017 listades hälsohot som ett av åtta hot mot Sveriges nationella säkerhet. Tre år senare stängdes samhällen ned med anledning av ett virus som snabbt spreds runt om i världen.¹ Folkhälsomyndighetens rekommendationer och Sveriges generella hantering av covid-19-viruset fick inledningsvis stark kritik och ifrågasattes för att inte vara tillräckligt ”effektiv”. I slutet av densamma var tongångarna däremot annorlunda. Anders Tegnell, Folkhälsomyndigheten och regeringen hyllades av internationella experter, inklusive Världshälsoorganisationen (WHO), för att inte ha tryckt på ”panikknappen” omgående. Kritik riktades från Corona-kommissionen, som pekade på att regeringen varit alltför beroende av Folkhälsomyndigheten, men tillit till samhällets institutioner visade sig i Sveriges fall vara mer effektivt än alla former av nedstängningar och förbud. Utifrån en global kontext är tilliten inte lika självklar.

Den 30 januari 2020 deklarerade WHO:s generaldirektör att covid-19-viruset var en ”public health emergency of international concern”, det mest kraftfulla internationella larm som WHO kan använda utifrån det legalt bindande internationella hälsoreglementet från 2005.² Detta ålägger länder att skyndsamt förebygga, och svara mot, det smittämne som riskerar att leda till ett internationellt hot mot människors hälsa.³ De allra flesta länder, bortsett från Japan och Sydkorea, följde dock inte WHO:s larm trots omfattande bevis på att ett nytt smittämne snabbt spreds runt om i världen. Det var först när WHO uttalade att covid-19 hade utvecklats till en global pandemi i början av mars samma år som världen började agera – men då var det i mångt och mycket redan för sent.

Ett år efter pandemins utbrott delgav WHO:s oberoende panel för ”pandemic preparedness and response” att världen hade kunnat begränsa spridningen av covid-19 och förebygga en global pandemi om

åtgärder hade vidtagits. Istället förlorades flera veckor när beslutsfattare utgick från ”vänta och se”-principen, ett alternativ som då verkade mindre kostsamt men som gick i direkt strid mot den internationella rätten.⁴ Konsekvenserna blev också förödande – över 6,9 miljoner människor har dött och fler än 760 miljoner fall har bekräftats.⁵

Förmågan att skapa en robust beredskap inför samhällseliga risker och hot verkar dock vara lättare sagt än gjort. Det finns flera exempel på smygande kriser som belyser detta.

Den globala uppvärmningen och klimatförändringarnas konsekvenser är ett sådant. Efter de senaste årens omfattande skogsbränder, extrema värmeböljor och översvämningar i Europa har utvecklingen mot ett europeiskt ”krisberedskapssystem” inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism inte varit särskilt ifrågasatt. Sveriges inställning till uppbyggnaden av en EU-gemensam katastrofberedskap var däremot mycket svalare fram tills att landet själv drabbades av skogsbränder 2014 och 2018. Enligt Magnus Ekengren, professor vid Försvarshögskolan, har tidigare regeringar varit skeptiska till att ge EU medel för att bygga upp en gemensam krishanteringsförmåga⁶ – fram tills att krisen stod utanför vår egen dörr. Medan länderna runt Medelhavet bad om hjälp från EU och dess medlemsländer under de omfattande skogsbränderna i början av 2000-talet visade Sverige upp en mer osolidarisk sida. Alla kan klara sig själva, eller så var det snarare så att de politiska prioriteringarna låg någon annanstans. Som USA:s tidigare president och Natos första överbefälhavare, Dwight D. Eisenhower, sa i ett tal 1954:

”I have two kinds of problems: the urgent and the important. The urgent are not important, and the important are never urgent.”

Fastän citaten ovan bör nyanseras utifrån dagens läge där det brådskande också är viktigt, exempelvis västvärldens stöd till Ukraina, finns det betydande risker att smygande säkerhetshot ofta får stå tillbaka för det som känns mest brådskande för stunden. I dessa fall är det dock viktigt att lyfta blicken framåt.

Vikten av en nationell säkerhetsstrategi

Utformningen av nationella säkerhetsstrategier fokuserar just på detta. I regeringsförklaringen hösten 2022 meddelande statsministern att regeringen skulle tillsätta en nationell säkerhetsrådgivare, samordna Sveriges säkerhetspolitiska agerande genom inrättandet av ett nationellt säkerhetsråd och att en ny säkerhetsstrategi skulle tas fram.⁷ Kort därpå presenterade regeringen att Henrik Landerholm, tidigare riksdagsledamot för Moderaterna, ambassadör och generaldirektör för Myndigheten för psykologiskt försvar, skulle bli Sveriges första nationella säkerhetsrådgivare med uppgift att ansvara för strategisk analys samt samordning och inriktning av frågor som rör nationell säkerhet.⁸

Denna utveckling är positiv mot bakgrund av dagens komplexa hotbild och risker. Samtidigt har den nuvarande regeringen mycket att bevisa. Den förra regeringens nationella säkerhetsstrategi fick kritik från flera håll då strategin inte ansågs vara en *strategi* utan snarare en *viljeförklaring utan färdriktning*. I rapporten "En nationell säkerhetsstrategi – till vilken nytta" skriver Bengt Sundelius, professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet och Försvarshögskolan, och Bo Richard Lundgren, ledamot av Kungliga Krigsvetenskapsakademien, att säkerhetsstrategin från 2017 främst var en produkt från Regeringskansliet men som inte förankrades brett hos externa intressenter eller säkerhetsaktörer. Utöver detta presenterar densamma inga proaktiva åtgärder som ska främja nationella säkerhetsintressen eller utpekar de aktörer (offentliga och privata) som ska ansvara för genomförandet av strategin.⁹ Det är dock för tidigt att säga hur utformningen kommer se ut. En viktig utgångspunkt formulerades däremot av Henrik Landerholm vid Folk och Försvars Rikskonferens i Sälen den 10 januari 2023:

"Teknikens risker och möjligheter, klimatförändringarna, pandemier samt antagonistiska hot som cyberkrigföring och påverkanskampanjer har skapat en spelplan där inte bara militära medel avgör utgången av en konflikt".

Denna spelplan kan inte förbise en del säkerhetshot framför andra – trots deras akuta karaktär. Prioriteringar i form av ekonomiska resurser är en sak, men dessa måste vägas utifrån de strategiska risker som kan uppstå på kort och lång sikt. En del risker kan också anses självklara när de väl bryter ut, trots att de har förbisetts under flera års tid. Sveriges och EU:s förhållningssätt till Ryssland och Kina är två sådana exempel.

Geopolitiken och dess betydelse

Sverige och andra likasinnade demokratiska stater står inför betydande utmaningar i den pågående klimatomställningen. Fastän det svenska beroendet av rysk olja och gas har varit marginellt i jämförelse med många andra europeiska länder, påverkades såväl Sverige som EU av den ryska regimens försök att destabilisera de europeiska el- och gasmarknaderna genom att använda energitillgångar som säkerhetspolitiska maktmedel. Det bör tilläggas att detta skedde långt innan den fullskaliga invasionen av Ukraina 2022, redan efter den illegala annekteringen av Krim 2014. Trots betydande övertramp mot folk-rätten och den europeiska säkerhetsordningen fortsatte EU:s medlemsländer att importera rysk olja och gas. Detta skedde parallellt med att Sveriges och EU:s analyser om säkerhetsläget sammanfattades som mer dystert och allvarligt för varje år som gick från 2014 och framåt. Den 24 februari 2022 fick vi dock svaret – det som vi kanske redan visste skulle ske men valde att ignorera under flera års tid.

Den ryska invasionen av Ukraina har lett till en helomvändning av såväl säkerhets- som energipolitiken. Det är positivt att EU och dess medlemsländer nu accelererar klimatomställningen och försöker ställa om energiproduktion och import från tredje länder. Vägen framåt skapar dock nya beroendeställningar – och i de allra flesta fall kan dessa beroenden leda till stora utmaningar. Det är nog många som höjer på ögonbrynen när lösningen på Europas energi-

beroende från ett år till ett annat går från rysk olja och gas till mer olja och LNG (flytande naturgas) från länder som Saudiarabien, Qatar, Förenade Arabemiraten, Kuwait och Oman. Ryssland må ha blivit ett än mer repressivt och odemokratiskt land under 2022, men enligt the Economist Democracy Index ligger Gulfstaterna inte långt ifrån på listan över världens mest odemokratiska länder.¹⁰

Det är inte lätt att göra rätt. Samtidigt som Tysklands förbundskansler Olaf Scholz hyllades för landets ”Zeitenwende”, landets stora satsningar på det militära försvaret för att stärka den europeiska säkerheten, åkte Scholz under 2022 på en turné i Mellanöstern för att skapa nya gassamarbeten med Gulfstaterna, bland annat ett 15-årigt LNG-avtal mellan Tyskland och Qatar.¹¹ För Europas beroende av fossila bränslen, som dessvärre kommer finnas kvar i ytterligare några decennier, finns det dock bättre alternativ. Mot bakgrund av den ryska invasionen av Ukraina har såväl USA:s som Norges export av olja och gas till europeiska länder ökat. Klimatomställningen i stort, med fossilfria energikällor och elektrifiering i fokus, står dock för betydligt större utmaningar.

EU:s medlemsländer är beroende av en enda statlig leverantör för att lyckas med klimatomställningen. Kina kontrollerar 95 procent av den globala tillgången av så kallade sällsynta jordartsmetaller och landet tillhandahåller över 90 procent av EU:s import av magnesium och litium. Dessa metaller är avgörande för den gröna omställningen då det krävs stora mängder för att producera sol- och vindkraft, batterier, värmepumpar och elmotorer.

Utifrån en längre tidshorisont anses Kina samtidigt vara EU:s främsta säkerhetspolitiska hot och det största hotet mot den regelbaserade världsordningen. I ett uppmärksammat tal under våren 2023 tydliggjorde EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen unionens stora beroende gentemot Kina och adresserade en ny väg för relationerna mellan de två ”systemiska rivalerna”.¹²

von der Leyen målade upp en mörk bild – ett alltmer auktoritärt

och nationalistiskt Kina som försöker utmana den internationella världsordningen och sätta Kina i fokus för den ekonomiska och säkerhetspolitiska maktordningen. Med anledning av EU:s stora beroende av Kina anses lösningen däremot inte vara att utestänga landet, utan att fortsätta diplomatiska förbindelser och politiska samarbeten – trots omfattande kränkningar mot andra länders suveränitet och territoriella integritet, samt användning av teknologiska och ekonomiska maktmedel för att nå säkerhetspolitiska framgångar. Den krassa verkligheten, som förmodligen ligger till grund till beslutet att fortsätta samarbeta med Kina på en rad områden, är att EU:s beroende är för stort för att kunna klippa banden till världens näst största ekonomi. Alternativet hade varit alltför kostsamt.

Det är dock problematiskt att EU:s medlemsländer, inklusive Sverige, har satt sig i en beroendeställning till Kina och Ryssland som tillsammans utgör en femtedel av världens befolkning, och som står för den största demokratiska tillbakagången i världen under 2022.¹³ Västvärlden fick ett dystert uppvaknande i samband med den illegala invasionen av Ukraina. Att förlita sig på en auktoritär stat med imperialistiska motiv är inte en väg framåt för ökad säkerhet och välstånd. Trots detta behöver ändå EU och dess medlemsländer navigera noggrant för att dels fortsätta hålla god ton gentemot Kinas diktatoriska ledarskap, dels bygga upp en ökad geopolitisk autonomi inom EU. Kina har vid flera tillfällen straffat andra länder som har kritiserat kommunistpartiets agerande. Under pandemin begränsade Kina importen av korn och vin från Australien efter att landets regering hade ifrågasatt covid-19-virusets ursprung och i samband med den territoriella dispyten mellan Kina och Japan rörande östkinesiska havet år 2010 använde Kina exporten av sällsynta jordartsmetaller som ett utpressningsverktyg gentemot Japan.¹⁴

Den framtida relationen med Kina är en av de viktigaste säkerhetspolitiska prioriteringarna för EU framöver – men om vi tittar i backspiegeln är det lätt att bli frustrerad över att Sverige och andra länder

inte reagerade tidigare. Att Kina år för år har blivit en allt tydligare totalitär stat och drivit en mer expansiv utrikes- och säkerhetspolitik har varit tydligt ända sedan president Xi Jinping tillträdde 2012. Trots detta står vi idag inför större säkerhetsutmaningar än på mycket länge – som i viss utsträckning kan ha förebyggts om beslutsfattare hade fokuserat på det som är viktigt, och inte endast det som är mest brådskande.

Samtidens säkerhetsparadox

FN:s utvecklingsprogram (UNDP) som år 1994 lanserade begreppet "human security" och som sedan dess har arbetat för att bredda säkerhetsbegreppet, har lyft fram hur världen idag står inför en *säkerhetsparadox* där global utveckling inte hänger samman med människors känsla av säkerhet.¹⁵ Redan innan pandemin kände uppskattningsvis sex av sju personer i världen en växande osäkerhet. Detta gäller inte endast låg- och medelinkomstländer utan även länder med så kallade höga HDI-värden (Human Development Index), däribland Sverige.

Enligt den senaste Global Risk Report som sammanställs av World Economic Forum står världen inför svåra globala utmaningar under de kommande tio åren. De allra flesta hot uppfattas inte vara sprungna ur geopolitiska konfrontationer mellan stater, i alla fall inte utifrån en traditionell definition i form av väpnade angrepp, utan de främsta hoten är kopplade till miljömässiga och sociala risker. Misslyckanden att stävja de globala utsläppen och anpassa våra samhällen inför allvarliga säkerhetsrisker och naturkatastrofer till följd av klimatförändringarna ligger i topp över långsiktiga hot. Kriser till följd av naturresursbrist och storskalig migration, tillsammans med ökad social oro samt omfattande cyberkriminalitet och säkerhetshot inom den digitala domänen, anses också vara några av de främsta riskerna på global nivå inom en tioårsperiod.¹⁶ Dessa risker är sammanställda genom analyser från över 1 200 experter från akademi, näringsliv, internationella

organisationer samt nationella regeringar och utifrån ett längre tidsperspektiv anger endast en femtedel att de är optimistiska över den globala utvecklingen.

Hur kan vi skapa en ökad resiliens inför dessa globala utmaningar?

För att skapa en ökad resiliens kommer en viktig utveckling utifrån en svensk kontext vara angreppssättet kring arbetet med vår nationella säkerhet. I utformningen av den nationella säkerhetsstrategin är det viktigt att Sveriges säkerhetspolitiska intressen och utpekade säkerhetshot följs upp med en tydlig färdplan och ändamålsenliga åtgärdsplaner. I många fall är ökade ekonomiska resurser avgörande, exempelvis förmågan att möta fredstida kriser som kommande hälsohot och extremväder till följd av klimatförändringarna, eller uppbyggnaden av det civila och militära försvaret. I andra fall är det snarare styrningen och politiska reformer som krävs, som exempelvis förmågan att möta sofistikerade cyberangrepp eller att motverka ökningen av våldsbejakande extremistgrupper.

En annan viktig utveckling är ökat internationellt samarbete för att identifiera gränsöverskridande eller nationella säkerhetsrisker. Ett utgångsexempel är EU:s satellitprogram Copernicus som tillhandahåller exakt och kontinuerligt uppdaterad information för att tidigt kunna upptäcka civila kriser och utfärda tidiga varningar för krishanteringsinsatser inom en bredd av områden, inte minst klimatrelaterade kriser.¹⁷ Det behövs liknande initiativ på en global nivå, med mandat från medverkande stater, att kunna sammanställa nödvändig information och data om situationen så kräver. För lokala virusutbrott med möjlighet att utvecklas till epidemier eller pandemier behövs exempelvis ett internationellt mandat för att experter ska kunna undersöka och granska smittämnets egenskaper för att undvika smittspridning. Icke-demokratiska regeringar bör inte kunna hindra internationella

experter från att förebygga gränsöverskridande hälsohot. Sverige bör därför fortsatt vara drivande i förhandlingarna om en internationell pandemikonvention med syfte att skydda världen mot kommande pandemier.

Slutligen behöver våra samhällen investera i och skapa beredskap för de långsiktiga risker som ännu inte har skett. Företag, regeringar och myndigheter fokuserar ofta på att öka beredskapen för de kriser eller extrema händelser som nyligen har inträffat. Med detta synsätt är det dock vanligt att förbise kommande kriser eller smygande hot. Detta kan överbryggas genom liknande initiativ som regeringarna i USA och Storbritannien nyligen har infört. I USA har kongressen röstat för att tillsätta en kommitté för att bedöma katastrofrisker under en kommande 30-årsperiod och utveckla strategier för att säkerställa kontinuitet av samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur om dessa risker uppstår. Den brittiska regeringen håller för närvarande på att utveckla verktyg för att mäta socioekonomisk motståndskraft inom den civila beredskapen, med syfte att skapa datadriven analys över hur kriser kan komma att drabba olika samhällsgrupper.¹⁸ Sverige bör utveckla liknande arbetssätt för att skapa en gemensam lägesbild över kommande säkerhetsrisker och hot. Detta bör med fördel ske på högsta politiska nivå med strategier och färdplaner neråt till statliga myndigheter och andra samhällsaktörer snarare än ett enskilt myndighetsuppdrag som riskerar att fastna i den offentliga förvaltningens silo – utan nationell förankring.

Dessa åtgärder är inte endast viktiga för att stärka beredskapen inför kommande kriser. Det är också viktigt för att förebygga internationella beroenden som skapar sårbarheter för nationell säkerhet, exempelvis i fallet med Ryssland och Kina.

Sammanfattning

Varje land har ansvar för sin egen säkerhet, men med internationellt samarbete kan de gränsöverskridande utmaningarna mötas snabbare och mer effektivt. Med pandemin i backspeglarna har vi fått en större förståelse för vikten av internationell gemensam respons. Samtidigt har den visat att tillvägagångssätt, metoder eller hantering inte kan vara universella lösningar för alla länder. Internationella organisationer kan stödja med att identifiera långsiktiga risker och säkerhetsshot, men Sverige behöver själv skapa en långsiktig nationell säkerhetsstrategi som svarar på en bredd av hotbilder, och som innehåller en tydlig färdplan.

I en tid av allt fler parallella säkerhetsshot och komplexa internationella beroenden är det viktigt att skapa beredskap för de risker som kan komma att inträffa – istället för att krisen kommer som en chock. Geopolitik, klimatomställning och demokratiutmaningar är sammanflätade hotbilder som behöver hanteras genom långsiktiga strategier och proaktivt arbete, genom tydlighet och tålamod, genom kunskap och kompetens.

Hot har funnits, finns och kommer alltid att finnas.

Det är upp till oss att se till att de aldrig verkställs.

Slutnoter

- 1 *Genomförandet av Nationella säkerhetsstrategin – delrapport 2018*, Regeringskansliet, jan, 2019, <https://www.regeringen.se/artiklar/2019/01/genomforandet-av-nationella-sakerhetsstrategin--delrapport-2018/>.
- 2 *Covid-19: Make it the Last Pandemic*, The independent panel for pandemic preparedness and response, maj 2021, https://theindependentpanel.org/wp-content/uploads/2021/05/covid-19-Make-it-the-Last-Pandemic_final.pdf.
- 3 *What is the difference between a pandemic and a PHEIC?*, Chatham House, okt 2022, <https://www.chathamhouse.org/2022/10/what-difference-between-pandemic-and-pheic>.

- 4 Op cit, se not 2.
- 5 WHO Coronavirus (covid-19) Dashboard. 2023, World Health Organization, <https://covid19.who.int/>.
- 6 "Redo för skogsbränder? Skogsbrandsbekämpning nationellt och inom EU", *Folk och Försvar*, 2022-06-14, <https://folkochforsvar.se/event/podcast-redo-for-skogsbrander/>.
- 7 *Regeringsförklaringen*, Regeringskansliet, okt 2022, <https://www.regeringen.se/tal/2022/10/regeringsforklaringen-den-18-oktober-2022/>.
- 8 *Regeringen utser Henrik Landerholm till nationell säkerhetsrådgivare*, Regeringskansliet, nov 2022, <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/11/regeringen-utser-henrik-landerholm-till-nationell-sakerhetsradgivare/>.
- 9 Bengt, Sundelius och Bo Richard, Lundgren: *En nationell säkerhetsstrategi – till vilken nytta?*, Kungliga Krigsvetenskapsakademien, Stockholm 2021.
- 10 EIU: Democracy Index 2022. 2023 <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/>.
- 11 Li-Chen Sim: "The Gulf states: Beneficiaries of the Russia-Europe energy war?", *Middle East Institute*, 2023.01-12, <https://www.mei.edu/publications/gulf-states-beneficiaries-russia-europe-energy-war>.
- 12 *Speech by President von der Leyen on EU-China relations to the Mercator Institute for China Studies and the European Policy Centre*, European Commission, mars 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_2063.
- 13 Op cit, se not 10.
- 14 "Kina överväger att använda sällsynta jordartsmetaller i handelskriget mot USA", *Svenska Yle*, 2019. <https://svenska.yle.fi/a/7-1391597>.
- 15 *New threats to human security in the Anthropocene: Demanding greater solidarity*, UNDP, 2022, <https://hs.hdr.undp.org/pdf/srhs2022.pdf>.
- 16 *The Global Risks Report 2023*, World Economic Forum, 18th Edition, 2023, https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf.
- 17 *Copernicus services*, Copernicus, 2023, <https://www.copernicus.eu/en/copernicus-services>.
- 18 Op cit, Global Risks Report 2023, se not 16.

Teknologisk utveckling i den nya geopolitiken

Hanna Olofsson

Stabschef på Säkerhets- och försvarsföretagen, SOFF. Hanna har sedan tidigare en masterexamen i terrorism och underrättelse från War Studies Department på King's College London samt en kandidatexamen i statsvetenskap från Försvarshögskolan.

Den teknologiska utvecklingen sker i en exponentiell takt med knapp förutsägbarhet och under andra förutsättningar än under globaliseringens topp.¹ Geopolitiken och dess säkerhetspolitiska konsekvenser spelar en alltmer central roll för den teknologiska utvecklingen. Stormaktskampen mellan Kina och USA, gränsen mellan civilt och militärt som suddas ut samt teknologiutvecklingens roll för den militära förmågeutvecklingen, är några av faktorerna som bidragit till att den teknologiska utvecklingen inte kan särskiljas från den rådande geopolitiken och dess säkerhetspolitiska konsekvenser.²

Teknologiutvecklingen som verktyg för att uppnå säkerhetspolitiska mål har resulterat i att aktörer söker efter nya tillvägagångssätt för att komma över framväxande teknologier som utvecklats utom räckhåll för en viss stat. Länder som Kina, Ryssland och Iran har systematiskt investerat och på andra sätt kommit över kritiska teknologier, vilket resulterat i ett innovationsförsprång på bekostnad av västländernas naivitet inför den nya geopolitikens realiteter.³ Trenden att gränsen mellan det civila och militära suddas ut, förstärks av den nya dynamiken mellan militär och civil forskning. Tidigare fanns främst en spin-out-effekt från den militära sidan till den civila. Det har skiftat till att snarare vara en spin-in-effekt där teknologiutvecklingen främst drivs av den civila marknaden och senare absorberas av den militära.⁴ Den exponentiella takten i teknologiutvecklingen och dynamiken mellan civilt och militärt ges ett övertag till den aktör som innovativt kan förändra förutsättningarna och förnya sig snabbare än dess motståndare. Ett exempel på det här är Ukraina där det råder en exceptionell innovationsmiljö och teknologier samt dess tillämpningar, civila eller militära löpande integreras i landets försvarsförmåga.⁵ Den exponentiella förnyelsetakten i kombination med oförutsägbarheten är en utmaning för den moderna rättsstaten där utvecklingen utmanar hur demokratiska stater värderar och prioriterar dess grundläggande principer. Det finns idag ingen internationell samsyn om spelreglerna för den teknologiska utvecklingen eller vilka etiska principer som ska vara

gränssättande.⁶ Risken för missbruk av framväxande teknologier är reell i en miljö där rättssystemet är reaktivt och inte proaktivt. Kapitlet om den teknologiska utvecklingen i den nya geopolitiken kommer genom att lyfta fyra olika perspektiv visa på vikten av att Sverige tillsammans med våra allierade agerar för att adressera den naivitet som präglat synen på teknikutveckling och dess roll som verktyg i en säkerhetspolitisk kontext.

Geopolitikens realiteter och dess påverkan på förutsättningar för den teknologiska utvecklingen

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland sin fullskaliga invasion av Ukraina. Det finns ett före och ett efter den 24 februari. Efter invasionen befinner sig Sverige och Europa i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan 1980-talet.⁷ Rysslands krig i Ukraina har satt de nya geopolitiska realiteterna på sin spets. Parallellt med det försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa har stormaktskonkurrensen mellan Ryssland, Kina och USA fördjupats. Den globala stormaktskonkurrensen drivs fortsatt av geopolitisk och geoekonomisk rivalitet som sprider sig över allt fler sektorer.⁸ Den svenska militära under rättelse- och säkerhetstjänsten (Must) bedömer att ”sammantaget går utvecklingen i riktning mot en värld som är mer uppdelad i konkurrerande politiska, ekonomiska, militära och teknologiska sfärer”.⁹ Musts bedömning understryker kopplingen mellan politik, ekonomi, militär förmågeutveckling och den teknologiska utvecklingen. Den teknologiska utvecklingen har en allt större säkerhetspolitisk betydelse där en stats agerande inom de olika sfärerna bör ses inom samma kontext.¹⁰ Ett exempel på den teknologiska utvecklingens säkerhetspolitiska betydelse är kinesiska utländska direktinvesteringar i företag med en attraktiv teknologi för den militära förmågeutvecklingen. Investeringarna sker både med Kina som tydlig motpart eller genom tillvägagångsätt där slutgiltiga motparten inte är lika tydlig.¹¹

När främmande makt letar efter sårbarheter i vårt öppna samhälle görs ingen skillnad mellan civilt och militärt, eller mellan privat och offentligt. Möjligheter att utnyttja luckor i organisationer, lagstiftning, samverkan och naivitet undersöks löpande.¹²

Den nya geopolitiken och främmande makts agerande inom den kontexten resulterar i en diversifierad och föränderlig hotbild där samhället som helhet utmanas. Till skillnad från globaliseringens höjdpunkt är det inte längre självklart att företag, än mindre stater vill samarbeta och dela nya innovationer med aktörer som befinner sig på andra sidan i den rådande stormaktskonkurrensen. Det gör att vissa aktörer söker efter nya tillvägagångssätt för att komma över de framväxande teknologier som är av strategiskt intresse men inte utvecklas inom räckhåll för en viss stats. Det är därmed inte förvånande att Kina, Ryssland Iran och flera andra länder investerat kraftigt i strategisk viktig civil teknik med stor säkerhets- och försvarspolitisk inverkan. Inte minst Kina har som mål att stärka sitt försvar, öka sin möjlighet att påverka världen och nå ett starkare internationellt inflytande. Kina har en långsiktig strategi inom teknologiabsorbering med fokus på högteknologi och infrastruktur. Dessa utpekade teknologier och infrastruktur har blivit viktiga drivkrafter för kinesiska utlandsinvesteringar i väst för att långsiktigt uppfylla de planer landet har för sin industriella och militära utveckling.¹³ Det har resulterat i ett innovationsförsprång på bekostnad av det bredare västs naivitet inför den geopolitikens realitet. Ett exempel är statistik från tankesmedjan ASPI som visar att Kina har ett försprång inom 37 av 44 teknologier som ASPI bevakar (bl a rymd, robotik, bioteknik, AI, avancerade material, kvantteknologi).¹⁴

Den nya geopolitiken innebär färre spelregler och ökad oförutsägbarhet.¹⁵ Geopolitikens färre spelregler och ökade oförutsägbarhet påverkar aktörers agerande inom den teknologiska utvecklingen. Genom teknologiutvecklingens ökade säkerhetspolitiska betydelse har även gränsen mellan civilt och militär sakta suddats ut. Vikten av

att kontrollera eller åtminstone påverka teknologiutvecklingen samt förmågan att absorbera framväxande disruptiva teknologier kan inte understrykas nog.¹⁶

Den civila och militära teknologiutvecklingen – två sidor av samma mynt

Det har alltid funnits ett utbyte och en överföring mellan den civila och militära teknologiutvecklingen. Under en lång tidsperiod låg den militära teknologiutvecklingen i framkant och innovationer från försvarsområdet spreds senare ut till den civila, öppna kommersiella marknaden. Ett exempel på det här är internet som först utvecklades till försvaret som en militär kommunikationsteknologi. Innovationen spreds sedan till den civila öppna marknaden och utvecklades till dagens internet. Till skillnad från tidigare och den spin-out-effekt från den militära sidan till den civila ser vi nu snarare en spin-in-effekt där teknologiutveckling främst drivs av den civila marknaden och senare absorberas på den militära marknaden och dess förmågeutveckling.¹⁷

Skiftet från spin-out till spin-in-effekter förändrar dynamiken och de grundläggande förutsättningarna för utvecklingen av framväxande teknologier. Den öppna kommersiella marknaden drivs av en annan logik baserad på andra intressen och aktörer än den militära. Till skillnad från den militära marknaden drivs den kommersiella främst av rena affärsintressen och inte nödvändigtvis av säkerhetspolitiska överväganden och obligatorisk statlig inblandning.¹⁸ Det ställer nya krav på staten och dess förmåga att attrahera, fånga upp och absorbera strategisk viktig teknologi för sina säkerhetspolitiska intressen, samt att göra detta utan att hindra eller sakta ner de aktörer som driver och är i framkant av den teknologiska utvecklingen.¹⁹ Den civila marknadens roll för den militära förmågeutvecklingen är inte endast central att ligga i teknologiutvecklingens framkant utan speglas även i dess säkerhetspolitiska vikt och roll i länder som Kina. Kina har en

uniket nära sammankoppling mellan det civila och militära men även mellan det statliga och kommersiella. Kina kan därmed till skillnad från många stater i väst använda alla samhällets resurser för att nå sina statliga målsättningar.²⁰ Genom Kinas förhållningssätt och roll i teknologitvecklingen kan andra länder inklusive Sverige inte heller helt särskilja det civila och militära. Det krävs även former för att samverka mellan det statliga och kommersiella utan att införa autoritära drag i den liberala demokratin eller i den delen av teknologitvecklingen väst leder. USA gör exempelvis omfattande och långsiktiga investeringar inom flera teknologiområden för att hantera konkurrensen med Kina på det ekonomiska och militära området.²¹ I den nuvarande exponentiella teknologiska utvecklingen där gränsen mellan civilt och militärt suddas ut ges ett övertag till den aktör som innovativt kan förändra förutsättningarna och förnya sig snabbare än motståndaren. Det gäller såväl för det civila som militära perspektivet.

Det finns många lärdomar att dra från Ukraina, inte minst kopplat till absorberandet av framväxande teknologier. Användandet av civila, kostnadseffektiva och användarvänliga drönare i militära operationer där användningsområdena konstant utvecklats är ett av många exempel på hur Ukraina snabbt lyckats absorbera och integrera framväxande teknologier i sin militära förmågeutveckling.²² Det råder en exceptionell innovationsmiljö där nya teknologier och tillämpningar är en löpande integration i försvarsförmågan och i direkta operationer. Ukraina har visat på en central problemlösningsförmåga för hur civil och militär teknik kan kombineras. Ett exempel är användningen av 3D-skrivare för att bygga stjärtfenor till granater från sovjettiden.²³ För att vinna kriget är drivkraften att pröva, testa och utmana stark. Förhållningssättet och det löpande utbytet mellan det civila och militära är något vi bör eftersträva i vår egen innovationsmiljö. Försvarsförmåga präglas idag av snabbhet och anpassningsbarhet, något som tidigare främst präglat den civila innovationsmiljön och dess teknologitveckling. Det här är nya förutsättningar som förändrar spelplanen både för den civila marknaden och den militära förmågeutvecklingen.²⁴

De förändrade spelreglerna i den teknologiska utvecklingen

Att den militära förmågeutvecklingen idag präglas av hastighet och anpassningsbarhet samt att den civila teknologiutvecklingen är en förutsättning för den militära, är tydligt. De förändrade förutsättningarna i teknologiutvecklingen i kombination med den nya geopolitikens realiteter resulterar i förändrade spelregler för den framtida teknologiutvecklingen. De dimensionerande faktorerna för den teknologiska utvecklingen är inte statiska utan föränderliga beroende på omvärldsutvecklingen.

Det finns ingen internationell samsyn om spelreglerna för den teknologiska utvecklingen eller de etiska principer som ska vara gränsättande. Det är något som Sverige och andra liberala demokratier behöver förhålla sig till och politiskt driva. Förutsägbarheten i agerande blir alltmer komplex när autoritära stater i större utsträckning frångår den regelbaserade världsordningen, utmanar de principer som tidigare varit dimensionerande och exporterar autokratiska tendenser genom ny teknologi och innovation.²⁵ Reaktiviteten i rådande lagstiftning är här en utmaning för att säkerställa att missbruk av nya teknologier inte sker.

Samtidigt är det inte nödvändigtvis en utmaning där det finns en självklar lösning på eftersom utvecklingen och dess tillämpningsområden sker i en sådan exponentiell takt. Det finns därmed en gråzon för användningen av framväxande teknologier där lagstiftning inte hunnit ikapp utvecklingen och där den normerande etiken inte är global. Att avgöra vad missbruk av framväxande teknologier är, är inte nödvändigtvis självklart då det saknas en tydlig global referens om var gränsen går eller insikt om hur teknologin kan nyttjas för att skada andra. Vidare finns det även aktörer som medvetet utnyttjar okunskapen om ny teknologi till sin fördel och implementerar system som inskränker på den personliga integriteten utan möjlighet till

ett medvetet motstånd. Ett exempel på detta är TikTok, en kinesisk app som idag används av över en miljard människor, 25 procent av alla internetanvändare.²⁶ TikTok säkerställer i sina användarvillkor rätten till data från den enskilda användaren utanför vad som skulle kunna motiveras som nödvändigt för appens utveckling och snarare fungerar som ett verktyg för den kinesiska staten och dess intressen.²⁷ Hur olika stater ser på och prioriterar grundläggande värden skiljer sig och har en underliggande säkerhetspolitisk koppling. Den aktör som befinner sig i teknologins framkant och har inflytande över dess utveckling har en möjlighet att påverka vilka värden och principer som ska präglade denna.²⁸ Det inkluderar exempelvis styrning över hur nya AI-lösningar utvecklas och hur underliggande kod programmeras. Genom att förstå hur och varför teknologi fungerar som den gör, går det även att avväga eventuellt missbruk eller inbyggd informationsöverföring som direkt kopplar till en viss aktörs säkerhetspolitiska intressen.

Genom teknologitvecklingens snabba förnysetakt samt dess oförutsägbarhet är det svårt att förutsäga vilka lagar och krav som staten kommer vilja och behöva ställa på framväxande teknologier och dess tillämpningsområden. För att säkerställa att teknologin är kongruent med demokratiska värderingar finns olika vägar att gå, dessa kan även kombineras. I oroliga och oförutsägbara tider förespråkas ofta en starkare stat. Det är en väg, men demokratiska stater har dock en möjlighet att dra nytta av det fria näringslivet med konkurrenskraftiga företag och istället säkerställa former för en dialog mellan de statliga aktörerna och näringslivet. Detta för att säkerställa att de demokratiska värden som är grundläggande i vårt samhälle präglar och underbygger den framtida teknologiska utvecklingen och dess innovationer. För att företag som är baserade i Sverige fortsatt ska vara ledande i delar av teknologitvecklingen och globalt konkurrenskraftiga, behöver företagen investera omfattande resurser i forskning och utveckling. Det krävs incitament för företagen att allokerade de resurser som krävs. Incitamentet som är helt grundläggande är ett adekvat skydd från

staten av teknologi och innovation. Hotet kring stöld av teknologi och innovation från andra statsunderstödda aktörer är något som enskilda företag inte har möjlighet att själva skydda sig mot. Det systematiska tillvägagångssätt som exempelvis Kina använt sig av för att säkra tillgång till kritiska teknologier behöver motverkas. Med de ökade geopolitiska spänningarna och dess konsekvenser har behovet av skyddet av företagen ökat och behöver åtminstone omfatta utländska direktinvesteringar, cyberattacker samt företagsspionage kopplat till forskningssamarbete.²⁹ Nya spelregler kräver ett nytt agerande och till del nya ansvar. Här har staterna i det bredare ett särskilt ansvar gentemot det nationella näringslivet.

En strategi för den framtida teknologiutvecklingen

Naiviteten som präglat stora delen av väst har fått konsekvenser och Kina vinner just nu innovationskriget. Det beror främst på att de under de senaste 20 åren prioriterat och gjort det till sin kärnkompetens att absorbera utländsk högteknologi.³⁰ Strategin har varit framgångsrik på grund av den öppenhet som präglat våra innovationsmiljöer och principerna för vår syn på den teknologiska utvecklingen. Genom det kraftigt försämrade säkerhetsläget och förändringen i dynamik i geopolitiken har även medvetenheten om nya teknologiers roll ökat. Det är nu centralt att göra sin hemläxa och utveckla en långsiktig strategi som både skyddar och främjar den egna innovationskraften i den nya kontexten.

Att skydda Sveriges och våra allierades forskning och innovation är som sagt inte endast en kommersiell fråga utan något som ska ses som ett verktyg för handlingsfrihet och en del av vår säkerhetspolitik. Vill Sverige ligga i framkant av den teknologiska utvecklingen och därmed även påverka dess inriktning, karaktärsdrag och användningsområden krävs en nära samverkan i ekosystemet mellan staten, näringslivet och

akademin. Det handlar i grunden om att skapa de bästa möjliga förutsättningarna för att stärka den svenska innovationskraften, attrahera och absorbera framväxande teknologier samt möjliggöra överföringen av civila teknologier till den militära förmågeutvecklingen. Investeringar, prioriteringar och dialog mellan de aktörer som befinner sig i ekosystemet är avgörande. När det teknologiska landskapet är föränderligt behöver även innovationssystemet ha en idé om hur inflödet och anpassningen av teknologi kan öka samt vilka områden som är av strategiskt intresse. Avvägningarna och strategierna inom området är inte endast en nationell fråga eller en nationell arena utan här krävs även samverkan mellan Sverige och våra allierade kring de långsiktiga prioriteringarna för den framtida teknologiutvecklingen och dess möjlighet till strategiska övertag på den civila och militära marknaden. En förutsättning för ett multilateralt samarbete är dock att Sverige frångår naiviteten och gör sin hemläxa först tillsammans med aktörerna i det svenska ekosystemet: staten, näringslivet och akademien.

Slutnoter

- 1 *Materieförsörjnings strategi, För vår gemensamma säkerhet*, SOU, vol. 24 2022, s 151–155, https://www.regeringen.se/contentassets/c4e9c8e487314030b8a4d5830b3e274c/sou-2022_24_webb.pdf.
- 2 Fägersten, Björn, Lovcalic, Ulla, Lundborg Regné, Anna., Vashishtha: *Controlling critical technology in an age of geo-economics*. Utrikespolitiska Institutet, Stockholm 2023, s 6–9, <https://www.ui.se/butiken/uis-publikationer/ui-report/2023/controlling-critical-technology-in-an-age-of-geo-economics-actors-tools-and-scenarios/>. ; Harding, Emily, Ghoorhoo, Harshana: *Seven Critical Technologies for Winning the Next War, a report of the CISIS International Security Program*. Center for Strategic & International Studies, 2023, s 3, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-04/230418_Harding_Seven_Technologies.pdf?VersionId=6hX.4AMVDVIF5zOy.YLAIyD..MMUXaxx.
- 3 Op cit, se not 1, s 155.
- 4 Ibid, s.152.
- 5 Jones, Seth G. McCabe, Riley, Palmer, Alexander: *Ukrainian Innovation in a War of Attrition*. Center for Strategic & International Studies 2023, s 1–2, 7–10 https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-02/230227_Jones_Ukrainian_Innovation.pdf?VersionId=Vap.5tI65sIt0kH10bxSSgN5q1G0cDhS.
- 6 Op cit, SOU, se not. 1, s 157–159.
- 7 *Årsöversikt 2022 Must*, Försvarsmakten, 2022, s 6 <https://www.forsvarsmakten.se/sv/om-forsvarsmakten/dokument/must-arsoversikt/>.
- 8 Op cit, Fägersten, Björn, se not 2, s 6–9.
- 9 *Årsöversikt 2022 Must*, Försvarsmakten, 2022, s 13 <https://www.forsvarsmakten.se/sv/om-forsvarsmakten/dokument/must-arsoversikt/>.
- 10 Ibid, s 28.
- 11 Op cit, SOU, se not 1, s 155–157.
- 12 Op cit, Försvarsmakten, se not 9, s 15.
- 13 *Förändrad hotbild när främmande makt agerar allt mer offensivt*, Säkerhetspolisen, <https://www.sakerhetspolisen.se/om-sakerhetspolisen/publikationer/sakerhetspolisens-arsberattelse/sakerhetspolisen-2022-2023/sammanfattning/verksamhetens-lagesbilder/lagesbild-kontraspiratione.html>.
- 14 Gaida, Jaime, Wong-Leung, Jennifer, Robin, Stephan, Cave, Danielle: "ASPI's Critical Technology Tracker, The global race for future power", *Policy Brief Report* nr. 69 2023, s 1, https://ad-aspi.s3.ap-southeast-2.amazonaws.com/2023-03/ASPIS%20Critical%20Technology%20Tracker_0.pdf?VersionId=ndm5v4DRMfpLvu.x69Bi_VUdMVLp07jw.

- 15 Op cit, Försvarsmakten, se not 9, s 22.
- 16 Harding, Emily, Ghoorhoo, Harshana: *Seven Critical Technologies for Winning the Next War, a report of the CISIS International Security Program*, Center for Strategic & International Studies, 2023, s 3, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-04/230418_Harding_Seven_Technologies.pdf?VersionId=6hX.4AMVDVIF5zOy.YLAyiD.MMUXaxx.
- 17 Ibid, s 21–22, Op cit, SOU, se not 1, s 152–153.
- 18 Ibid, s 167.
- 19 Op cit, Harding, Emily, se not 16, s 3.
- 20 Op cit, Försvarsmakten, se not 9, s 48.
- 21 Ibid, 26, *National Security Strategy*, The White House, 2022, s 14–15 <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>; Fägersten, Björn, Fiott, Daniel, Kleberg, Charlotte: "Navigating the Euro-Atlantic defence innovation landscape", *Politea*, 2023, s 4–5 <https://media.politea.se/2023/03/Politea-Defence-Innovation-Report.pdf>.
- 22 Lange, Nico: "How to beat Russia", *GLOBSEC*, 2023, s 20–22 <https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-02/How%20to%20beat%20Russia%20by%20Nico%20Lange%20v7%20web.pdf>; Jones, Seth G, McCabe, Riley, Palmer, Alexander: *Ukrainian Innovation in a War of Attrition*. Center for Strategic & International Studies 2023, s 1–2, 7–10, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-02/230227_Jones_Ukrainian_Innovation.pdf?VersionId=Vap.5tI65sIt0kH10bxSSgN5q1G0cDhS.
- 23 Fägersten, Björn, Fiott, Daniel, Kleberg, Charlotte: "Navigating the Euro-Atlantic defence innovation landscape", *Politea*, 2023, s 4–5 <https://media.politea.se/2023/03/Politea-Defence-Innovation-Report.pdf>.
- 24 Op cit, Harding, Emily, se not 16, s 24; Wählberg, Klas och Limmergård, Robert "Debatt: koppla ihop militär och civil forskning", *Dagens Industr* 2023-05-26, <https://www.di.se/debatt/debatt-koppla-ihop-militar-och-civil-forskning/>.
- 25 Op cit, SOU, se not 1, s 157–159.
- 26 *Vad är Tiktok, och hur fungerar det?*, Internetstiftelsen, 2020-04-29, <https://internetstiftelsen.se/podd/dumma-fragor-om-internet/vad-ar-tiktok-och-hur-fungerar-det/>.
- 27 Rennéus Guthrie, Anna och Oksanen, Patrik: *TikTok Barnunderhållningen som blev ett säkerhetsproblem*, Frivärld, 2023 s 5, <https://frivarld.se/wp-content/uploads/2023/03/TikTok.pdf>.
- 28 Op cit, Harding, Emily, se not 16, s 3.
- 29 *En nationell teknologi- och innovationsstrategi som främjar dual-use*, Teknikföretagen och SOFF, 2023 <https://soff.se/app/uploads/2023/05/En-strategi-som-framjar-dual-use.pdf>.
- 30 Op cit, Försvarsmakten, se not 9, s 29.

Lärdomar från informationskriget i Ukraina

Eric Adamson

Projektledare vid Atlantic Councils Nordeuropakontor och Allmänna Försvarsföreningen. Eric var tidigare Senior Associate vid American Jewish Committee i Berlin. Han har en masterexamen i EU-studier från Freie Universität Berlin, där han bedrev forskning i Ukraina, och en kandidatexamen från Bates College i Maine, USA.

"Vi är alla här. Våra soldater är här. Medborgarna är här och vi är här. Vi försvarar vår självständighet. Så kommer det att gå. Ära åt våra försvarare. Både män och kvinnor. Slava Ukraini!"¹

Den 24 februari, medan världen satt fastklistrad vid skärmen och väntade på att Kyiv skulle falla, pågick redan en informationskampanj. Bara 36 timmar efter att den fullskaliga invasionen hade börjat, gjorde president Zelensky tillsammans med sina närmaste rådgivare en 30 sekunder lång video från Kyivs gator. Budskapet, liksom från hundratals andra ukrainare, skulle inte falla för döva öron. Deras videor, tweets och personliga meddelanden delades miljontals gånger i sociala medier.

Jämfört med 2014 fick ryska narrativ och desinformation aldrig fäste under den fullskaliga invasionen 2022. Detta berodde inte på bristande försök från Moskva, som spred många vilseledande uppgifter om sina avsikter före invasionen och rättfärdigande efter. Utan istället hade Ukraina, på frontlinjen av demokratier mot autokratier – bokstavligen och i informationsmiljön – dragit många lärdomar från annekteringen av Krim 2014 och kriget i Donbas och var därför väl förberett för att bekämpa rysk informationskrigsföring 2022 och vinna narrativkriget. Genom en serie strategiska avslöjanden av underrättelser från USA, Nato-allierade och Ukraina, begränsades Kremles informationsoperationer och manövreringsförmåga inför kriget. Västvärlden tog informationsinitiativet och vann infodomänen.

Den vinnande strategin inkluderade uppifrån och ner-budskap från de ukrainska och västerländska regeringarna som utnyttjade civilsamhällets befintliga nätverk samt nerifrån och upp-medborgarinitiativ. Resultatet stod i stark kontrast till 2014, då västländerna fokuserade på hanteringen av relationerna till Ryssland i stället för genomföring av en strategi för Ukrainas europeiska framtid. 2022 hamnade Ukrainas och ukrainarnas framtid i fokus för västerländska regeringar och samhällen.

"Ukrainas sak är vår" har tagits till en personlig nivå. Enskilda

personer har deltagit i organiskt utvecklade kampanjer mot desinformation på sociala medier och fått uppmuntran från högt uppsatta regeringstjänstemän. Med stöd från höga regeringsföreträdare, soldater på frontlinjen, samt ukrainska civilare, bröts Kremls desinformationsmaskin inte bara ner utan verkade absurd. Ett av de mest effektiva vapnen är humor. Videor från fronten med personliga meddelanden till supportrar och referenser till internetmemes på crowdfundad militärutrustning gav individer en lika välbehövlig chans att skratta under det brutala kriget som en känsla av att de gjorde en direkt skillnad på slagfältet. Alla med en dator kunde delta och göra en direkt insats i försvaret av Ukrainas, och därigenom Europas, självständighet och demokrati.

Överlåtelsen av informationsmiljön 2014

Samtidigt som ”små gröna män” sådde kaos på halvön under annektering av Krim 2014 förnekade Ryssland sin inblandning och meddelade sin önskan att de-eskalera situationen. Målet med desinformationen var inte nödvändigtvis att övertyga utan att undertrycka väst till förvirrad passivitet genom översvämning av informationsmiljön med halvsanningar liksom rena lögner. Dessutom gick många i väst på ryska narrativ² eller brydde sig mer om hantering av förhållandet till Ryssland än Ukrainas öde.³

Även om västerländsk media granskade Kremls talespunkter kritiskt och allmänhetens uppfattning om Ryssland förvärrades,⁴ upprepades Rysslands narrativ i media, akademien och politiken, vilket gav dem en aura av någorlunda trovärdighet. John Mearsheimer, till exempel, publicerade en föreläsning med titeln ”Why the Ukraine Crisis is the West’s Fault: The Liberal Delusions that Provoked Putin” och gav 28 miljoner YouTube-tittare det ryska berättigandet om självförsvar mot Nato.^{5 6} Jeremy Corbyn, tidigare ledare för det brittiska Labourpartiet, efterliknade Kremls synpunkter om försvaret

av rysktalande medborgare med uttryck som "Ukrainas politik är uppdelad mellan ukrainsk- och rysktalande människor."⁷ Ukraina var inte sällan beskrivet i media som "delat", splittrat mellan "moder Ryssland" och EU.⁸ I tyska talkshows var en vanlig inramning av debatten USA-imperialism, västlig expansion och medias partiskhet som jämliknade västs och Rysslands ansvar för konflikten.⁹ Tre månader efter annekteringen av Krim skiftade tolkningen av kriget i västerländsk medierapportering från en "internationell konflikt" till en "lokal konflikt."¹⁰

Frånvarande i ordkriget mellan väst och Ryssland var faktiska ukrainska röster. Dr Taras Kuzio, professor i statsvetenskap vid National University of Kyiv skrev 2015:

I väst är det akademiker och experter från tankesmedjor som skriver majoriteten av kommentarerna i tidningar och tidskrifter. Men så är inte fallet för Ukraina eftersom de flesta ukrainska experter på politik och internationella relationer har bristande engelska och deras universitet har inte medel för att prenumerera på västerländska publikationer... [Den ukrainska] diasporan har aldrig blivit ombedd av de ukrainska politiska ledarna att samarbeta i 'informationskriget' med Ryssland.¹¹

Delvis på grund av bristen på ukrainska resurser och strategier och till stor del på grund av västvärldens egna fördomar samt de ryska desinformationskampanjernas framgång, diskuterades Ukrainas framtid över huvudet på ukrainarna själva. I januari 2022 publicerade ukrainska akademiker en studie om den västerländska diskursen om kriget sedan 2014, och skrev:

Konflikten har visat ett generellt västerländskt problem med att betrakta Ukrainas (och andra postsovjetiska länders) historia och kultur genom ryska ögon... I väst är rysk historia, politik och språk forskat mycket mer än de andra postsovjetiska ländernas och [ryskt] narrativ uppfattas

ofta som objektiva. I kontrast till det blir (pro-)ukrainska ståndpunkter ofta avvisade som partiska, eftersom det finns mer misstänksamhet gentemot diskurser som underminerar den konventionella visdomen. Mängden sändningstid utöver denna akademiska och politiska trovärdighet som gavs till ryska narrativ, även i tillrättavisning, överlämnade informationsmiljön till Ryssland. När världen i stort sett tappade fokus på Ukraina under åtta år mötte ryska narrativ lite motstånd och uppfyllde sitt strategiska syfte.¹²

Mängden sändningstid utöver denna akademiska och politiska trovärdighet som gavs till ryska narrativ, även i tillrättavisning, överlämnade informationsmiljön till Ryssland. När världen i stort sett tappade fokus på Ukraina under åtta år mötte ryska narrativ lite motstånd och uppfyllde sitt strategiska syfte.

Informationsinitiativtagandet 2021/22

Informationsinitiativtagandet från transatlantiska regeringar inför och efter den 24 februari 2022 stod i stark kontrast till 2014. Genom strategiska avslöjanden och tätt mellanstatligt samarbete präglades och begränsades Kremls beslutsfattandeprocess.

Redan under våren 2021, när Kremls retorik om Ukraina intensifierades, såg amerikanska tjänstemän en oroande upptrappning av ryska styrkor vid gränsen till Ukraina. Under sommaren publicerade Putin sitt manifest "Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare", vilket markerade en förändring i den offentliga retoriken.¹³ Under hösten 2021 fick amerikanska underrättelsepersoner information som tydligt antydde en stor invasion.

Inför detta hot beslöt amerikanska tjänstemän att avklassificera information och offentliggjorde underrättelser om Rysslands avsikter. "Vi slog håll på Putins lögn och vi vet att på så sätt kom vi in i hans beslutsprocess", berättade John Kirby, talesperson för USA:s nationella

säkerhetsråd.¹⁴ ”Det gjorde en skillnad, inte bara för att sätta Putin på defensiven, utan också för att stärka solidariteten och syften hos Nato-allierade”, sade CIA-direktör Bill Burns.¹⁵

Den 7 december 2021 varnade president Biden för ”starka ekonomiska och andra åtgärder” om Ryssland invaderade Ukraina.¹⁶ Tio dagar senare, den 17 december, ställde Moskva en rad säkerhetskrav till USA och Nato, bland annat att ingen ytterligare utvidgning skulle ske (d v s att Ukraina inte blir medlem i Nato) och att allierade som anslutit sig efter 1997 avlägsnas.¹⁷ Ingetdera var acceptabelt för den transatlantiska världen. Samtidigt slipade Kreml och dess proxies (t ex statligt media och chattgrupper som telegram) på narrativ som skulle rättfärdiga den ”speciella militära operationen”, bland annat:¹⁸

- Försvar mot Natos ”omringning” och Ryssland ”är inte aggressorn”
- ”Ukrainska provokationer” och ”folkmord i Donbas”
- ”Denazifiering och demilitarisering” av Ukraina

Den 11 februari varnade USA sina allierade om Ryssland kunde invadera redan den 16 februari.¹⁹ Den 17 februari träffade artilleri en förskola i östra Ukraina. Amerikanska tjänstemän var osäkra om händelsen var en falsk flagga för att rättfärdiga invasionen, men lade skulden på pro-ryska separatister.²⁰ Ukrainas president Zelensky beskrev händelsen som ”provokativ beskjutning”.²¹ Kremles talesman Dmitri Peskov skyllde på Ukraina. Pro-ryska ledare i Donetsk och Luhansk beordrade civila evakueringar och hänvisade till ukrainska planer på att attackera.²²

När ingen invasion skedde ifrågasatte vissa allierade den amerikanska underrättelsetjänsten medan pro-Kreml-medier och internetanvändare hånade USA:s varningar. USA:s utrikesminister Anthony Blinken hävdade ett år efter utlösning av kriget: ”Den [ryska] invasionen ägde inte rum förrän efter ytterligare en vecka just för att vi konfronterade Putin i offentligheten.”²³

Vid säkerhetskonferensen i München den 19 februari, bara ett par dagar innan kriget bröt ut, varnade president Zelensky, som själv inte var helt övertygad om att Ryssland skulle anfalla, för att Ukraina skulle försvara hela demokratiska Europa och att en försonande hållning gentemot Ryssland skulle leda till en större konflikt.

Detta är inte ett krig i Ukraina, utan ett krig i Europa... Vi kommer att försvara vårt land med eller utan stöd från partner... Vi uppskattar all hjälp, men alla bör förstå att detta inte är välgörenhetsbidrag som Ukraina bör be om eller påminna om. Detta är inte ädla gester som Ukraina bör böja sig för. Detta är ert bidrag till Europas och världens säkerhet... Annars – vem står på tur? Kommer Natoländerna att behöva försvara varandra? Jag vill tro att Nordatlantiska fördraget och artikel 5 kommer att vara effektivare än Budapestmemorandumet.²⁴

Med dessa ord kopplade Zelensky ihop Ukrainas demokratiska och självständiga framtid med övriga Europas.

Två dagar senare, den 21 februari, undertecknade Putin ett dekret som erkände Donetsk och Luhansk som självständiga.²⁵ Den 22 februari beordrade Putin ”fredsbevarande uppdrag” i Donbas.²⁶ Den 24 februari klockan 05.30 Moskvatid (04.30 Kyiv), när de första raketerna flög över Ukraina, höll Putin ett tal. Under knappt trettio minuter upprepade han flera av de övergripande teman som Kreml och medierna byggt upp sedan Krims annektering.²⁷

Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina var i gång. Det avslöjades i förtid genom offentliga underrättelser, motiverades av lögnar som få i den transatlantiska världen trodde på, och följdes live på Twitter.

Civilsamhällets motangrepp

I takt med att videor av ryska militärkonvojer i kilometerlånga köer dök upp på nätet började myten om världens ”näst starkaste armé”

krackelera under verklighetens tyngd. Kommentarsfälten fylldes av skämt som hånade den ryska odugligheten. Ukrainska bönder blev nationella och internethjältar efter att ”jordbruksbrigaden” släpat bort övergivna ryska stridsvagnar med traktorer. På nätet blev humor snabbt ett effektivt sätt att samla in pengar och bekämpa desinformation i stödet för Ukraina.

Under krigets första dagar och veckor organiserade hundratals personer insamlingar och logistiska försörjningskedjor för humanitärt och militärt bistånd. En organisation, som blev viral och en stöttepelare i internetkrigsarbetet, var Kanada-baserad Saint Javelin. När kriget närmade sig i februari var det ursprungliga målet att samla in 500 dollar för att stödja Ukraina genom försäljning av klistermärken som föreställer Jungfru Maria med ett USA-tillverkat FGM 148 Javelin-pansarskott. Den 26 februari hade Saint Javelin samlat in 170 000 dollar och 1,16 miljoner dollar den 10 mars.²⁸ Ett år senare hade Saint Javelin samlat in 2 miljoner dollar med över 200 000 sålda produkter som även sågs bäras av president Zelensky.

En del av Saint Javelins framgång var pansarskottet Javelins avgörande roll i slaget om Kyiv. Uthålligheten av insamlingen, liksom för så många andra hjälp- och insamlingsorganisationer, hade först och främst att göra med Ukrainas militära framgångar. För att bibehålla västerländsk uppmärksamhet och stöd krävdes det tydliga budskap från den ukrainska regeringen. Därigenom uppmuntrades civilsamhällets nätverk och medborgarledda insatser för att motverka ryska desinformationsinsatser. Saint Javelin var ett av de första fallen efter den 24 februari då händelser i Ukraina påverkade informationsmiljön, vilket i sin tur påverkade utvecklingar i Ukraina.

I takt med att Ukraina vände kriget, ökade informationskampanjerna kopplade till insamlingen till Ukraina på nätet. I slutet av maj började en liten grupp oberoende Twitter-konton som kallades ”NAFO” (North Atlantic Fella Organization) att lägga ut memes (dåligt tecknade bilder och videor) med Shiba Inu-hundar – en små-

löjlig hundras med lång historia inom internetkulturen – som hånade ryska krigsinsatsen. Konton med Shiba Inu-hundar, som kallas ”fellas”, använde #Article5 (en hänvisning till Natos artikel 5 kollektivförsvar) på inlägg från ryska tjänstemän eller pro-kremlinistiska konton för att bombardera inlägget med stöd för Ukraina. Twitter-användare kunde få deras egen ”fella” genom att lägga upp en bild på sin penningdonation till en ukrainsk välgörenhetsorganisation.

Effekten av NAFO och andra organiserade civila nerifrån och upp-insatser online var trefaldig. För det första var det det västerländska civilsamhällets svar på ryska desinformationskampanjer. Genom att använda humor och internetkultur som vapen, misskrediterades rysk desinformation på ett sätt som västerländska regeringar inte kunde göra.²⁹ I en händelse som gav NAFO en framträdande plats i mainstreammedia, blev den ryske ambassadören vid FN och OSSE, som var ökad för att sprida rysk propaganda, slutligen bortkopplad i en vecka efter att ha tjuvat med NAFO.³⁰ Gruppens pro-ukrainska infokampanj är alltså i viss mening oövervinnelig. När en rysk tjänsteman eller en sykofant började argumentera med en flock tecknade hundar på nätet hade de redan förlorat.

Inverkan NAFO hade i kampen mot rysk desinformation gick inte obemärkt förbi. I augusti 2022 twittrade Ukrainas försvarsminister Reznikov en ”personlig hälsning till #NAFOfellas” och ändrade sin profilm bild till en shiba-avator. ”Jag vill tacka varje person bakom Shiba Inu-teckningen. Era donationer för att stödja våra försvarare, er kamp mot desinformation är värdefull”, skrev Reznikov.³¹ Andra högrangiga statliga tjänstepersoner, som Estlands president Kaja Kallas³² och Storbritanniens försvarsminister Ben Wallace,³³ har också hedrat NAFO. Den högprofilerade uppmuntringen bidrog till fortsatt internationellt stöd till Ukraina.

För det andra gjorde den decentraliserade karaktären av online-initiativ som NAFO det möjligt för olika pro-ukrainska organisationer att använda befintliga nätverk för att samordna och förstärka sin verk-

samhet. I slutet av maj samlade litauer in 5,9 miljoner euro i crowdfunding på drygt tre dagar för att köpa en turkisktillverkad Bayraktardrönare. I november 2022, efter att president Zelensky tillkännagav en insamlingskampanj för en drönarflotta via UNITED24, Ukrainas statliga plattform för krigsrelaterad insamling, samlade litauererna in summan av tre drönare.³⁴ Kampanjen blev populär delvis på grund av de namn som drönarna fick, som var en ordlek på ryska svordomar.

Den svenska organisationen Blågula Bilen, som renoverar lastbilar och kör dem till Ukraina för att stödja militärens logistikkedja, engagerade NAFO för att öka sin närvaro online och samla in fler donationer.³⁵ Saint Javelin utnyttjade NAFO:s varumärke genom att sälja varor med Shiba Inus till stöd för georgiska legionen, en frivilligstyrka som strider i Ukraina.³⁶

För det tredje gav kommunikationen från ukrainska frontlinjerna, regeringen, och befolkningen nätgemenskaperna en känsla av direkt påverkan på kriget. Med hjälp av insamlingen från till exempel signmyrocket.com, kunde givare skriva ett personligt meddelande på en artillerigranat och få en personlig video uppladdad på nätet. Med en tillräckligt stor donation fick man ett personligt meddelande på en M777 haubits. Signmyrocket.com har samlat in 1,5 miljoner dollar till de ukrainska styrkorna.³⁷

Utrustning som skickas genom cilledda insamlingar var inte oväsentlig, eftersom de frivilliga territoriella försvarsförbanden som spelade en nyckelroll under krigets första dagar ofta saknade nödvändig utrustning. De biståndspaket som skickades av nordamerikanska och europeiska regeringar gick först och främst till de professionella styrkorna. Inför den ryska armén kunde insamlingen till ett dussintal splittringsskyddsvästar eller en liten flotta civildrönare verka som en meningslös ansträngning, men per capita har enskilda personer gett mer stöd än vissa stater och troligen räddat livet på flera hundra eller tusentals ukrainska försvarare av demokratin.

Sammanfattning

Ukraina har integrerat informationsdomänen i de mer konventionella krigsmetoderna. Särskilt sättet att använda internetkultur i officiell strategisk kommunikation för att främja sina budskap och motverka ryskt narrativ har visat sig vara framgångsrikt och har delvist adopterats av västliga regeringar. Till exempel på Global Recycling Day tweetade amerikanska ambassaden i Kyiv: "När vi firar Global Recycling, låt oss ta en stund för att reflektera över vad vi kan göra för att minska avfallet, återanvända saker och återställa vår planets hälsa." I den tecknade bilden nedanför drogs ett ryskt stridsfordon av en ukrainsk traktor.³⁸

Den bredare effekten har varit att gränsen mellan formella och informella kommunikationsarter har suddats ut. Transparens och utbyte kring underrättelser har i sin tur bidragit till trovärdighet, enighet, och snabbare åtgärder i väst. Civilsamhällets svar på kriget har visat sin vikt i totalförsvaret av demokratin. Regeringarna har lärt sig att utnyttja det civila samhället och medborgarinitiativ som i sin tur har fått stöd av regeringarna.

Sammantaget har den mångsidiga strategiska kommunikationen bidragit till att upprätthålla västs uppmärksamhet och enighet om Ukraina.³⁹ Europa och USA betraktas som starkare aktörer med förstärkta relationer än före kriget och Ryssland alltmer som fienden, ett brett spektrum av europeiska politiska partier har enats om Ukraina, och allmänhetens uppmärksamhet på kriget är fortfarande stor. Inga av dessa utvecklingar var en självklarhet vid krigets början och kan inte tas för givet framöver.⁴⁰

Slutnoter

- 1 @nytimes, Twitter, 2022-02-25, kl. 22.25, <https://twitter.com/nytimes/status/1497321773452468231?lang=en>, (2023-03-31).
- 2 *Désinformation, complotisme et populisme à l'heure de la crise sanitaire et de la guerre en Ukraine*, La Foundation Reboot , https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2022/03/Rapport_Ifop_REBOOTVOL_1_2022.03.24.pdf (2022-03-24).
- 3 Binhack, Katrin et al.: *Ukraine Through German Eyes*, German Corporation for International Cooperation (GIZ), Bonn/Eschborn 2018, s 74 -89, [https://www.giz.de/en/downloads/Ukraine%20Through%20German%20Eyes_en%20\(spread\).pdf](https://www.giz.de/en/downloads/Ukraine%20Through%20German%20Eyes_en%20(spread).pdf), (2023-03-31).
- 4 Sokes, Bruce: *Russia, Putin Held in Low Regard Around the World*, Pew Research Center, 2015-08-05, <https://www.pewresearch.org/global/2015/08/05/russia-putin-held-in-low-regard-around-the-world/> (2023-03-31).
- 5 Mearsheimer, J. John: "Why the Ukraine Crisis is the West's Fault: The Liberal Delusions that Provoked Putin", *Foreign Affairs* vol 93, no. 5 2014, s 77-84, 85-89.
- 6 Mearsheimer, J. John: "Why is Ukraine the West's Fault?" *YouTube*, 2015-09-25, <https://www.youtube.com/watch?v=JrMiSQAGOS4>, (2023-03-31).
- 7 Corbyn, Jeremy: "Should the West go to War over Ukraine?", *Stop the War Coalition*, 2014-03-08, <https://www.stopwar.org.uk/article/the-history-lurking-behind-the-crisis-in-ukraine-by-jeremy-corbyn-mp/>, (2023-03-31).
- 8 Stern, David: "Lethal divisions persist in Ukraine's Odessa", *BBC*, 2015-05-02, <https://www.bbc.com/news/world-europe-32562101> (2023-03-31).
- 9 Lichtenstein, Dennis et al.: "Framing the Ukraine Crisis: A comparison between talk show debates in Russian and German television", *The International Communication Gazette*, vol. 8, no. 1, s 66-88 2018, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1748048518755209>, (2023-03-31).
- 10 Wilderom, Rens: "How British, German, and US Media Cover Crimea's Annexation and the Donbas War," *Vox Ukraine*, 2020-03-17, <https://voxukraine.org/en/how-british-german-and-us-media-cover-crimea-s-annexation-and-the-donbass-war/>, (2023-03-31).
- 11 Kuzio, Taras: "Is Ukraine really winning the 'information war with Russia?," *Kyiv Post*, 2016-07-18, <https://archive.kyivpost.com/article/opinion/op-ed/taras-kuzio-is-ukraine-really-winning-the-information-war-with-russia-418941.html>. (2023-03-31).
- 12 Koval, Nadiia, et al.: "Morphological Analysis of Narratives of the Russian-Ukrainian Conflict in Western Academia and Think-Tank Community", *Problems of Post-Communism*, vol. 69, no 2 2022, s 166-178 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10758216.2021.2009348?scroll=top&needAccess=true&role=tab>.
- 13 Putin, Vladimir: "On the Historical Unity of Russians and Ukrainians", *Boris Yeltsin Presidential Library*, 2021-07-12, <https://www.prlib.ru/en/article-vladimir-putin-historical-unity-russians-and-ukrainians>, (2023-03-31).

- 14 Graff, Garrett: "When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine", *Politico*, 2023-02-24 <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>, (2023-03-31).
- 15 Ibid.
- 16 Shalal, Andrea, et al.: "Biden warns Putin of sanctions, aid for Ukraine military if Russia invades", *Reuters*, 2021-08-12, <https://www.reuters.com/markets/currencies/biden-putin-set-crucial-call-over-ukraine-2021-12-07/>, (2023-03-31).
- 17 Roth, Andrew: "Russia issues list of demands it says must be met to lower tensions in Europe", *The Guardian*, 2021-12-17, <https://www.theguardian.com/world/2021/dec/17/russia-issues-list-demands-tensions-europe-ukraine-Nato>.
- 18 "Disinformation Roulette: The Kremlin's Year of Lies to Justify an Unjustifiable War", *US Department of State*, 2023-03-23, <https://www.state.gov/disarming-disinformation/disinformation-roulette-the-kremlins-year-of-lies-to-justify-an-unjustifiable-war/>, (2023-03-31).
- 19 Ward, Alexander & Forgey, Quint: "Putin could attack Ukraine on Feb. 16, Biden told Allies", *Politico*, 2022-02-11, <https://www.politico.com/newsletters/national-security-daily/2022/02/11/putin-could-attack-ukraine-on-feb-16-biden-told-allies-00008344>, (2023-03-31).
- 20 Khurshudyan, Isabelle & Horton, Alex: "What to know about shelling in Ukraine that hit a kindergarten", *The Washington Post*, 2022-02-17, <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/17/ukraine-russia-kindergarten-shelling/>, (2023-03-31).
- 21 Kramer, Andrew & Hopkins, Valerie: "A whistling sound, then an explosion: Shelling hits a kindergarten in Ukraine," *The New York Times*, 2022-02-17, <https://www.nytimes.com/2022/02/17/world/europe/stanytsia-lushankya-shelling.html>, (2023-03-31).
- 22 *Russian Hybrid Threats Report: Evacuations begin in Ukrainian breakaway Regions*, Atlantic Council Digital Forensic Research Lab, 2022-02-18, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/russian-hybrid-threats-report-evacuations-begin-in-ukrainian-breakaway-regions/#evacuations>, (2023-03-31).
- 23 Op cit, Graf, Garret, se not 14.
- 24 Zelensky, Volodymyr, "Zelensky's full speech at the Munich Security Conference", *The Kyiv Independent*, 2022-02-19, <https://kyivindependent.com/zelenskys-full-speech-at-munich-security-conference/>, (2023-03-31).
- 25 "Putin announces Donetsk and Luhansk recognition", *BBC*, 2022-02-21, <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-60470900>, (2023-03-31).
- 26 Putin, Vladimir: "Address by the President of the Russian Federation", *The Kremlin*, 2022-02-24, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843>, (2023-03-31).

- 27 *Narrative Warfare: How the Kremlin and Russian News Outlets Justified a War of Aggression against Ukraine*, Atlantic Council Digital Forensics Lab, 2023-02-24, <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/narrative-warfare/>, (2023-03-31).
- 28 Debusmann, Bernd: "How 'Saint Javelin' raised over 1m for Ukraine", *BBC*, 2022-03-10, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-60700906>, (2023-03-31).
- 29 Ekman, Ivar & Nilsson, Per-Eric: *Ukraine's Information Front: Strategic Communication during Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine*, Totalförsvarets Forsknings Institut, 2023-04-21, <https://foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI-R-5451--SE>.
- 30 Scott, Mark: "The shit-posting, Twitter-trolling, dog-employing social media army taking on Putin one meme at a time," *Politico*, 2022-08-31, <https://www.politico.eu/article/nafo-doge-shiba-russia-putin-ukraine-twitter-trolling-social-media-meme/>, (2023-03-31).
- 31 @oleksiireznikov, *Twitter*, 2022-08-30, kl. 18.10, <https://twitter.com/oleksiireznikov/status/1564646677197328385>, (2023-03-31).
- 32 @kajakallas, *Twitter*, 2022-09-25, kl. 11.31, <https://twitter.com/kajakallas/status/1573968390313631745?s=20>, (2023-03-31).
- 33 @BWallaceMP, *Twitter*, 2023-10-04, kl. 14.30 <https://twitter.com/BWallaceMP/status/1577274895095906305?s=20> (2023-03-31).
- 34 "Lithuanian people have already raised money for three naval drones," *United24*, 2022-11-24, https://u24.gov.ua/news/lithuanian_drones, (2023-03-31).
- 35 @BagulaBilen, *Twitter*, 2023-31-03, kl. 15.30, <https://twitter.com/BlagulaBilen/status/1641794979361062913?s=20> (2023-03-31).
- 36 *Saint Javelin*, <https://www.saintjavelin.com/collections/fellas-of-nafo>, (2023-03-31).
- 37 "Send your message to the Russian Invaders!", <https://signmyrocket.com>, (2023-03-31).
- 38 @USEmbassyKyiv, *Twitter*, 2023-03-18, kl. 13.23, <https://twitter.com/USEmbassyKyiv/status/1637067122709807104?s=20>, (2023-03-31).
- 39 "The World's Response to the War in Ukraine: A 27-country Global Advisor survey", *Ipsos*, 2023-04-01, <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2022-04/Global%20Advisor%20-%20War%20in%20Ukraine%20-%20April%202022%20-%20Graphic%20Report.pdf>, (2023-04-02).
- 40 Kratsev, Ivan & Leonard, Mark: *Fragile unity: Why Europeans are coming together on Ukraine (and what might drive them apart)*, European Council on Foreign Relations, 2023-03-16, <https://ecfr.eu/publication/fragile-unity-why-europeans-are-coming-together-on-ukraine/>, (2023-03-31).

Kinas stormakts- ambitioner, frihandel och försörjningskedjor

Julian Tucker

Projektchef och säkerhetspolitiskt sakkunnig vid Konrad Adenauer-stiftelsens Nordic countries. Kandidatexamen i antropologi från McGill University och master i centralasiatiska studier från Humboldtuniversitetet. Tidigare arbetat med Kina och Taiwans utrikes- och säkerhetspolitik.

Johannes Nordin

Junior Research Fellow vid Asienprogrammet hos Institutet för Säkerhets- och Utvecklingspolitik (ISDP) och Associate Junior Research Fellow vid *International Development Research Network (IDRN)*. Pol kandidatexamen i statsvetenskap och master i internationella och europeiska relationer från Linköpings Universitet.

Folkrepubliken Kinas ekonomiska uppgång under de två sista decennierna saknar historiskt motstycke. Den kinesiska ekonomin – jämförbar med Italien och Frankrike vid anslutningen till Världshandelsorganisation år 2001 – gick tjugo år senare om hela den Europeiska unionen samt den symboliska 70-procentsbarriären av USA:s bruttonationalprodukt (BNP).¹ Justerat för köpkraftsparitet har Kina varit världens största ekonomi i över ett halvt decennium och har således nominellt återtagit den förstaplats som förlorades vid sekelskiftet 1900.² Med en exportinriktad tillverkningsindustri gick Kina om USA som världens största handelspartner i kölvattnet av finanskrisen 2008 och är i dag den främsta handelspartnern för 129 länder.³ Men olikt under 2000-talets tvåsiffriga tillväxt⁴ finns det idag obestridliga tecken på ekonomisk nedsaktning. En åldrande befolkning, en uppblåst fastighetssektor, pandemirestriktioner och stigande skuldnivåer bidrog till att 2022 blev det näst sämsta tillväxtåret sedan 1970-talet, med en treprocentig BNP-tillväxt.⁵

Kinas Kommunistiska Parti (KKP) har dock inlett 2020-talet med påtaglig självsäkerhet. Med utgångspunkt i viktiga historiska och politiska narrativ, såsom Kinas ”nationella återvitalisering” och återhämtning från ”förödmjukelsens århundrade”, talar President Xi Jinping allt oftare om framtiden i termer av ”oåterkallelighet”,⁶ där det kommande decenniet ses som avgörande för Kinas ansträngningar att bli en militär och teknologisk världsmakt till Folkrepublikens 100-årsjubileum år 2049. Denna självtillit har åtföljts av ett tilltagande internationellt engagemang och aktivt bevakande av nationella intressen utomlands, med en samtidigt hårdnande samtalston mot kritiker både inom och utanför Kinas gränser.

Den senare trenden har gått emot långvariga förväntningar i Europa, där många hoppats att marknadsliberalisering, växande handelsförbindelser och tilltagande internettillgång skulle alstra mer samhällelig pluralism och demokratisering. Samtidigt har Pekings tilltagande tendens att använda ekonomiska påtryckningar för att värna sina intressen pekat på eventuella risker med växande handels-

exponering gentemot Kina. Dessa insikter har gett nytt liv åt debatter om handelsberoenden, investeringsgranskningar, och säkerhetsmässiga avvägningar med marknadstillträde.

De har även gett upphov till diskussioner om huruvida Pekings orientering mot en mer självsäker utrikespolitik överensstämmer eller bryter med tidigare bedyranden om Kinas ”fredliga uppgång” (Zhongguo heping jueqi).⁷ Peking talar ofta om en ”ny modell för internationella relationer”, med Kina som en stabiliserande ekonomisk kraft som öppnar möjligheter och tillhandhåller globala kollektiva nyttigheter utan ”expansion” eller ”hegemoni” med anspelning på USA.⁸ Vad denna retorik kan innebära i praktiken råder det emellertid delade meningar om i Europa – särskilt i ljuset av Kinas fortsatt nära band med Ryssland efter invasionen av Ukraina⁹ och upptrappade territoriella tvister i det Syd kinesiska havet.¹⁰

Medan Kina delar sitt missnöje med den liberala internationella ordningen med andra så kallade revisionistiska stater, såsom Ryssland och Iran, är det viktigt att komma ihåg att många andra länder, särskilt i Asien och Afrika, också uppfattar den nuvarande ordningen som i första hand orienterad mot västerländska intressen – kantad av den starkes rätt och inkonsekvent regeltillämpning.¹¹ Detta har öppnat dörren för kinesiska ledare att förespråka ett mer ”rättvist” och internationellt ”demokratiskt” sätt att göra saker och ting, och samtidigt uppmuntra de krav på reformer som är särskilt starka i det globala syd – där arvet från imperialism, förändrade demografiska mönster och negligerade investeringsbehov utgör en fruktbar grund för gemensamma problemformuleringar.

I de följande sidorna ger vi först en kort översikt av Kinas växande internationella engagemang och föränderliga *perceptioner* för att sedan diskutera hur Kinas handelsprioriteringar och försörjningskedjor påverkar Europa. Vi avhandlar sedan Pekings auktoritära tendenser under det sista decenniet och hur de påverkar logiken som länge underbyggt kinesisk-europeiska relationer. Slutligen blickar vi framåt med en diskussion om hur Europeiska unionen och Sverige bör agera framöver.

Kinas stormaktsperceptioner

Medan Xi Jinping har centraliserat och personifierat makten till en grad som inte setts i kinesisk politik sedan Mao Zedong finns det en enorm mångfald i det kinesiska samhället och det tål att upprepas att vare sig Kina eller kommunistpartiet är "monolitiska". Olika beslutsfattare och institutioner har inte alla samma intressen eller tillgång till samma information, med varierande grader av centralisering på olika administrativa nivåer.¹² Men när det kommer till utrikespolitik – utformad i partibyråkratins topp – finns det en anmärkningsvärd grad av kontinuitet samtidigt som Pekings självbild på den internationella arenan likväl förändrats markant det senaste decenniet. Medan tidigare kinesiska ledare hyllade Deng Xiaopings utrikespolitiska maxim "Håll låg profil och bida din tid" (tao guang yang hui) har Xi Jinping fasat ut uttrycket för att projicera ett mer aktivt, självsäkert Kina.¹³ Sedan det massiva transkontinentala infrastrukturprojektet "Ett bälte, en väg" (även känt som den "Nya Sidenvägen" och "Bälte & Väg-initiativet" – BRI) invigdes år 2013 har Xi också gått längre än sina föregångare i att uttryckligt koppla Kinas internationella engagemang till centrala inhemska prioriteringar.

Under 2014 års Centralkonferens om Arbetet Rörande Utrikesfrågor – den första stora utrikespolitiska konferensen sedan 2006 – beskrev Xi för första gången Kinas accelererande perifer diplomati som nyckeln till Kinas nationella pånyttfödelse och tvåhundraårsmål. De två hundraårsmålen avser att göra Kina till "ett i alla avseenden måttligt rikt samhälle" innan Kommunistpartiets 100-årsjubileum år 2021 och att bygga ett "modernt socialistiskt land som är rikt, starkt, demokratiskt, och kulturellt avancerat och harmoniskt" innan Folkrepubliken hundraårsjubileum 2049.¹⁴ Mer konkret innebär dessa mål att göra Kina "världsledande i sammansatt nationell styrka och internationellt inflytande"¹⁵ med teknologiskt ledarskap och en moderniserad militär i världsklass.¹⁶ Under de följande åren grundade Kina den Asiatiska investeringsbanken för infrastruktur (AIIB), höll ord-

förändskapet för konferensen om interaktion och förtroendeskapande åtgärder i Asien (CICA), utvidgade Shanghai Co-operation Organization (SCO) och fördjupade sitt engagemang i ett stadigt växande antal regionala forum.¹⁷

Trenden mot ett mer internationellt aktivt Kina började emellertid långt före Xi¹⁸ och kom vid sidan av föreställningar om västvärldens nedgång – särskilt efter finanskrisen 2008 och politisk instabilitet under 2010-talets mitt. Generalsekreterare Hu Jintao observerade redan 2009 en ”stor förändring i den internationella maktbalansen” med tydliga indikationer på ”Kinas växande relativa styrka”. Hu modifierade det året Dengs ledord att ”ligga lågt” och sade att Kina också måste ”aktivt åstadkomma något”, bland annat genom att aktivt delta i den globala infrastrukturutvecklingen, främja reformeringen av de internationella ekonomiska och styrande systemen samt främja integrationen av regionala samarbeten med Kinas inhemska utvecklingsstrategi.¹⁹ Efter Donald Trumps valvinst, Brexit och EUs *annus horribilis* konstaterade en summerande kommentar till Xis tal vid det Nationella Säkerhetsarbetsforumet 2017 att ”även om västerländska regimer tycks vara vid makten, minskar deras vilja och förmåga att ingripa i världspolitiken.”²⁰ Xi hade uttryckligen konstaterat att det var ”nödvändigt att *vägleda det internationella samfundet* för att gemensamt forma en mer rättvis och rimlig internationell ordning.”²¹ Dessa föreställningar om västerländsk dysfunktion intensifierades ytterligare under covid-19-pandemin – exemplifierad av Xis observationer om en allmän trend med ett stigande öst och ett fallande väst²² – och har utvecklats parallellt med en mer bestämd utrikespolitik. I mars 2023 beskrev Xi vad som sannolikt kommer att bli det nya utrikespolitiska mantrat för det kommande decenniet: ”Var lugn, håll dig bestämd, sök framsteg och stabilitet, var proaktiv och åstadkom saker och ting, enas (bakom partiet) och våga kämpa.”²³

Detta stadigt växande inflytande ses även i internationella institutioner där Peking mer aktivt präglar agendor och formar mekanismer och diskurser i beslutsfattande organ och viktiga juridiska doku-

ment.²⁴ Detta innebär inte nödvändigtvis en form av ideologiexport – kinesiska diplomater åberopar ofta politisk och kulturell pluralism just för att avvisa västerländska postulat om universalitet – men söker oundvikligen att projicera Kinas nationella prioriteringar, exempelvis gällande Taiwans internationella status.²⁵

Målet är inte att omkullkasta det befintliga systemet och Kinas framgångar bygger på många sätt på ökad handel och multilateralism.²⁶ Just ”multilateralism” åberopas ofta som en hörnsten i Pekings utrikespolitik med betoning på FN:s centrala roll i att bevara internationell ordning – ofta kontrasterad med (underförstådd amerikansk) unilateralm, hegemoni och maktpolitik.²⁷ Men även om kinesiska ledare betonar sitt engagemang för ett multilateralt internationellt system beskrivs delar av den nuvarande ordningen som djupt orättfärdig – vilket ställs i kontrast till kinesiskt-ledda strukturer (som BRI) som man hävdar representerar en mer rättvis och demokratisk typ av multilateralism.²⁸ Detta budskap har varit särskilt uttalat under Xi Jinping.²⁹ Vissa kritiker ser emellertid visionen mer som ett slags ”multi-bilateralism” där förbindelserna mellan länder inte är bundna av universella regler, utan snarare bygger på förhandlade interaktioner mellan länder i olika internationella sammanhang.³⁰

Frihandel och försörjningskedjor

Som världens största köpkraftjusterade ekonomi och handelspartner har Kina ett stadigt växande inflytande över internationell handel. Sedan 2022 är Kina medlem i världens största frihandelsavtal centrerat i Asien-Stillahavsregionen, *Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP)*. Pekings ekonomiska prioriteringar är mångfacetterade och alltför många att lista, men kan sammanfattningsvis sägas eftersträva fem övergripande mål som är nära sammanflätande med nationell säkerhet.

Beslutsfattare i Peking har sedan 1990-talet varit djupt medvetna om och aktivt sökt avhjälpa den kinesiska exportdrivna tillväxtmodellens

beroende på västerländska och särskilt amerikanska konsumentmarknader. Initialt prioriterades partiell handelsliberalisering och WTO-medlemskap för att begränsa möjligheterna för unilaterala handels sanktioner, men Peking har sedan 2007 även sökt att långsiktigt ställa om till en mer konsumtionsdriven tillväxtmodell – så kallad ”Dubbel Cirkulation”³¹ – samt diversifiera Kinas handelspartners. Kina har totalt 23 frihandelsavtal och förhandlar för närvarande ytterligare tio avtal med länder och handelsblock i Syd- och Ostasien, Europa, Latinamerika och Mellanöstern.³²

Samtidigt söker Pekings transkontinentala infrastrukturinitiativ (BRI) att öka Kinas handelsförbindelser med resten av världen och samtidigt begränsa exponeringen mot enskilda leverantörer, handelsfartleder och flaskhalsar, såsom Malackasundet, Suezkanalen och Syd kinesiska havet.³³ Denna handelsdiversifiering gäller inte enbart i fysiska varor utan också i serviceindustrin. Med hjälp av Kinas stora marknader och aktivt reglerande tillsynsmyndigheter söker initiativ som ”China Standards 2035” att expandera kinesiska företags inflytande i global produkt- och teknologistandardisering.³⁴ I linje med Kommunistpartiets tvåhundraårs mål söker Peking att avancera upp till toppen av den teknologiska värdekedjan för att minska teknologiska beroenden av omvärlden och samtidigt undvika den så kallade medelinkomstfällan. Åtminstone sedan tio-årsplanen ”Made in China 2025” från år 2015 har Kina öppet eftersträvat teknologiskt-industriellt ledarskap inför den fjärde industriella revolutionen – inklusive artificiell intelligens och Internet of Things – men massiva statliga investeringar i strategiska teknologier och mineraler går tillbaka decennier.³⁵ Australian Strategic Policy Institute (ASPI) bedömer Kina att ha hög chans att nå monopolställning i åtta av 44 kritiska framtids-teknologier, med en ledande position i totalt 37 teknologier.³⁶

Dessa prioriteringar illustrerar en djupgående förståelse för hur försörjningskedjor och industripolitik påverkar nationell säkerhet. Som covid-19-pandemin tydligt illustrerat kan ett kortvarigt stopp i en central handelsled eller ett relativt litet gap mellan utbud och efterfrågan

få en mycket stor inverkan på världens komplexa försörjningskedjor. Medan sådant tänkande delvis lagt åt sidan under den nyliberala privatiserings- och avregleringseran i en stor del av västvärlden, har det varit en konstant i Kinas statsledda kapitalism där Kommunistpartiets legitimitetsanspråk till stor del härleds från växande produktivitet och välstånd. Och medan handelsdiversifieringen fortgår är Kina fortfarande nettoimportör av mat och energi med obrutet stigberoende på den investeringstunga exportdrivna tillväxtmodellen.³⁷

Europeiska ledare har de senaste åren börjat tänka mer i samma banor och samtidigt blivit mer kritiska till ensidiga handelsberoenden, bland annat med Kina. USA:s dollar-sanktioner mot europeisk handel med Iran 2018, Rysslands beväpning av Europas gasberoende under Ukrainakriget, och Kinas växande villighet att använda sina massiva konsumentmarknader för att utöva informella handelssanktioner mot kritiker har fått många i EU att tänka om. Medan Bryssel och Peking funnit gemensam grund i flera viktiga reformer under senare år, upplever allt fler att reformtakten generellt inte motsvarat förväntningar och i vissa fall till och med gått i fel riktning.³⁸

Samtidigt som kinesiska företag under 2010-talet snabbt ökat sin närvaro i Europa, har europeiska företag haft det fortsatt svårt att få motsvarande tillgång till Kinas mer slutna marknader där inhemska företag får förmånlig behandling av kinesiska myndigheter.³⁹ När Kinas marknader fortfarande årligen hade dubbelsiffrig tillväxt var löften om ytterligare marknadsreformer fortfarande mycket lockande för europeiska företag. Men sedan dess har den ojämna spelplanen blivit svårare att tolerera, särskilt allteftersom större kinesiska företag växt om eller strategiskt köpt upp europeiska motparter. Samtidigt har Kinas ökade användning av politiserade handelsbojkotter sedan 2020 – bland annat mot Australien, svenska H&M och Litauen –⁴⁰ bidragit till oro över vad Kinas minskade beroende av Europa kan innebära på sikt.

Sedan 2019 har EU därför infört en mängd politiska instrument för att skydda europeiska teknologier och företag – bland annat genom att

börja kartlägga känsliga försörjningskedjor, diversifiera leverantörer av viktiga produkter, granska direktinvesteringars implikationer för nationell säkerhet, och lagstifta om motåtgärder gentemot otillbörliga handelspåtryckningar.⁴¹ Denna samordning av kunskap och expertis mellan europeiska stater, industrier och civilsamhällen är en positiv utveckling för att avhjälpa riskabla handelsberoenden. Det råder emellertid ännu delade meningar om i vilken grad Europa behöver skydda sina egna industrier. Mer protektionistiska medlemsstater ställer sig positiva till statssubventioner, medan frihandelssinnade länder är oroad över tappad konkurrenskraft och projektens höga kostnader.⁴²

En ambitiös industripolitik kan avhjälpa somliga utmaningar men långt ifrån alla. Halvledarindustrin är ett aktuellt exempel på en logistiskt komplex bransch där höga kostnader försvårar självförsörjning.⁴³ Ett mer effektivt system kan istället kräva att produktionskostnader delas med internationella partners eller att ömsesidig sårbarhet garanteras genom en världsledande nyckelposition i en specifik del av den globala leveranskedjan. Andra försörjningskedjor, såsom för mineralbranschen, beror över lag mer på expertis i förädlingsprocessen och tolerans för miljö- och hälsorisker än monopol på globala mineralfyndigheter.⁴⁴ Vidare löper protektionistiska motåtgärder för att stärka inhemska industrier gentemot Kina stor risk att alienera utvecklingsländer som samtidigt skulle stängas ute från europeiska marknader.

Auktoritärism och omvärlden

EU definierar sedan 2019 Kina som en ”partner, konkurrent och rival” – en multifacetterad approach som erkänner den nyanserade dynamiken i de kinesisk-europeiska förbindelserna.⁴⁵ Samtidigt som det finns friktionsfyllda aspekter i förhållandet – gällande värderingar, industriellt spionage, och ställningstaganden gällande mänskliga rättigheter och internationella konflikter – kräver globala utmaningar såsom klimatförändringar, folkhälsa och miljöstyrning samarbete

då kostnaderna för passivitet är ödesdigra. Europeiska beslutsfattare har samtidigt tvingats ompröva antaganden som länge underbyggde europeiska förhållningssätt till Kina – att ökade handelsutbyten tillsammans med spridande internetuppkoppling skulle medföra mer demokratisk pluralism.⁴⁶ Kina har tvärtemot blivit mer auktoritärt med minskande tolerans för avvikande åsikter och parallella maktkällor såväl i Fastlandskina som nominellt autonoma regioner och i den kinesiska diasporan. Samtidigt har ”Kinas stora brandvägg” och andra teknologiska lösningar bibehållit och förstärkt statlig kontroll av informationsflöden.⁴⁷

Det kan vara frestande att koppla den auktoritära trenden till Xi Jinping, men underliggande faktorer kan delvis spåras ända till nedslaget på demonstrationerna vid Himmelska Fridens torg 1989 och kommunistblockets parallella kollaps i Östeuropa.⁴⁸ Utan en gemensam antagonist i Sovjetunionen blev plötsligt den snabbt ökande handeln och nära förbindelserna med USA en stor riskfaktor som utlöste rädsla i KKP för infiltration, ekonomisk inneslutning och yttre stöd till reformistiska och separatistiska rörelser.⁴⁹ USA:s förkrossande militära framgångar i Gulfkriget och Taiwans gradvisa demokratisering förstärkte dessa farhågor och livnärde Kinas patriotiska utbildningskampanj som sökte motverka krav om västerländsk demokratisering – påstått främmande för Kinas historiska och civilisatoriska förhållanden.⁵⁰ Rysslands turbulenta övergång till ett postkommunistiskt samhälle kom att symbolisera ett avskräckande exempel – Xi sade 2013 att Sovjetunionens olyckliga upplösning orsakats av kleptokrati, korruption, och bristande ideologisk övertygelse.⁵¹ Denna betoning på ideologisk renlärighet livnärde Xis efterföljande ”antikorrupsionskampanjer”, som förutom att åsidosätta politiska rivaler sökte råda bot på växande social ojämlikhet samt avslöjanden om omfattande amerikansk underrättelseinfiltration av partiets ledning genom mutor.⁵² Den långa men långtifrån självklara auktoritära trenden kan således ses som ett symptom på förstärkt ideologisk övertygelse och en reaktion på uppfattade inre och yttre hot.

Under parollen att bekämpa de ”tre onskorna” extremism, separatism och religiös extremism har religiös-etniska minoriteter i den västliga provinsen Xinjiang utsatts för en extremt repressiv kampanj som inneburit ”långtgående, godtyckliga och diskriminerande begränsningar av de mänskliga rättigheterna”, enligt FN:s OHCHR.⁵³ Parallellt har introduktionen av svepande nationell säkerhetslagstiftning i Hongkong inneburit ett de facto övergivande av ”Ett land, två system”-policyn som sedan överlämnandet från Storbritannien 1997 ämnat möjliggöra samexistens av stadens förhållandevis liberala, kapitalistiska statsskick inom Kinas kommunistiska system. Policyn lät Hongkong behålla ett separat rättssystem och lagstiftande organ och avsåg signalera till Taiwan hur en fredlig integrering med fastlandet skulle kunna se ut, men har kraftigt inskränkts trots massiva pro-demokratiska demonstrationer 2019-2020 som kulminerade i ett dussintal dödsfall, tusentals skadade och arresteringar.⁵⁴

I konflikt med Kinas princip om icke-inblandning i andra länders inrikesaffärer förefaller de tvetydiga nationella säkerhetsreglerna i vissa fall även sträcka sig bortom landets gränser.⁵⁵ Kina är inte ensamt om att försöka övervaka och kontrollera diasporor utomlands men har med sina omfattande ekonomiska och byråkratiska resurser proportionellt mer inflytande. Två välkända svenska exempel inkluderar spioneri på tibetaner och uigurer i Sverige⁵⁶ samt den svenska bokförläggaren Gui Minhai som blev kidnappad i Thailand 2015 och fem år senare dömd till tio års fängelse på vaga grunder rörande nationell säkerhet. Gui, som skrivit kritiskt om kinesiska myndigheter, var svensk medborgare när han fördes bort men tvingades återta sitt kinesiska medborgskap 2018.⁵⁷ Behandlingen av Gui samt systematiska påtryckningar mot svenska medier från Kinas dåvarande Sverigeambassadör Gui Congyous bidrog till kyliga diplomatiska relationer.⁵⁸ Denna konfrontativa men till synes avtagande ton i Kinas diplomatiska kår har blivit populärt känd som ”vargkrigardiplomati” sedan covid-19-pandemin.⁵⁹

Vägar framåt

Medan en europeisk konsensusposition rörande relationerna med Kina ännu saknas finns det ett antal insikter att ta tillvara på. Handelsutbyten ökar chansen för, men garanterar inte spridningen av idéer. Xi underströk i februari 2023 att Kina ”brutit med myten om att modernisering är detsamma som att bli västerländsk.”⁶⁰ Samtidigt kan påverkansmekanismer givetvis verka i bägge riktningar och somliga EU-medlemsstater har varit mer villiga än andra att följa Pekings linje – delvis för materiell vinning, men också efter förtroendetapp till EU eller den pluralistiska samhällsmodellen.⁶¹ Framöver kommer EU behöva en nykter syn på de realistiska möjligheterna för påverkan och samarbete.

Den andra centrala insikten är vikten av europeisk enighet i utrikespolitiskt känsliga frågor, då det är avsevärt mer kostsamt att utöva ekonomiska påtryckningar mot hela EU än mot enskilda medlemsstater.⁶² Det kan stundtals vara svårt att främja en sådan bred enighet bland politiskt heterogena stater, men utrikespolitisk konsensus ligger generellt närmare tillhands än för ett decennium sedan. Efter ett antal europeiska statsbesök till Peking sedan oktober 2022 – med varierande grad av koordination – förefaller några övergripande positioner och konfliktlinjer ha blivit tydliga. Det saknas ännu konsensus om hur självständigt EU ska agera i rivaliteten mellan USA och Kina – dels mellan medlemsstater, dels mellan EU institutioner –⁶³ men det förefaller likväl finnas en utbredd förståelse att Kinas ekonomiska och politiska dimensioner inte kan skiljas åt. Under ledordet ”de-risking” (riskreducering) söker Bryssel därför att minska handel och utbyten i särskilt känsliga sektorer men samtidigt utöka desamma på andra områden.⁶⁴

Den tredje insikten gäller samarbete och tävlan i internationella institutioner. När det gäller Kinas ambitioner att vinna stöd i den globala södern eller de delar av samhällen som känner sig missgynnade av det nuvarande internationella systemet, är det viktigt att

signalera en vilja att både lyssna och ta itu med missförhållanden med reformanda. Helst borde detta vara en öppen och deltagande process som följer grundläggande värderingar, däribland icke-diskriminering och respekt för mänskliga rättigheter, utan nedlåtande krav om att tvinga neutrala länder att välja sida.⁶⁵

Även om Kinas framväxt verkar vara full av nya möjligheter för vissa och uppfattas som hotfull för andra, är den verkliga bilden komplicerad och rörig. Sveriges regering tog fram en skrivelse 2019 som tar hänsyn till olika aspekter av kommersiella och politiska förbindelser med Kina.⁶⁶ Det kanske viktigaste som länder som Sverige kan fortsätta göra är att stärka kunskapsbasen om Kina, dess historia, samhälle och regeringssystem med öppna diskussioner både på akademisk nivå och på ett allmänt tillgängligt sätt.

Slutnoter

- 1 Denna bedrift har tidigare endast uppnåtts av Japan före den förödande Östasiatiska finanskraschen på 1990-talet. Lawrence, Christopher. "Where Did Japan Go?", *The Dupuy Institute*, 2018-10-23, <http://www.dupuyinstitute.org/blog/2018/10/23/where-did-japan-go>, (2023-04-01).
- 2 Baker, Dean: "China Has the World's Largest Economy: Get Over It", *Center for Economic and Policy Research*, 2020-12-26, <https://cepr.net/blog/dean-bakers-beat-the-press/page/44/>, (2023-04-01); "Maddison Database 2010", *Groningen Growth and Development Centre*, www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/releases/maddison-database-2010, (2023-04-01).
- 3 "Visual Capitalist. How China Overtook the U.S. as the World's Major Trading Partner", *Business Insider*, 2020-01-22. <https://www.visualcapitalist.com/china-u-s-worlds-trading-partner/>, (2023-04-01).
- 4 Många experter förutspådde länge att Kinas utbredda korruption skulle orsaka stagnation eller till och med en ekonomisk kris. Kina har dock brutit med den internationella trenden och hög korruption har samexisterat med hög tillväxt. Se Ang, Yuen Yuen: "China's Gilded Age: The Paradox of Economic Boom and Vast Corruption", *Cambridge University Press*, 2020-05, DOI: [https://apnews.com/article/taiwan-technology-china-beijing-business-21547a18bcf4222b040a1180c0655e95#:~:text=BRUSSELS%20\(AP\)%20—%20The%20European,Beijing%20has%20imposed%20on%20Lithuania](https://apnews.com/article/taiwan-technology-china-beijing-business-21547a18bcf4222b040a1180c0655e95#:~:text=BRUSSELS%20(AP)%20—%20The%20European,Beijing%20has%20imposed%20on%20Lithuania).
- 5 Yao, Kevin, Zhang, Ellen: "China's 2022 economic growth one of the worst on record, post-pandemic policy faces test", *Reuters*. 2023-01-17, www.reuters.com/world/china/chinas-economy-slows-sharply-q4-2022-growth-one-worst-record-2023-01-17/, (2023-04-01).
- 6 Xi reviews CPC historical mission in address. *Global Times*. 2021-07-01, www.globaltimes.cn/page/202107/1227557.shtml, (2023-04-01).
- 7 Zheng, Bijian: "China's Peaceful Rise: Speeches of Zheng Bijian 1997-2005", *Brookings Institution Press*, 2005, www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt127xn6 (2023-04-01).
- 8 "China will never seek hegemony or engage in expansionism: Xi", *Xinhua*. 2022-10-16. <https://www.chinadaily.com.cn/a/202210/16/WS634b7eeca310fd2b29e7cc4b.html>, (2023-04-01).
- 9 Xi, Jinping: "Forging Ahead to Open a New Chapter of China-Russia Friendship, Cooperation and Common Development", *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*, 2023-03-20, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202303/t20230320_11044359.html, (2023-04-01).
- 10 *Competing Visions of International Order in the South China Sea*. International Crisis Group. REPORT 315 / ASIA . 2021-11-29, <https://www.crisisgroup.org/asia/north-east-asia/china/315-competing-visions-international-order-south-china-sea> (2023-04-01).

- 11 Lawson, George, Zarakol, Ayşe: "Recognizing injustice: the 'hypocrisy charge' and the future of the liberal international order", *International Affairs*, Vol. 99, No. 1, January 2023, pp. 201–217, <https://doi.org/10.1093/ia/iac258>.
- 12 Wong, Brian: "The West needs to understand that China's people are not a monolith", *Nikkei Asia*. 2021-12-15, <https://asia.nikkei.com/Opinion/The-West-needs-to-understand-that-China-s-people-are-not-a-monolith>, (2023-04-01); Se även Almén, Oscar: *Authoritarianism Constrained: The Role of Local People's Congresses in China*, Department of Peace and Development Research, Göteborg Univ., 2005.
- 13 Daekwon, Son, Xi Jinping: "Thought Vs. Deng Xiaoping Theory", *The Diplomat*. 2017-10-25, <https://thediplomat.com/2017/10/xi-jinping-thought-vs-deng-xiaoping-theory/>, (2023-04-01).
- 14 Tiezzi, Shannon: "Why 2020 Is a Make-or-Break Year for China", *The Diplomat*. 2015-02-13. <https://thediplomat.com/2015/02/why-2020-is-a-make-or-break-year-for-china/> (2023-04-01).
- 15 "Full text of Xi Jinping's report at 19th CPC National Congress", *China Daily*, 2017-10-18, http://www.chinadaily.com.cn/china/19thcpcnationalcongress/2017-11/04/content_34115212.htm (2023-04-20).
- 16 Xi Focus: PLA striving to build world-class military under Xi's leadership, *Xinhua* 2022-06-02, <https://english.news.cn/20220802/a1990d2381244c06899751bab3ce739d/c.html> (2023-07-17).
- 17 Kina har många regionala dialog-initiativ världen över, inklusive: *China-Arab States Cooperation Forum* (CASCF), *Forum on China–Africa Cooperation* (FOCAC), *CHINA-CELAC Forum* (Community of Latin American and Caribbean States), *China-ASEAN Forum*, samt *Cooperation between China and Central and Eastern European Countries* (China-CEE or '14+1').
- 18 Deng Xiaoping själv klargjorde att rådet att "ligga lågt" hade ett utgångsdatum och att Kina med tiden skulle vinna inflytande på den internationella arenan. Doshi, Rush. *The Long Game: China's Grand Strategy to Displace American Order*. Oxford, UK, Oxford University Press, 2021. ISBN-10: 0197527914. s 54f.
- 19 Doshi, Rush: "Hu's to blame for China's foreign assertiveness?", *Brookings Institute*. 2019-01-22. <https://www.brookings.edu/articles/hus-to-blame-for-chinas-foreign-assertiveness/> (2023-04-01).
- 20 Doshi, Rush: "Great Changes Unseen in a Century: The Elusive Phrase Driving China's Grand Strategy," *The Long Game: China's Grand Strategy to Displace American Order*. 2021-09. <https://www.prcleader.org/dashi> (2023-04-01); Jerdén, Björn et al.: Don't Call it the New Chinese Global Order (Yet). *Foreign Policy*. 2017-03-07. <https://foreignpolicy.com/2017/03/07/dont-call-it-the-chinese-global-order-yet-xi-jinping-donald-trump-values/> (2023-04-01).

- 21 习近平主持召开国家安全工作座谈会 [Xi Jinping presided over a national security work symposium]. *Xinhua*. 2017-02-17. http://www.xinhuanet.com//politics/2017-02/17/c_1120486809.htm.
- 22 Lo, Kupling och Huang, Kristin: "Xi Jinping says 'time and momentum on China's side' as he sets out Communist Party vision." *South China Morning Post*. 2021-01-12. <https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3117314/xi-jinping-says-time-and-momentum-chinas-side-he-sets-out> (2023-04-01). Blanchette, June. Beijing's visions of American decline. *POLITICO*. 2021-03-21. <https://www.politico.com/newsletters/politico-china-watcher/2021/03/11/beijings-visions-of-american-decline-492064> (2023-04-01).
- 23 @MoritzRudolf, *Twitter*, 2023-03-09, kl. 04.15, <https://twitter.com/%20MoritzRudolf/status/1633667866145718272> (2023-04-01).; Alternativt (på Kinesiska), 学习快评 | 至关重要的“二十四字诀” (De avgörande "tjugofyra orden"). 2023-03-07. http://www.news.cn/politics/2023-03/07/c_1129418928.htm? (2023-04-01).
- 24 Fung, Courtney. Lam, Shing-hon. *Mixed report card: China's influence at the United Nations*, Lowy Institute. 2022-12-18. <https://www.lowyinstitute.org/publications/mixed-report-card-china-s-influence-united-nations> (2023-04-01).
- 25 Sedan det kinesiska inbördeskriget slut 1949, då Kinas nationalistiska regering besegrades av kommunisterna på fastlandet och retirerade till ön Taiwan, har det funnits två regeringar som gjort konflikterande anspråk på Kinas suveränitet: Folkrepubliken Kina (FRK) och Republiken Kina (RK). Medan den allmänna opinionen i Taiwan gradvis har rört sig mot att ge upp alla anspråk på fastlandet till förmån för formell självständighet motsätter sig Peking alla tecken på att Taiwan ska göra sin för närvarande de facto självständighet officiell. Folkrepubliken Kina har en politik som går ut på att främja vad man kallar "fredlig återförening" men utesluter inte eventuellt använda av våld. Diplomatiskt sett har Kina försökt diplomatiskt isolera den självstyrande ön och har inte varit blyg för att visa sitt missnöje med dem som utmanar det som Kina ser som ett av sina kärnintressen. För en mer ingående diskussion om förhållandet mellan Taiwan och Kina se: Maizland, Lindsay: "Why China-Taiwan Relations Are So Tense", *Council of Foreign Relations*, 2023-04-18, <https://www.cfr.org/backgrounder/china-taiwan-relations-tension-us-policy-biden>. Och för en diskussion om Kinas kärnintressen se: Swaine, Michael D: "China's Assertive Behavior Part One: On 'Core Interests'", *Carnegie Endowment*, <https://carnegieendowment.org/2010/11/15/china-s-assertive-behavior-part-one-on-core-interests-pub-41937>, (2023-04-01).
- 26 I januari 2017 framställde Xi Jinping Kina som en försvarare av ekonomisk globalisering och ökad handel, då kontrasterad till USA:s dåvarande "Amerika-först" protektionism. Cari Parker: "China's Xi Jinping defends globalization from the Davos stage", *World Economic Forum*, January 17, 2017, <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/chinas-xi-jinping-defends-globalization-from-the-davos-stage/>.
- 27 I sin mest grundläggande betydelse avser "multilateralism" gemensamma diplomatiska ansträngningar av tre eller fler aktörer som följer en uppsättning regler och standarder. Detta struktureras vanligen av internationella organisationer – exempelvis Förenta nationerna.

- 28 "Department of Policy Planning PRC Ministry of Foreign Affairs", 以习近平外交思想为指引深入推进中国特色多边主义 [Guided by Xi Jinping Thought on Diplomacy, Deeply Advancing Multilateralism with Chinese Characteristics] *QS Theory* 2019-10-25 http://www.qstheory.cn/llwx/2019-10/25/c_1125151043.htm, (2023-04-22).
- 29 "UN News, China's President urges UN General Assembly to put new development agenda into action", *UN News*, 2015-09-28, <https://news.un.org/en/story/2015/09/510192>; CGTN. Full Text of Xi Jinping keynote at the World Economic Forum. *China Global Television Network*, 2017-01-17, <https://america.cgtn.com/2017/01/17/full-text-of-xi-jinping-keynote-at-the-world-economic-forum>, (2023-04-22).
- 30 Rudyak, Marina: "Multilateralism / 多边主义", *Decoding China*, <https://decodingchina.eu/multilateralism>, (2023-04-22).
- 31 Yao, Kevin: "What we know about China's 'dual circulation' economic strategy", *Reuters*, 2020-09-15, <https://www.reuters.com/article/china-economy-transformation-explainer-idUSKBN2600B5>, (2023-04-01).
- 32 "Chin's Free Trade Agreements Framework", *China Briefing*, <https://www.china-briefing.com/doing-business-guide/china/why-china/china-s-international-free-trade-and-tax-agreements>, (2023-04-01).
- 33 Freymann, Eyck: *One Belt One Road: Chinese Power Meets the World*, Harvard University Press, 2020-11-17; *Exploring the Path of Major-Country Diplomacy With Chinese Characteristics*, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2013-06-27.
- 34 Wu, Yi: "China Standards 2035 Strategy: Recent Developments and Implications for Foreign Companies", *China Briefing*, 2022-06-26. <https://www.china-briefing.com/news/china-standards-2035-strategy-recent-developments-and-their-implications-foreign-companies>, (2023-04-01).
- 35 "Made in China 2025", *The State Council of the People's Republic of China*, 2015-05-19, http://english.www.gov.cn/policies/latest_releases/2015/05/19/content_281475110703534.htm, (2023-04-01).
- 36 Notera dock att ASPI studiens metodik går ut på att mäta specifikt forskningsinnovation och att en ledande forskningsposition inte per automatik kan översättas till fabrikstillverkning – en viktig begränsning författarna själva understryker med jämförelsen "Om du är bra på origami men ännu inte kan göra bra papper, är du då verkligen bra på origami?" Gaida, Jamie, Et al.: "ASPI's Critical Technology Tracker", *Australian Strategic Policy Institute*, <https://www.aspi.org.au/report/critical-technology-tracker>, (2023-04-21).
- 37 Trots fyra av år handelskrig nådde Kinas handel med USA nya rekordnivåer år 2023. "US-China trade hits record high despite rising tensions", *BBC*, 2023-02-08, <https://www.bbc.com/news/business-64563855>, (2023-04-01).

- 38 Det finns flera positiva exempel på "Brysseffekten" i Kina under senare år. Exempelvis har Kina anammat ett EU-inspirerat handelssystem för utsläppsrättigheter, anpassat sig till EUs Skydd av geografiska beteckningar, och samarbetat med EU för att reformera Kinas elektricitetsmarknad. Se Hu, Weinian: "Reinvigorate a multifaceted EU-China relationship: dialogue and perspective", *Pekingnology*, 2023-03-30, <https://www.pekingnology.com/p/reinvigorate-a-multifaceted-eu-china?>, (2023-04-01).
- 39 Van Vaerenbergh, Pieter: "Levelling the Playing Field in EU-China Relations", *Geneva Global Policy Briefs*, No 5 (2020), pp. 1-7, https://www.ceje.ch/files/3815/9421/1524/University_of_Geneva_-_GGPB_N5-2020_-_P_Van_Vaerenbergh.pdf.
- 40 "Explainer: How strained China-Australia relations hit trade in coal, barley, beef and wine", *Reuters*, 2023-01-09, <https://www.reuters.com/markets/commodities/how-strained-china-australia-relations-hit-trade-coal-barley-beef-wine-2023-01-06/>; Le Ridou, Caroline: "Därför fortsätter Kina att bojkotta just H&M", *Affärsvärlden*, 2022-03-15, www.affarsvarlden.se/artikel/darfor-fortsatter-kina-att-bojkotta-just-hm; "EU refers China to the WTO following its trade restrictions on Lithuania", *European Commission*, 2022-01-27. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_627, (2023-04-01).
- 41 Betydande utvecklingar på EU-nivå de sista fyra åren inkluderar EUs direktinvesteringsregleringar, verktygslådan för 5G säkerhet, och de pågående lagförslagen om en "Corporate Sustainability Due Diligence Act" samt det handelspolitiska "anti-coercion" verktyget. "Anti-coercion: political breakthrough on principles for new trade tool to protect EU from economic blackmail", *European Parliament*, 2023-03-28, <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/press-room/20230327IPR78506/anti-coercion-breakthrough-on-trade-tool-to-protect-eu-from-economic-blackmail>, (2023-04-01).
- 42 Packroff, Jonathan: "Germany and France seek to match US green industry subsidies", *Euractiv*, 2022-12-19, www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/germany-and-france-want-to-match-us-subsidies; Barigazzi, Jacopo: "Dutch PM Rutte wants EU to play it frugal in face of mega US subsidies", *POLITICO*, 2023-01-24, www.politico.eu/article/netherlands-prime-minister-mark-rutte-europe-frugal-us-subsidies-loan-reform, (2023-04-01).
- 43 Nordin, Johannes, Stünkel, Larissa: *EU-Taiwan Semiconductor Cooperation: Lop-sided Priorities?*, Institute for Security and Development Policy, 2022-08, <https://tsdp.eu/publication/eu-taiwan-semiconductor-cooperation-lopsided-priorities>, (2023-04-01).
- 44 Chang Che: "The Rare Earth Myth", *The China Project*, 2021-09-02, <https://thechinaproject.com/2021/09/02/the-rare-earth-myth>; "China's Rare Earth Dominance", *Polymatter*, 2022-07, <https://nebula.tv/videos/polymatter-chinas-rare-earth-dominance>, (2023-04-01).
- 45 "Communication: EU-China - A strategic outlook", *Europeiska Kommissionen*, 2019-03-19, https://commission.europa.eu/publications/eu-china-strategic-outlook-commission-and-hrvp-contribution-european-council-21-22-march-2019_en; Se även: "Speech by President von der Leyen on EU-China relations to the Mercator

- Institute for China Studies and the European Policy Centre”, *Europeiska Kommissionen*, 2023-03-30, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_2063, (2023-04-01).
- 46 Kirchner, Ruth, Wurzel, Steffen: ”Deutsche China-Politik-Kein Wandel durch Handel”, *Deutschlandfunk*, 2021-04-27, <https://www.deutschlandfunk.de/deutsche-china-politik-kein-wandel-durch-handel-100.html>, (2023-04-01).
- 47 ”World Report 2022 –Country Chapter China and Tibet”, *Human Rights Watch*, www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/china-and-tibet; Wang, Yaqiu: ”In China, the ‘Great Firewall’ Is Changing a Generation”, *Politico Magazine*, 2020-09-01, <https://www.politico.com/news/magazine/2020/09/01/china-great-firewall-generation-405385>, (2023-04-01).
- 48 Sarotte, M.E: ”China’s Fear of Contagion: Tiananmen Square and the Power of the European Example”, *International Security*, Vol. 37, No. 2 (2012), pp. 156-182, <https://www.jstor.org/stable/23280417?seq=7>, (2023-04-01).
- 49 Exempelvis var President Jiang Zemin djupt misstänksam mot Clintonadministrationens retorik om hur ekonomisk liberalisering skulle skapa politiska och sociala förändringar inom Kina. Doshi 2021, s 150f. Kinesiska ledare var även väl medvetna om hur USA tre årtionden tidigare finansierat tibetanska gerillakämpar. Dunham, Mike: ”Buddha’s Warriors: The Story of the CIA-Backed Tibetan Freedom Fighters, the Chinese Invasion, and the Ultimate Fall of Tibet”, *Journal of Third World Studies*, Vol. 23, No. 1, *GLOBALIZATION, PRIVATIZATION, AND NEO-LIBERALISM IN THE CONTEMPORARY THIRD WORLD* (2006), pp. 241-243.
- 50 Zhao, Suisheng: ”A State-Led Nationalism”, *Communist and Post-Communist Studies*, Vol. 31, No. 3 (1998), pp. 287-302, <https://www.jstor.org/stable/48609323>; Rosen, S: ”The Effect of Post-4 June Re-Education Campaigns on Chinese Students”, *The China Quarterly*, Vol. 134 (1993), 310–334, www.jstor.org/stable/654304 (2023-04-01).
- 51 Buckley, Chris: ”Vows of Change in China Belie Private Warning”, *The New York Times*, 2013-02-15, www.nytimes.com/2013/02/15/world/asia/vowing-reform-chinas-leader-xi-jinping-airs-other-message-in-private.html, (2023-04-01).
- 52 Mazzetti, Mark, Goldman, Adam, Schmidt, Michael, Apuzzo, Matt: ”Killing C.I.A. Informants, China Crippled U.S. Spying Operations”, *The New York Times*, 2017-05-20, <https://www.nytimes.com/2017/05/20/world/asia/china-cia-spies-espionage.html>, (2023-04-01).
- 53 ”China responsible for ‘serious human rights violations’ in Xinjiang province: UN human rights report”, *UN News*, 2022-08-31, <https://news.un.org/en/story/2022/08/1125932>, (2023-04-01).
- 54 Maizland, Lindsay: ”Hong Kong’s Freedoms: What China Promised and How It’s Cracking Down”, *Council on Foreign Relations*, 2022-05-22, <https://www.cfr.org/backgrounder/hong-kong-freedoms-democracy-protests-china-crackdown>, (2023-04-01);

- Former Taiwan president admits "one country, two systems is dead", *Taiwan News*, 2021-03-12, www.taiwannews.com.tw/en/news/4149035, (2023-04-01).
- 55 Det pågår exempelvis utredningar i flera EU länder angående olagliga kinesiska polisstationer vars uppgifter inbegriper att i hemlighet övertyga medborgare utomlands att återvända till Kina. "Illegal Chinese 'police stations' uncovered in the Netherlands, reports say", *Politico*, 2022-10-26, <https://www.politico.eu/article/illegal-china-police-station-netherlands-safeguard-defenders>.
- 56 Juhlian, Johan: "Spionerade på landsmän – döms till fängelse", *SVT Nyheter*, 2018-06-15, www.svt.se/nyheter/spionerade-pa-landsman-doms-till-fangelse; Säkerhetspolisens årsbok 2020, www.sakerhetspolisen.se/download/18.310a187117da376c6601dd/1637581090097/sakerhetspolisens_arsbok_2020.pdf, (2023-04-01).
- 57 Djurberg, Björn: "Gui Minhai döms till 10 års fängelse", *Sveriges Radio*, 2020-02-25, sverigesradio.se/artikel/7415000, (2023-04-01).
- 58 Rühlig, Tim, Jerdén, Björn, et al: "What Do Swedes Think about China? Insights from an Extensive Survey of Swedish Public Opinion of China", *Utrikespolitiska Institutet*, 2020-11-08.
- 59 Begreppet "vargkrigardiplomati" förfaller numer vara ganska vedertaget, inklusive i Kina, men har kritiserats av somliga kinesiska diplomater som opassande eller till och med rasistiskt, med undertexten att motsvarande militär hökighet i USA inte kallas "Rambodiplomati." Martin, Peter: "Understanding Chinese 'Wolf Warrior Diplomacy'", *The National Bureau of Asian Research*, 2021-10-22, <https://www.nbr.org/publication/understanding-chinese-wolf-warrior-diplomacy>; Wang, Ray Weichieh: "China's Wolf Warrior Diplomacy Is Fading", *The Diplomat*, 2022-07-27, <https://thediplomat.com/2022/07/chinas-wolf-warrior-diplomacy-is-fading>; @ PeterMartin_PCM, *Twitter*, 2021-03-25, kl. 12.15, https://twitter.com/PeterMartin_PCM/status/1375045131057893379, (2023-04-01).
- 60 Erling, Johnny: "Xi's Chinese-style modernization: tactical flexibility and ideological steadfastness, MERICS short analysis", *MERICS*, 2023-02-20, <https://merics.org/en/short-analysis/xis-chinese-style-modernization-tactical-flexibility-and-ideological-steadfastness> (2023-04-01).
- 61 Emmot, Robin, Koutantou, Angeliki: "Greece blocks EU statement on China human rights at U.N", *Reuters*, 2017-06-18, www.reuters.com/article/us-eu-un-rights-idUSKBN1990FP; "Top Chinese diplomat praises China-Hungary relations as model for international exchange", *Global Times Magazine*, 2023-02-20, www.globaltimes.cn/page/202302/1285796.shtml, (2023-04-01).

- 62 Parry, Matthew: "Chinese counter-sanctions on EU targets", *European Parliamentary Research Service*, 2021-05-19, eprthinktank.eu/2021/05/19/chinese-counter-sanctions-on-eu-targets; "EU takes China to WTO over Lithuania trade dispute", *The Associated Press*, 2022-12-07, <https://apnews.com/article/taiwan-technology-china-beijing-business-21547a18bcf4222b040a1180c0655e95> <https://apnews.com/article/taiwan-technology-china-beijing-business-21547a18bcf4222b040a1180c0655e95>, (2023-04-01).
- 63 Lynch, Suzanne och Moens, Barbara: "Biden splits EU's top ranks over China", *Politico*, 2023-03-13, <https://www.politico.eu/article/joe-biden-european-union-china-policy-hawkish-stance-beijing-xi-jinping-von-der-leyen>, (2023-04-01).
- 64 EU Kommissionen presenterade i juni 2023 ett förslag till ny europeisk ekonomisk säkerhetsstrategi som närmare ska operationalisera "de-risking" begreppet. "Press remarks by Executive Vice-Presidents Vestager and Dombrovskis and High Representative/Vice-President Borrell on Economic Security Strategy" *European Commission*, 2023-06-20, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_3358; Von der Leyen, Ursula: "Speech by President von der Leyen on EU-China relations to the Mercator Institute for China Studies and the European Policy Centre", *European Commission*, 2023-03-30, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_2063; Frisbie, Sonnet: "Europe Wants to 'De-Risk' Its China Relationship. Or Does It?", *Morning Consult*, 2023-04-04, <https://morningconsult.com/2023/04/04/europe-china-de-risking>, (2023-04-21).
- 65 Se Mark Leonards träffande varningar om kontraproduktiva antaganden om Kinas engagemang i den globala södern: Mark, Leonard: "Xi Jinping's Idea of World Order", *Project Syndicate*, 2023-03-23, <https://www.project-syndicate.org/commentary/xi-jinping-idea-of-world-order-fragmented-sovereign-interests-over-western-domination-by-mark-leonard-2023-03>, (2023-04-01).
- 66 "Government Communication 2019/20:18. Approach to matters relating to China", *Utrikesdepartementet*, 2019-09-26, www.government.se/contentassets/e597d50630fa4eaba140d28fb252c29f/government-communication-approach-to-matters-relating-to-china.pdf, (2023-04-18).

Den transatlantiska länken och Sveriges roll i Nato

Ulla Lovcalic

Analytiker inom Europaprogrammet vid Utrikespolitiska institutet och ordförande för Sveriges Unga Atlantister. Ulla har en Polikand-examen från Uppsala universitet och en master i Politik och krig från Försvarshögskolan. Hon har tidigare jobbat som forskningsassistent vid Uppsala universitet och som projektledare på Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF).

I en tid då demokratiska principer och institutioner sätts på spel runt om i världen är det av största vikt att Nato fortsätter att vara en stark och enad försvarsallians för demokratin. Genom att upprätthålla den transatlantiska länken och genomföra effektiva försvarsåtgärder kan Nato fortsätta att spela en avgörande roll för att försvara demokratin, säkerheten och stabiliteten i världen. Rysslands anfällskrig mot Ukraina har återigen illustrerat vikten av det transatlantiska samarbetet och lett till en ökad enighet inom Nato. Det har också lett till att Sverige har omprövat sin säkerhetspolitiska doktrin genom att söka medlemskap i alliansen. Sverige har varit en nära partner till Nato under lång tid och har redan bidragit till alliansen genom olika insatser och avtal. Men den svenska Nato-processen har väckt frågor om hur Sverige, som fullvärdig medlem, kan bidra till att stärka alliansens försvarsförmåga och upprätthålla säkerheten i Europa. Mot bakgrund av det kraftigt försämrade säkerhetsläget i kombination med den tidigare turbulenta tiden för den transatlantiska relationen och framtida osäkerheter är det också relevant att fundera på hur de allierade, inklusive Sverige, kan bidra till att skapa goda förutsättningar för ett starkare transatlantiskt samarbete inom olika områden. Dessa frågor avser jag besvara i detta kapitel.

"Ukraina-effekten" på den transatlantiska länken

Rysslands aggressionskrig mot Ukraina har orsakat en stor förstörelse och ett stort lidande samt visat att tiden av geopolitiska konflikter inte är över. Men det har också illustrerat vad ett transatlantiskt samarbete kan åstadkomma i ett skarpt läge. Kriget har återuppväckt en transatlantisk enighet, som vissa kallar "Ukraina-effekten", där USA har varit avgörande i att leda västs stöd till Ukraina.

Att västs respons på kriget skulle bli enad var långt ifrån säkert. Efter en misslyckad insats i Irak, kaoset som följde USA:s tillbakadragande från Afghanistan, och fyra år av USA:s president Donald Trump var

den Euro-Atlantiska relationen minst sagt skör. Och i Europa blev strategisk autonomi det nya ledordet efter att Macron 2019 hade förklarat Nato ”hjärndött”.¹ Men detta visade sig inte utgöra något hinder för det transatlantiska samarbetet när det sattes på prov.

Veckorna före den fullskaliga invasionen av Ukraina släppte Biden-administrationen, tillsammans med den brittiska regeringen, underrättelserapporter som varnade för att en attack var förestående och mycket sannolik.² Europeiska huvudstäder agerade också i samklang, med Europeiska kommissionen i nästan daglig kontakt med Vita huset om samordning av sanktioner och stöd till Ukraina. Före invasionen gjorde Nato klart att de inte planerade att skicka någon militär till Ukraina, de har däremot hjälpt till med att samordna icke-militära stödsatser till landet.

Enskilda Natoländer har också uppvisat solidaritet gentemot såväl Ukraina som sinsemellan genom att bistå med vapen och förmågor till Ukraina, i vissa fall trots decennier av neutralitetspolitik och nedrustning av det egna försvaret. Det största stödet till Ukraina i miljarder euro kommer från USA, följt av EU:s institutioner, Storbritannien och Tyskland. Sett till andel av BNP utmärker sig de östeuropeiska länderna som särskilt generösa, i ännu högre grad om man tar hänsyn till flyktingkostnader.³

Samtidigt har flera Natoländer och partners börjat rusta upp sina egna försvar och därigenom bidragit till att fler länder närmar sig Natos tvåprocentsmål, något som tidigare har orsakat spänningar i samarbetet. I många europeiska länder har det skett paradigmskiften som omfattar mer än så. Ett utmärkande exempel är den tyska vändpunkten, eller den så kallade ”Zeitenwende”, som har även inneburit en omprövning av andra säkerhetspolitiska doktriner, inte minst kopplat till strategiska beroenden.

Slutligen har en direkt följd av invasionen också varit att både Sverige och Finland beslutat att ansöka om medlemskap i Nato, varmed en ny utvidgning av organisationen inleddes. Putin fick informellt titeln

som årets Nato-försäljare. Opinionen svängde fort och kraftigt i de båda nordiska länderna som tidigare varit militärt alliansfria.

Sveriges roll i Nato

Sverige har varit nära partner till Nato under de senaste tre decennierna, sedan 1994 när vi anslöt oss till Partnerskap för fred (Pfp). Sedan dess har vårt samarbete med Nato gradvis ökat, bland annat genom att vara en så kallad Enhanced Opportunities Partner, deltagande i flera militära operationer och träningsövningar samt överenskommelsen om så kallat värdlandsstöd med Nato. Sedan den 5 juli 2022, då samtliga Natos medlemsländer undertecknade Sveriges anslutningsprotokoll, har Sverige status som inbjudet land (invitee), vilket möjliggör för svenska representanter att delta som observatörer vid Natos möten, inklusive möten i den Militära kommitténs permanenta session (MC/PS).⁴

Ett fullvärdigt svenskt Natomedlemskap skulle dock tillföra mer strategiskt värde till alliansen. Sveriges geografiska position är av stor betydelse och dess integrering skulle stärka Natos avskräckande förmåga och kollektiva försvar i Arktis, Norden och Östersjöregionen. Till skillnad från Finland har Sverige inte någon landgräns med Ryssland, däremot delar Sverige en maritim gräns med landet i Östersjön, där Gotland har stor strategisk betydelse för försvaret av Baltikum. Med ön som bas kan man dominera Östersjön och kontrollera kommunikationerna till sjöss och i luften med hjälp av luftförsvar och sjömålsförmåga med lång räckvidd.⁵

Tillgången till svenska flygfält generellt sett skulle förenkla för allierade flygplan att verka över hela Östersjön. Inom området har Natoprocessen redan lett till ett fördjupat nordiskt samarbete, i form av att de fyra nordiska länderna Sverige, Finland, Norge och Danmark i mars 2023 skrev på en avsiktsförklaring om att bilda ett gemensamt flygvapen.⁶ Ett medlemskap för Sverige skulle innebära att vi ingår i

Natos försvarsplanering vilket ger helt andra möjligheter än idag att samverka mellan de nordiska länderna. Dessutom skulle Sverige bidra med världsledande försvarsmateriel. På marken handlar det om bland annat Stridsfordon 90 och artillerisystemet Archer. I luften skulle Sverige stärka alliansens försvarsförmåga med Jas 39 Gripen-plan som är särskilt lämpade för nordiska förhållanden. Men framför allt leda till att det skapas förutsättningar för gemensam luftbevakning och stridsledning och möjligheter till att utnyttja varandras flygbaser. Samma gäller till sjöss där det finns en liten men mycket effektiv flotta samt ytstridsfartygen Korvett Visby och de moderna ubåtarna Gotland. Tillsammans skulle dessa utan tvekan stärka det gemensamma försvaret av Östersjöregionen och i hög grad hindra en motståndares förmåga att verka.

Ur ett militärt perspektiv skulle Sverige alltså ha en viktig roll för säkerheten i Europa. Sveriges strategiska djup kan kraftfullt underlätta Natos regionala planering och våra militära resurser kan integreras i Natos gemensamma försvarsplanering, vilket är lägligt i ljuset av att Nato nu kraftfullt förstärker arbetet med nya regionala planer, militära förmågemålsättningar och ledningsstrukturer.

Utöver det militära försvaret har Sverige ett civilt försvar som i hög utsträckning stämmer överens med Natos kravbild. Sverige bidrar redan till Nato med expertis inom hybridhot och civil försvarsberedskap, men kommer som fullvärdig medlem kunna inta en ledande roll i att driva och utveckla dessa frågor. Inom det civila området finns även förväntningar från Natos sida på att Sverige ska bidra med sitt perspektiv på totalförsvar och sina traditioner inom området.

Kompetens inom tvärgående frågor, eller ”cross-cutting issues” som det också heter, är en annan svensk komparativ fördel. I Natos strategiska koncept betonas vikten av att integrera klimatförändringar, mänsklig säkerhet samt kvinno-, freds- och säkerhetsagendan inom alla dess kärnuppgifter.⁷ Dessa frågor har Sverige drivit länge och fått inflytande inom i andra militära sammanhang, inte minst inom ramen

för Förenta Nationerna (FN).⁸ Nato aspirerar på att bli den ledande internationella organisationen när det gäller att förstå och anpassa sig till påverkan av klimatförändringar på säkerheten, bland annat genom att minska utsläppen av växthusgaser, förbättra energieffektiviteten, investera i övergången till rena energikällor och utnyttja gröna teknologier (strategic concept). Inom till exempel klimatområdet har Försvarsmakten varit drivande i arbetet med att ta fram FN-, Nato- och EU-riktlinjer för hur miljöhänsyn ska tas inom ramen för militära insatser, bland annat i de så kallade Stanags (standardiseringsdokument). Att utveckla Natos styrdokument i dessa avseenden och verka för att integrera dem i verksamheten borde därför vara något Sverige kan bidra med till alliansen ännu mer som fullvärdig medlem.

Sammanfattningsvis kommer Sverige som allierad solidariskt, över tid och i ett ”360-graders perspektiv” – som det heter på Nato-språk – bidra till alliansens planläggning, övningar, operationer och insatser. Sverige betraktas som, och är, en kvalificerad säkerhetsproducent i alliansen.

Med det sagt kommer ett svenskt medlemskap sannolikt inte leda till betydande militära insatser utanför Europas gränser, då Sverige har ett återhållsamt intresse för sådana uppdrag. Även om Sverige har skickat trupper till FN:s fredsbevarande uppdrag finns det ett missnöje kring erfarenheterna från Afghanistan och Mali, vilket bland annat ledde till att Sverige till slut drog sig tillbaka från Mali. Med Rysslands krig i närområdet ser Sverige ett Natomedlemskap som ett defensivt drag för sin nationella säkerhet, snarare än ett åtagande för fjärran militära insatser som inte har någon direkt påverkan på vår säkerhet.

Framtidssäkring av det transatlantiska samarbetet

Stormningen av Kapitolium den 6 januari 2021, då epicentret av USA:s demokrati angreps, skickade chockvågor bortom USA – och den

extrema politiska uppdelningen som visades vid USA:s parlamentsbyggnad, tillsammans med en politisk diskurs förgiftad av kulturkrigen, underströk att amerikansk demokrati var mer skör än vad fyra kaotiska år under Trump hade antytt. Med Trumpismen fortfarande närvarande i USA och högerpopulismen på frammarsch i vissa delar av Europa, lär det transatlantiska samarbetet bli utsatt för svåra prövningar de kommande åren. För att säkerställa dess överlevnad behöver EU stärka den transatlantiska relationen inför USA:s nästa presidentval.

Det viktigaste transatlantiska samarbetet just nu handlar om stödet till Ukraina. USA har varit helt avgörande i att stödja Ukraina genom att tillhandahålla vapen och underrättelser, vilket i absoluta termer har överträffat det stöd som Europa har gett. Att framtidssäkra det transatlantiska stödet till Ukraina borde vara första prioritet också mot bakgrund av det kommande presidentvalet i USA. Trump har sagt att han skulle kunna avsluta konflikten "inom en dag" genom att sluta en affär med "Mr Putin" utan närmare beskrivning.⁹ Den republikanska utmanaren DeSantis avfärdade kriget som enbart en "territoriell tvist" mellan Ryssland och Ukraina och menade att det inte var i USA:s intresse att bli involverad, även om han backade efter hård kritik.

Rysslands krig mot Ukraina har förvisso bidragit till Natos återupplivande, inte minst genom en ny utvidgning och ökade nationella försvarssatsningar, men för att konsolidera de säkerhetspolitiska banden krävs en jämnare och effektivare ansvarsfördelning. För det första visar Nato:s årliga rapport för 2022 att endast sju av de då 30 (före Finlands inträde) allierade uppfyllde det militära utgiftsmålet på två procent av BNP. Totalt är fyra av de sex länder som nådde målet från Östeuropa: Litauen, Polen, Estland och Lettland.¹⁰ Sverige bedöms nå målet först under budgetåret 2028 i nuvarande takt.¹¹

Alliansen har stora säkerhetspolitiska utmaningar framför sig. Den måste ha resurser att hantera Rysslands militära aggressioner, Kinas framväxt, fortsatt terrorism i Afghanistan och på andra platser

samt hålla jämn takt på framsteg inom militärteknologi. För att öka organisationens resurser och minska friktionerna mellan Natoländerna borde därför fler länder, inklusive Sverige vid fullvärdigt medlemskap, nå utgiftsmålet och göra det snabbare. Detta är inte något endast Trump har kritiserat Europa över, även tidigare presidenter har i decennier krävt att européerna betalar mer för sitt försvar.

Europeisk säkerhetspolitik behöver också harmoniseras. Även om europeiska länder redan har ökat sina försvarsbudgetar räcker inte mer finansiering ensamt för att EU ska bli en partner som axlar sitt fulla ansvar i det transatlantiska säkerhetssamarbetet. I dag är Europas försvarsmarknad fragmenterad, med över 170 typer av stora vapensystem inköpta från många olika vapentillverkare av 27 EU-medlemsstater. Men en bättre planering, gemensam upphandling och gemensamma försvarsresurser kan tydligt öka effektiviteten, med tydligt minskade kostnader för skattebetalarna i EU:s medlemsländers som följd. Europeiska initiativ som den europeiska försvarsfonden (EDF) och planerna om långsiktig gemensam försvarsupphandling syftar till just detta, och bör därför uppmuntras. För Sveriges del innebär det att ta en aktiv roll i utformningen av dessa initiativ, med nära dialog med försvarsföretagen.

Samtidigt vore det klokt om både USA och EU motstod frestelsen att införa protektionistiska åtgärder som riskerar att skada den transatlantiska relationen, och för EU:s del även att fragmentera den inre marknaden. Detta gäller framför allt industripolitiken. Även om det finns relevanta säkerhetskänsligheter i exempelvis USA:s subventioner till den inhemska halvledarindustrin genom CHIPS Act, och EU:s motsvarighet European Chips Act, har den senaste tidens tumult kring USA:s gröna skattelättnader genom Inflation Reduction Act (IRA) skapat spänningar mellan parterna som borde lösas genom mer samarbete, inte mindre. Där utgör handels- och teknikerådet mellan EU och USA, Trade and Technology Council (TTC), en bra plattform för att komma överens om gemensamma spelregler.

Unilaterala åtgärder riskerar inte bara att vara ineffektiva i längden,

utan även att skapa spänningar mellan USA och Europa. Medan USA har begränsat Huawei's tillgång till halvledarteknik, och har fått med sig bland annat Nederländerna och Japan på detta, innehåller EU:s Kinastrategi än så länge inga restriktioner på högteknologisk export. I takt med att utmaningarna med Kina växer, och likaså USA och EU:s verktygslådor av åtgärder för att bemöta dem, kan denna brist på samordning över Atlanten leda till större problem, särskilt om USA fortsätter att sätta press på enskilda europeiska länder att ansluta sig till deras linje.

Detta gäller inte bara industri- och teknologiområdena, utan Bryssel och Washington behöver också samarbeta kring en gemensam strategi för de utmaningar som Beijing utgör inom den bredare säkerhetspolitiken. Den största risken för det transatlantiska förhållandet är en potentiell konflikt med Kina över Taiwan. Samtidigt är USA och Europa långt ifrån överens om hur en sådan situation bör hanteras. Genom sin politik av ”strategisk tvetydighet” har USA under decennier balanserat mellan att stödja Taiwan och att förhindra ett krig med Kina. Men på senare tid verkar president Joe Biden ha förkastat denna policy genom att upprepade gånger ha uttryckt att USA skulle försvara Taiwan vid en kinesisk aggression.¹² Och även om Vita husets tjänstemän senare har dementerat dessa uttalanden och försvarat den ursprungliga policyn, är det viktigt att komma ihåg att det i slutändan är presidenten som bestämmer vilka militära åtgärder som vidtas.

På andra sidan Atlanten har tonläget varit annorlunda. I en uppmärksam intervju för Politico betonade Macron att européer inte bara borde vara ”följare” av USA i den eskalerande spänningen med Kina över Taiwan, och inte heller fastna i ”kriser som inte är våra egna.”¹³ Även om frågeställningarna som lyftes i intervjun var relevanta, möttes Macrons uttalanden med kritik från europeiska ledare som dels menade att han inte talade för hela EU, dels betonade USA:s centrala roll i stödet till Ukraina, och från amerikanska ledare som ifrågasatte Macrons uppdelning av europeiska kontra amerikanska säkerhetspolitiska intressen.

Även om Macrons ord om Taiwan har tonats ned tyder inget på att spänningarna mellan USA och Kina kommer att göra det. Det betyder att EU kommer att ställas inför en ökande press att välja sida. Men för att komma fram till en gemensam strategi kring Kina, inklusive Taiwan-frågan, kommer det att krävas anpassningar från både EU och USA. Någon form av samsyn kring detta kommer att vara nödvändig, annars riskerar det att utlösa nästa transatlantiska kris.

Det ser ljusare ut på det handelspolitiska området. I och med Biden-administrationens engagemang för det transatlantiska samarbetet finns ett momentum för att återuppta förhandlingarna om ett handelsavtal mellan EU och USA. Här kan Sverige, som ett frihandelsvänligt land, verka för att EU ska undersöka alla möjligheter till handelssamarbete med USA. EU och USA:s samarbete skulle också kunna stärkas av mindre avtal, såsom att eliminera alla tullar på industrivaror.

Slutligen skulle det transatlantiska samarbetet kunna stärkas av att EU och USA formaliserar sina gemensamma ståndpunkter i miljö- och klimatpolitiken i ett samarbetsavtal som kan antas vid nästa USA-EU-toppmöte. Ett sådant avtal skulle låsa in framstegen som gjorts inom klimat- och energipolitiken under Biden-administrationen och göra det svårare för framtida USA-administrationer att dra sig tillbaka.

Sammanfattningsvis, för att säkerställa att det transatlantiska förhållandet förblir motståndskraftigt inför alla prövningar som nu ackumuleras finns det ett brådskande behov av att Sverige går med i Nato, att Europa accelererar sina ansträngningar för att bygga upp ett starkare europeiskt försvar samt att EU och USA når en strategisk enighet kring förhållningssättet till Kina, inklusive handelspolitiska åtgärder och Taiwan-frågan.

Slutnoter

- 1 "Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead", *The Economist*, 2019-11-07, <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>, (2023-03-25).
- 2 "Ukraine: The Road to War", *The Washington Post*, 2022-08-16, <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/ukraine-road-to-war/>, (2023-03-30-03).
- 3 Trebesch, Christofer et al.: "Which Countries Help Ukraine and How? A Comprehensive Aid Tracker", *Kiel Working Paper* nr. 2218 2023, https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/IfW-Publications/-ifw/Kiel_Working_Paper/2022/KWP_2218/KWP_2218_Trebesch_et_al_Ukraine_Support_Tracker.pdf, (2023-03-20).
- 4 *Relations with Sweden*, NATO, 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52535.htm, (2023-03-25).
- 5 Nordin, Lars: "Norden behöver en maritim strategi", *KKrva*, 2022, <https://kkrva.se/norden-behoover-en-maritim-strategi1/>, (2023-05-14).
- 6 Carp, Ossi: "Nordiska länder ingår flygvapensamarbete", *Dagens Nyheter*, 2023-03-24, <https://www.dn.se/varlden/nordiska-lander-ingar-flygvapensamarbete/>, (2023-03-25).
- 7 *NATO 2022 Strategic Concept*, NATO, 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_210907.htm, (2023-03-30).
- 8 Utrikesdepartementet: "Vilka är Sveriges prioriteringar i FN?" *Sweden Abroad*, 2018, <https://www.swedenabroad.se/en/embassies/un-new-york/faq-to-the-mission/vilka-%C3%A4r-sveriges-prioriteringar-i-fn/>, (2023-04-30).
- 9 "Donald Trump's bizarre boast he can settle Ukraine war in 'one day' - and prevent WW3", *The Mirror*, 2023-03-05, <https://www.mirror.co.uk/news/us-news/donald-trumps-bizarre-boast-can-29377606>, (2023-04-01).
- 10 *The Secretary General's Annual Report 2022*, NATO, 2023b, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_212795.htm#sg6, (2023-03-30).
- 11 "Försvarsmakten ska ha en anslagsnivå på 2 procent av BNP om sex år", *Försvarsmakten*, 2022, <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2022/04/forsvarsmakten-ska-ha-en-anslagsniva-pa-2-procent-av-bnp-om-sex-ar/>, (2023-03-30).
- 12 "Joe Biden again says US forces would defend Taiwan from Chinese attack", *The Guardian*, 2022-09-19, <https://www.theguardian.com/world/2022/sep/19/joe-biden-repeats-claim-that-us-forces-would-defend-taiwan-if-china-attacked>, (2023-05-14).
- 13 Anderlini, Jamil och Caulcutt, Clea: "Europe must resist pressure to become 'America's followers,' says Macron", *Politico* 2023-04-09, <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-china-america-pressure-interview/>, (2023-05-14).

EU:s framtid i krigets Europa

Gustaf Reinfeldt

Studerar en Master of International Affairs vid Columbia University SIPA och arbetar med politisk riskanalys och strategi i New York på Eurasia Group. Gustaf är frilansande skribent och rektor för Foresakademien samt editor och member of the editorial board på SIPAs

Journal of International Affairs. Tidigare arbetat på den Bryssel-baserade tankesmedjan European Centre for International Political Economy (ECIPE) och på Council on Foreign Relations i New York.

Gustaf har en fil kand i statskunskap från Uppsala universitet.

Den Europeiska unionen (EU) har sin grund i de två världskrig som utkämpades under den första halvan av 1900-talet, med Europa som primärt slagfält. Föregångarna till EU initierades i första hand som fredsprojekt – och EU är sannerligen världshistoriens mest framgångsrika fredsprojekt – men i slutändan har de olika varianterna av sammanslutningarna antagit ett mer ekonomiskt orienterat uppdrag. Redan från början av det *europiska projektet* diskuterades även en europeisk försvarsunion, på förslag från Frankrike. Den skulle fungera som ett alternativ för Europa, för att inte vara beroende av den amerikanska försvarsmakten och försvarsviljan, och för att inte vara beroende av Västtysklands upprustningskapacitet i händelse av en konfrontation med Sovjetunionen. Interna oenigheter i Frankrike ledde till att förslaget föll och bidrog därmed till att EU än i dag inte är en försvarsunion.¹

Europa har i stället fått förlita sig på individuella nationers försvarsförmågor, och på Natos europeiska närvaro och avskräckning, för att säkerställa suveräniteten, säkerheten och freden. De senaste snart 75 åren har denna säkerhetsordning varit framgångsrik för medlemsländerna i EU respektive Nato. För länderna utanför har dessa år varit mer osäkra. Inte minst efter att ett revanschistiskt och nationalistiskt Ryssland, under en auktoritär ledare i form av Putin, började utöva inflytande och intervensera i sitt närområde, men även tidigare på grund av Sovjetunionen och kommunistiska respektive fascistiska diktaturer i Europa.

Detta faktum har riktat fokus på hela Europas säkerhet rent generellt och på hur säkerhetssituationen i EU-medlemmarnas närområde även påverkar EU:s medlemsstaters tillstånd inrikes. Det lyfter frågor om vilken roll EU kan och ska spela. Vilket ansvar har EU för sitt närområde? Och för sina medlemmars säkerhetsintressen? Särskilt relevanta har dessa frågor blivit nu, i krigets Europa.

Detta kapitel ämnar beskriva utvecklingen inom EU:s försvars- och säkerhetspolitik det senaste dryga decenniet samt peka ut riktningen för det kommande decenniet. Det avslutas med en diskussion om

vilken roll EU, som aktör, ska spela i det samtida krigets Europa och i en tid av internationell geopolitisk storkonflikt.

EU:s decennium av försvarssatsningar – den nuvarande kapaciteten

Sedan kriget inleddes 2014 har EU i ökande grad agerat som en geopolitisk aktör, med en växande verktygslåda av utrikespolitiska alternativ för att intervensera och åstadkomma förändring. Rollen har inte kommit naturligt för EU-ledarna, i varken Bryssel eller medlemsstaternas huvudstäder, och den har fördjupats i takt med att spänningarna med framför allt Ryssland har ökat under det senaste decenniet. Ekonomiska sanktioner och import-/exportrestriktioner av diverse slag, var EU:s primära svar på de ryska aggressionerna 2014 och 2022.

Utöver det har EU både använt asymmetriska metoder för att bekämpa Rysslands olagliga krig, genom att bland annat koordinera vapenleveranser till Ukraina för att bistå Ukrainas sak, och även fokuserat mer på den egna försvarsförmågan och kapaciteten under det senaste decenniet. Det senare primärt genom att arbeta fram gemensamma strategier och samordna mer innovation och utveckling inom försvarsmateriel och teknologi, finansieringen av densamma samt av upphandling.

I Lissabonfördraget 2009 uppdaterades den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP), som hade införts i och med Maastrichtfördraget 1993, och den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP) inrättades.² Lissabonfördraget utvidgade också rollen för Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik till att omfatta ordförandeskap i rådet när utrikesministrarna sammanträder, och vice ordförande i kommissionen.³ Dessa reformer inledde en tid av fördjupat fokus på utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik inom EU.

Det var även i Lissabonfördraget som strukturerna för ett fördjupat

samarbete i försvarsfrågor fastställdes. Under slutet av 2017 antogs förslaget om att inrätta ett permanent strukturerat samarbete (PESCO), som i dag omfattar mer än 60 samarbetsprojekt inom utbildning, förmågeutveckling och operativ beredskap på försvarsområdet.⁴

På strategisk nivå arbetades det under 2016 fram en global strategi för utrikes- och säkerhetspolitik för EU. Strategin syftar till att bygga upp EU:s motståndskraft och att stärka dess strategiska oberoende genom att förbättra effektiviteten inom GFSP och att öka samarbetet mellan medlemslänternas väpnade styrkor och krishantering. Det strategiska arbetet utvecklades sedan med den strategiska kompassen – som mellan 2020 och 2022 sjösattes, förhandlades och godkändes. Kompassen ämnade skapa klarhet för EU inom GFSP, i form av att ge vägledning om vilka EU-åtgärder som behövs för att hantera växande hot som geopolitisk konkurrens, ekonomisk rivalitet, teknisk utveckling och desinformation, klimatkris samt regional och global instabilitet. Och genom att skapa en samsyn inom EU om just de viktigaste hoten och utmaningarna för Europa på kort och medellång sikt.⁵

Mest utveckling har det skett inom frågor rörande investeringar i försvarsmateriel, teknikutveckling, innovation och forskning. Det sker en årlig samordnad försvarsöversikt för att få bättre överblick på EU-nivå över försvarsutgifter, nationella investeringar och forskningsinsatser. Denna information är sedan relevant för, och vägledande inom, EU:s mest kostsamma försvarsinitiativ, den europeiska försvarsfonden (EDF). Med en budget på 8 miljarder euro för åren 2021–2027 ska satsningar om 2,7 miljarder euro göras på gemensamma forskningssamarbeten på försvarsområdet och 5,3 miljarder euro ska gå till samarbetsprojekt för förmågeutveckling som kompletterar nationella bidrag. EDF:s syfte är att främja samarbete mellan företag och forskningsaktörer av alla storlekar och geografiskt ursprung i EU inom forskning och utveckling av driftskompatibel försvarsteknik och försvarsutrustning. Konkurrens och samarbete ska gynna Europas försvarsförmåga och industrilandskap genom att EDF stöder projekt under hela forsknings- och utvecklingscykeln.⁶

Detta är relevant på både kort och lång sikt för att understödja de olika samarbetena inom krishantering och försvars- och säkerhetsinsatser som ingåtts i EU de senaste åren. Det rör allt från cyber, hybridhot, civila och militära insatser utanför EU:s gränser, till rymdfrågor och inomeuropeiska kriser.

EU är en aktiv deltagare i civila och militära internationella insatser i Europa, Afrika och Mellanöstern – flera av medlemsländerna individuellt likaså – och har även initierat flertalet krishanteringsuppdrag, inom ramen för GSFP. För att förbättra samarbetet och dessa insatser inrättades 2017 en militär planerings- och ledningsförmåga inom EU:s militära stab, som ansvarar på strategisk nivå för den operativa planeringen och genomförandet av GSFP:s icke-verkställande militära uppdrag. Planerings- och ledningsförmågan bidrar på detta sätt till att öka EU:s förmåga att reagera snabbare, effektivare och mer enhetligt.⁷

För att kunna försvara sig snabbt och effektivt, emot moderna vapen och tillvägagångssätt, har EU dock behövt utveckla sina kapaciteter inom hybridkrigföring, cyber och vad gäller rymdfrågor. Rymdfrågeperspektiven och strategierna är rykande färska, i mars 2023 presenterade EU-kommissionens ordförande och EU:s höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik EU:s rymdstrategi för säkerhet och försvar. Syftet är att skydda EU:s rymdtillgångar, försvara unionens intresse, avskräcka från fientlig verksamhet i rymden, stärka EU:s strategiska ställning och autonomi i rymden, och att främja globala partnerskap med vänner och allierade. Viktigt har också varit att stärka EU:s förmågor inom cyberförsvar, då cyber anses vara det femte krigföringsområdet och numera lika viktigt för militära operationer som land, luft, hav och rymden. Det är även ett närmast oändligt område då det omfattar allt från informations- och telekommunikationsnät, infrastruktur och de data som överförs via dessa till datorsystem, processorer och styrenheter. Försvaret av denna cyberinfrastruktur sker inom EU via samarbetet i den europeiska försvarsbyrån (EDA) och dess samverkan med EU:s cybersäkerhetsbyrå och Europol.

Framför allt handlar insatserna, inom ramen för dessa samarbeten och i enlighet med EU:s strategi för cybersäkerhet från 2020, om att utbilda kvalificerad militär cyberförsvarspersonal och att säkerställa tillgången till proaktiv och reaktiv teknik för cyberförsvar.⁸

I grund och botten handlar detta om att anpassa sig till en miljö där hybridkampanjer blir allt vanligare och, kanske framför allt, även den krigföring Ryssland använder sig av. För att lyckas försvara sig mot sådana attacker behöver EU vara samordnade, vad gäller synsätt och verktyg. EU:s ministerråd har identifierat att det behövs en EU-verktygslåda för hybridhot, för att sammanföra alla relevanta aktörer, strategier och instrument för att motverka effekterna av hybridhot och hybridkampanjer. Rådet var tydligt med att ansvaret för att motverka hybridhot ligger hos medlemsländerna – likt ansvaret för alla andra försvarsfrågor – men att EU:s roll är att agera samordnare. Särskilt har Rysslands anfallskrig i Ukraina aktualiserat behovet av dessa verktyg och strategier inom EU för att avvärja hybridhot, eftersom Ryssland, vid sidan av sina attacker på Ukraina, bedriver cyber- och hybridkampanjer mot EU och dess medlemsländer.⁹

EU:s återuppvaknande

Kriget i Ukraina har varit drivande i att återuppväcka den europeiska kontinentens intresse för försvarsfrågor. EU har initierat flertalet initiativ internt, men unionen har också utvecklat sina kapaciteter för att arbeta för fred i närområdet under de senaste åren. EU:s ekonomiska stöd och vapenleveranser till Ukraina har varit substantiella och avgörande, viktigt har även EU:s militära utbildningsuppdrag varit för Ukraina. EUMAM Ukraina, EU:s uppdrag för militärt bistånd till Ukraina, syftar till att stärka den ukrainska militärens förmåga att effektivt genomföra militära operationer och till att hjälpa Ukraina att försvara sin territoriella integritet, utöva sin suveränitet och skydda civilbefolkningen. Vidare har EU även utvecklat sina instrument för

att finansiera hjälpsatserna i Ukraina, och andra fredsbevarande insatser, genom den europeiska fredsfaciliteten. Ett instrument, utanför EU:s budget, som ska möjliggöra finansiering av operativa insatser inom GSFP som har militära eller försvarsmässiga konsekvenser och som förbättrar EU:s förmåga att förebygga konflikter, bygga bredd och stärka internationella säkerheten. Det handlar om nästan 8 miljarder euro i löpande priser för perioden 2021–2027, med ett årligt tak som stiger för varje år.¹⁰

Att stärka EU:s försvarsförmåga, internt och externt, har uppenbart varit viktigt för EU-ledarna under de tre senaste EU-kommissionerna, däremot ska de inte förstås som en del av en ambition av ett EU-försvaret och en EU-armé. Försvarspolitik är fortfarande en nationell kompetens och för Europa är Nato fortfarande den viktigaste försvarsalliansen. Dessa försvarssatsningar av EU är komplement. De syftar till att stärka EU:s förmågor, men även till att bli en bättre partner till Nato.

Samarbetet mellan EU och Nato inleddes för drygt 20 år sedan och har sedan dess endast vuxit i omfattning och betydelse. EU och Nato har redan i uppdrag att tillsammans möta gemensamma säkerhetshot, sedan januari 2023 är uppdraget utvidgat till att också fokusera på den ökande geostrategiska konkurrensen, resiliens och skyddet av kritisk infrastruktur, ny och disruptiv teknik, rymden, klimatförändringarnas konsekvenser på säkerhetsområdet samt utländsk informationsmanipulering och inblandning.¹¹

EU:s katalog av säkerhets- och försvarskapaciteter, förmågor och verktyg är nu både imponerande och stor. Samarbetet är fördjupat och EU:s medlemsländer är aktiva aktörer. Mycket görs rätt. EU är på rätt väg. Men för att EU ska kunna finna sin roll i krigets Europa, och verkligen uppnå status som geopolitisk stormakt, saknas ett antal saker. Den "inrikespolitiska" enigheten inom EU, resolutheten och omvärldens tillit till att EU menar allvar när hot utfärdas och med sina aktioner och satsningar.

Den sista pusselbiten

EU:s styrkor är, vilket är tydligt i relation till EU:s satsningar det senaste decenniet och med tanke på dess roll i kriget i Ukraina, inte i första hand så kallad ”hård makt”. Alltså vapenarsenaler, soldater, arméer et cetera. Utan snarare är EU världsledande på så kallad ”mjuk makt”, diplomati, ekonomiskt inflytande, handelsfrågor, klimat- och miljöfrågor, regleringar av internet och data. Att fokusera resurser och fördjupa kompetenser inom dessa områden är relevant generellt sett för EU, men även viktigt i krigets Europa. EU kanske varken kan eller ska konkurrera med övriga stormakter om ”hård makt”-inflytande, utan i stället överlåta det till Nato och fokusera på att vara den främsta ”mjuk makt”-stormakten. Men också bidra, både inom Nato och gentemot övriga allierade, med tillgång till förstklassig försvarsmateriel och teknologi, då den europeiska försvarsindustrin håller hög klass och är i framkant inom flertalet områden.

För att uppnå denna status, specifikt i relation till krigets Europa, behöver EU satsa på att utveckla sina kompetenser inom ekonomisk krigföring, sanktioner och regleringar av diverse slag. Samt på att fortsätta utveckla den försvarsindustri som finns och verkar inom unionens gränser. Till detta bör EU även fördjupa cyberkompetenser, då det är fullständigt avgörande i modern krigföring och även för att lyckas bli en geoekonomisk stormakt. EU:s roll är i första hand att koordinera de nationella initiativ som finns och att förenkla samarbete mellan medlemsländerna. Det är främst upp till de individuella staterna – i samråd med Nato – att rita upp inriktningen och vägen framåt.

EU bör rikta mer pengar till de olika cyberprojekten som finns inom EU, för att bredda och förbättra kunskaperna. EU bör göra avdelningen på Europeiska utrikestjänsten (EEAS) som arbetar med sanktioner, regleringar och ekonomisk diplomati till sin kronjuvel, med de skickligaste och bäst tränade tjänstemännen och experterna. Inom ramen för detta uppdrag blir högre utbildning avgörande, både

inom ramen för vidareutbildning av redan anställda tjänstemän och för utbildningen av studenter och framtida anställda. I samarbete med de ledande akademiska institutionerna, som specialiserar sig på EU respektive säkerhetsfrågor, bör det utvecklas särskilda kurser och program som fokuserar på cybersäkerhet, ekonomisk diplomati och så vidare.

EU-kommissionen bör föreslå, och Europaparlamentet anta, ny lagstiftning rörande ekonomiska sanktioner som förtydligar och uppdaterar EU:s sanktionspolitik. Fler mål, i form av individer, företag och offentliga institutioner, behöver bli tillgängliga. Lagstiftningen bör möjliggöra för automatiska sanktioner som är på förhand stipulerade, det vill säga att lagtexten anger ett visst beteende eller en viss aktion som automatiskt leder till att diverse sanktioner aktiveras. Detta för att förkorta avståndet mellan handling och konsekvens, men även för att höja EU:s trovärdighet i och med att konsekvensen är automatisk och inte en effekt av ett individuellt politiskt beslut, som dessutom kan dra ut på tiden av en obstruerande part.

Europeiska unionens råd bör även avskaffa kravet på enighet i omröstningar om säkerhet- och utrikesfrågor. De större makterna inom EU behöver använda sig av incitament för att få med tveksamma medlemsstater på tåget, men det skulle kraftigt förenkla EU:s beslutsprocess inom dessa frågor. Och samtidigt göra mycket för att öka tilliten till EU:s handlingskraft och dess förmåga att agera snabbare och mer resolut.

För att ytterligare förstärka omvärldens tilltro till EU:s förmåga, resoluthet och kompetens som stormakt bör EU agera för att knyta USA, Kanada och Storbritannien närmare genom att formellt bjuda in dem till så många EU-försvarsrelaterade projekt som möjligt. Det skulle även bidra till att behålla de tre nationerna engagerade i Europas framtid.

Avslutning

Det är en ny verklighet som EU, och resten av världen, behöver anpassa sig till. EU bör finna sig i att de, som institution, inte kan ta sig an allt. Och inte heller anamma de traditionella kapaciteterna som en geopolitisk stormakt innehar, men att de ändå kan spela en roll som en sådan stormakt om de väljer att fördjupa de specialistkompetenser som redan finns samt även prioriterar samarbetet med Nato. EU:s roll kommer att förändras i krigets Europa, men omständigheterna är sådana att EU, med några smärre reformer, står redo att möta de utmaningar som ligger framför oss.

I detta ligger också att EU behöver mycket tydligare välja sida. Inte i frågan om Rysslands krig i Ukraina eller huruvida Nato-länderna – samt Japan, Sydkorea och Australien med flera – är allierade till EU i denna konflikt, det är redan tillräckligt tydligt. Däremot rörande andra internationella geopolitiska konflikter. EU, och dess medlemmars bästa vänner är de övriga länderna inom Nato, samt öppna och liberala länder som Japan, Sydkorea, Australien, Nya Zeeland, Israel, Singapore, Taiwan med flera. För att fördjupa dessa relationer, och som grund för potentiella nya vänskaper med exempelvis Indien, Filippinerna, Indonesien, Mexiko, Brasilien och så vidare, behöver EU arbeta för mer policyintegrering tillsammans med dem kring svåra frågor som exempelvis synen på och relationen till bland andra Kina, Iran och Nordkorea.

Det kommer inte att vara ett enkelt uppdrag då alla dessa länder har sina egenintressen och delvis olika världsåskådningar, men i en ny tid av internationella storkonflikter behöver även EU bli bättre på att urskilja åsiktsfränder från de som betraktar världen annorlunda och som vill se en helt annan inriktning på det globala samfundet.

Slutnoter

- 1 Ström Melin, Annika: "Underskatta inte EU:s betydelse för Europas försvar", *Dagens Nyheter*, 2023-04-12, <https://www.dn.se/ledare/annika-strom-melin-underskatta-inte-eus-betydelse-for-europas-forsvar/>.
- 2 "EU:s samarbete om försvar och säkerhet", *Europeiska rådet EU:s samarbete om försvar och säkerhet*, Europeiska rådet, <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/defence-security/>.
- 3 "Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik", *EUR-Lex*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=LEGISUM:high_representative_cfsp.
- 4 Op cit, se not 2.
- 5 Ibid.
- 6 Ibid.
- 7 Ibid.
- 8 Ibid.
- 9 Ibid.
- 10 Ibid.
- 11 Ibid.

Sätt det civila meritvärdet i fokus!

Anton Kindlund

Reservofficer vid Norrlands dragonregemente K 4 och arbetar för närvarande vid Försvarets materielverk. Tidigare varit verksam inom Sverof, Förbundet Sveriges Reservofficerare, där han i olika befattningar arbetat med rekrytering till, och kommunikation kring, reservofficersutbildningen. Inom ramen för dessa uppdrag har han föreläst om den dubbla karriärmöjlighet en reservofficersutbildning innebär för tusentals värnpliktiga runtom i hela Sverige och bidragit till Försvarmaktens rekryteringsarbete. Anton har också bedrivit studier inom samhällsbyggnad vid Kungliga Tekniska högskolan.

Det är en klassiskt kylig oktoberkväll i Skövde. Utanför de avlånga fönstren i Götasalen duggar ett fint regn i ett massivt mörker. På de stora fordonsytorna inne på Göta Trängregemente syns knappt någon. Det är uppenbart att höstens obestridliga intrång gjort att personalen snabbt skyndar hem efter tjänstens slut.

Inne i den skarpt upplysta Götasalen lyssnar ett hundratal 19-åringar uppmärksamt till mig. Blickarna är vakna, nyfikna, intresserade, analyserande. Under mitt anförande inser jag att det är Sveriges framtid som sitter framför mig. De är alla särskilt uttagna och genomför sin värnplikt som antingen plutonsbefälselever eller gruppchefer vid intilliggande Skaraborgs regemente P 4. Frågorna de ställt under mina kollegors tidigare presentationer tyder på en intelligent och medveten grupp, som efter sin värnplikt ska kunna vara en viktig del i ledningen av förbandet i kris eller krig.

De har passerat nålsögat hos Plikt- och prövningsverket under sin mönstring. Det krävs gedigna egenskaper för att få genomföra värnplikten som gruppchef, och endast ett fåtal anses ha tillräckliga kvalifikationer för plutonsbefälstjänsten. Det slår mig att det i auditoriet mycket väl kan sitta blivande forskare, ledamöter i framgångsrika börsnoterade företagsstyrelser, kompetenta läkare och banbrytande politiker, egna företagare och innovativa lärare, driftiga ekonomer och rättskunniga jurister; här sitter nästa generations samhällsbärare. Det är dessa unga vuxna som i framtiden kommer att försvara vår demokrati.

Jag har åkt till Skövde från Stockholm som representant för reservofficerskåren för att presentera en möjlighet som kommer att stärka åhörarna i deras civila karriärer. Jag vill att de ska bli reservofficerare och därmed stärka samhället med dubbel kompetens som både den civila och militära sidan kommer att kunna dra nytta av.

”Du här på första raden, du som ville bli civilingenjör: Tror du att du kommer att vara en bättre, eller kommer du att vara en sämre ingenjör, om du förutom fem år vid Chalmers har ett års utbildning i att leda andra människor och verksamheter på en kvalificerad nivå?”

Min fråga blir hängande i luften. Tjejen jag frågat tittar på mig, något förvånad över den plötsliga uppmärksamheten.

Frågan är början på slutet av en tio minuter lång dragning om reservofficersyrket. Jag har inlett med att berätta hur jag själv satt i deras kläder för sex till sju år sedan, hur jag trivdes bra i Försvarsmakten utan att vilja jobba där hela livet, hur jag gick till Kungliga Tekniska högskolan (KTH) istället, men hur jag samtidigt haft en fot kvar i Försvarsmakten som tidvis anställd soldat och sedermera reservofficer. På min fråga om hur många som någon gång vill jobba eller plugga vidare utanför Försvarsmakten har i vanlig ordning drygt halva gruppen räckt upp handen. Tjejen som ville bli civilingenjör var en av dem, och jag frågade henne helt frankt om hennes framtidsplaner vilka hon glatt delgav för hela gruppen.

Jag har berättat att mitt livs kanske mest välinvesterade år, för min civila karriär, har varit att läsa reservofficersutbildningen och jag har förklarat vilka egenskaper man har mycket goda möjligheter att utveckla under den. Det rör sig om ledning av andra människor och verksamheter på kvalificerad nivå, planering och ledning under tidspress, beslutsfattande utan fullständig tillgång till information, förmåga att tala inför folk och vana att ge och ta emot order och direktiv.

Alla dessa egenskaper är noggrant utvalda och snabbt exemplifierade av mig i en civil kontext. Jag har frågat publiken om de kan tänka sig något annat sammanhang än Försvarsmakten där jag som 27-åring kan leda dem, de flesta runt 19 år, under en skarpskjutningsövning i terrängen. Finns det något annat sammanhang där man i så ung ålder kan få motsvarande träning i praktiskt ledarskap, innefattande bland annat logistikförberedelser, avlysning av övningsfältet, ledning av biträdande instruktörer som målpelschef och säkerhetsbiträden, ansvar för säkerhets- och sjukvårdsbestämmelser och ledning av truppen på plats? Ingen har kommit på något annat sammanhang, möjligen föreslås polisyrket. Jag har förklarat att man i alla fall inte lär sig det vid KTH, varpå 19-åringarna småskrattat.

Tjejen ler plötsligt.

”Mycket bättre så klart”, säger hon.

”Det är jag säker på”, replikerar jag med eftertryck och fortsätter omedelbart vända mig till samtliga åhörare. ”Oavsett vilket yrke ni såg framför er när ni räckte upp handen, tänk på egenskaperna jag berättade om. Tänk på hur ni kommer att sticka ut i CV-högarna. Hur många andra sjuksköterskor har militär utbildning i att planera under tidspress? Hur många andra IT-säkerhetskonsulter har dessutom träning i att fatta beslut under krävande militära förhållanden? Kan ni tänka er något yrke där ni inte blir bättre med den här utbildningen?”

Frågan är retorisk. Det är ingen som besvarar den. Tystnaden får tala för sig själv i några sekunder innan jag avslutar presentationen och återgår till min plats. Jag är övertygad om att minst någon av ynglingarna inom 15 - 20 år är majorer i reserven och en vital del av Sveriges krigsorganisation.

Detta kapitel handlar om just deltidsanställda och krigsplacerade i Försvarsmakten i allmänhet och reservofficerare i synnerhet. Inledningsvis ges en överblick över systemet med deltidsanställda, därefter följer min syn på hur denna grupp bidrar till försvarets folkförankring, därefter en kort inblick i vilket behov som förestår av reservofficerare och slutligen en sammanfattning med några enkla uppmaningar till förändringar som kommer att stärka systemet.

Deltidsanställda och krigsplacerade i Försvarsmakten – en överblick

Ofta talas det om att Försvarsmakten verkar i en grundorganisation och i en krigsorganisation. I grundorganisationen tjänstgör till allra största del kontinuerligt tjänstgörande personal, såsom officerare, soldater och civilanställda.¹ År 2022 uppgick Försvarsmaktens kontinuerligt tjänstgörande personal till drygt 25 000 personer, varav

ungefär 9500 var civilanställda. Följaktligen var den kontinuerligt tjänstgörande militära personalen ungefär 15 500 personer.

Utöver detta har Försvarsmakten deltidsanställd personal, i form av tidvis tjänstgörande soldater och reservofficerare. Detta är viktiga grupper för krigsorganisationen, men också för Försvarsmaktens förmåga att skala upp vid särskilda händelser. Skulle en kris eller ett krig drabba Sverige kallas dessa in och stärker krigsförbanden, men denna personalkategori kan dessutom tjänstgöra i gråzonslägen eller om det helt sonika behövs mycket personal vid ett särskilt tillfälle. 2022 hade Försvarsmakten ungefär 4600 tidvis tjänstgörande soldater och 6800 reservofficerare.²

Viktigt i detta sammanhang är att göra skillnad på pliktplacerad personal och tidvis tjänstgörande personal, som nämndes ovan. Tidvis tjänstgörande soldater och reservofficerare kan nämligen delta vid övningar, utbildningar och annan verksamhet även i den vanliga grundorganisationen. Det är exempelvis mycket vanligt att reservofficerare bidrar till de stående förbanden vid utbildning av värnpliktiga, med vissa spetskompetenser i olika typer av verksamhet och under övningar. Därmed tjänstgör reservofficerare och så kallade T-soldater, det vill säga tidvis tjänstgörande soldater, i både fred och krig.

Den som genomfört värnplikt och som väljer att inte fortsätta sitt engagemang i Försvarsmakten, vare sig som kontinuerligt eller tidvis anställd, krigsplaceras ändå i normalfallet och kallas sedan in till repetitionsutbildningar och sedermera tjänstgöring om regeringen beslutar om höjd beredskap och allmän tjänsteplikt.³ Detta är förstås en betydande grupp för Försvarsmaktens krigföringsförmåga, eftersom den personella numerären är en avgörande faktor i kris eller krig.

Ytterligare en personalkategori i Försvarsmakten som tjänstgör på deltid är hemvärnsbefäl och -soldater. Hemvärdet tillför med sin lokalkännedom och snabba insatsberedskap i hela landet en viktig funktion till krigsorganisationen. 2022 samlade Hemvärdet ungefär 22 000

personer.⁴ Totalt sett är alltså andelen tidvis tjänstgörande personal redan större än den kontinuerligt anställda, och tillväxten personellt kommande år innebär en kraftig ökning av tidvis tjänstgörande.

Oavsett vilken personalkategori har grupperna som inte tjänstgör kontinuerligt i Försvarsmakten en viktig sak gemensamt: de är utspridda i samhället, och samlar därför hela samhällets kompetenser. Detta tål att understrykas. Alla samhällsskikt, egenskaper och yrkeskategorier bidrar till Sveriges krigföringsförmåga. Ifall det värsta skulle hända och Sverige hamnar i krig, kommer folk med helt olika sysselsättningar alltså att kallas in. Studenter och verkställande direktörer, handläggare och rörmokare, butikspersonal och strategiska rådgivare – människor med helt olika bakgrund och därmed helt olika förmågor kommer att vara med och försvara Sverige.

Låt oss återkomma till det senare i detta kapitel.

En viktig del av folkförankringen

”I am a father”.

Det är den första repliken i den ukrainska filmen *Each of Us* som släpptes på Youtube 2014.⁵ Den minuttlånga filmen sammanfattar på ett enastående sätt föregående kapitelns försök att beskriva hur hela samhället bidrar till nationens försvar. Soldater och officerare i olika befattningar och i olika miljöer, i somliga fall i direkta krigsscener, beskriver vilka de egentligen är, eller vad de egentligen gör till vardags.

”I am a bus driver. I am a fan of Shakhtar FC. Head of sales. I am a programmer”.

Filmens relevans och tyngd stärks vid tanken på hur helt vanliga människor i detta nu gör sitt allt, sätter sina liv på spel och lämnar nära och kära för att försvara sin frihet i Ukraina. Mantrat ”None of us was born for war, but we are all here to protect our freedom”, avslutar filmen.

I samhället fyller den deltidanställda, och pliktplacerade, personalen

ett flertal syften och dessa skulle kunna få ta betydligt större plats i debatten. Det finns betydande synergieffekter som uppstår när en individ har både civil och militär erfarenhet, egentligen oavsett befattning.

Det uppenbara, som många säkert tänker på direkt, är den ökade numerära effekten som redan diskuterats. Det är naturligtvis avgörande för att vi ska kunna fylla upp våra förband och förstärka den kontinuerligt tjänstgörande personalen.

Emellertid bidrar också alla som genomfört någon typ av militär utbildning till folkförankringen hos befolkningen. Efter att värnplikten återinfördes 2020 är det numera en naturlig del i våra unga generationer att en inte obetydlig del av varje årskull genomför en militär grundutbildning. Även om det fortfarande är förhållandevis få, jämfört med kalla krigets massiva utbildningsinsatser då Sverige krigsplacerade tiotusentals varje år, innebär det att i princip alla känner någon som burit, eller bär, uniform i sin krets. Frågor kan besvaras på ett naturligt sätt och förekomsten av militär personal i civila miljöer är inte lika ovanlig. Parallellt med detta har Försvarsmakten också sedan några år tillbaka stärkt sina kommunikationsinsatser och implementerat en omfattande skolinformatörsverksamhet, som i korthet går ut på att låta särskilt utbildade soldater åka runt till Sveriges gymnasieskolor och berätta om hur det är att göra värnplikt.

Detta kan, inom parentes, sättas i kontrast till min personliga upplevelse av att genomföra militär grundutbildning 2015–2016 då fokus till största del låg på internationella insatser och numerären var liten. Trots att jag gick på en tämligen stor gymnasieskola hörde jag aldrig att någon annan än jag själv ryckte in. Mina kamrater såg det absolut inte som negativt, men jag upplevde det inte heller som att den stora massan direkt uppskattade det militära engagemanget. Jag uppfattade dessutom okunskapen som relativt stor, vilket förstås är fullt naturligt.

Förutom att medvetandegöra befolkningen stöttar också militärer i den civila kontexten kompetensöverspridning, i båda riktningar. Tack

vare den tidvis tjänstgörande personalen, inte minst när det kommer till reservofficerare, har Försvarsmakten tillgång till alla tänkbara yrkesgrupper. Det är inte sällan som reservofficerare kan bidra med sina civila kompetenser i den militära kontexten, till exempel inom logistik, sjukvård och juridik. Dessutom tillförs nya perspektiv till regementena runtom i landet.

Detta gäller emellertid lika mycket omvänt! Klassiskt militära förmågor som ledarskap och planering är lika gångbara civilt. Arbetsgivare som har anställt en reservofficer som tjänstgör med jämna mellanrum i Försvarsmakten kan alltså låta reservofficeren fortbildas och utbildas inom dessa och många andra områden, på Försvarsmaktens bekostnad. Fler företag och andra arbetsgivare skulle kunna dra nytta av denna möjlighet.

Stort behov av reservofficerare

Som tidigare nämnt finns fler än 6 000 reservofficerare i Försvarsmakten. Samtidigt anger Försvarsmakten i sin årsredovisning att det så kallade måлтаlet år 2030 är 4 500 reservofficerare.⁶ Med det som utgångspunkt ligger det nära till hands att tänka sig att allt är under kontroll. En stor farhåga uppstår emellertid när man fortsätter sifferexercisen.

Det visar sig nämligen att en stor del av reservofficerarna närmar sig pension. Medelåldern är 53 år.⁷ Dessutom har ungefär 3 000 av reservofficerarna ett så kallat nollavtal, vilket innebär att de förvisso kan vara krigsplacerade men saknar tjänstgöringsplan och inte heller har skyldighet att tjänstgöra. Försvarsmakten konstaterar själv i sin årsredovisning att det i ”praktiken föreligger ett underskott jämfört med målsättningarna”.

Med tanke på pensionsavgångarna och tillväxten är behovet av reservofficerare stort. Med det i åtanke är det då besvärande att antalet reservofficerare som utbildas inte är fler än cirka 50 årligen, såväl

2021 som 2022, fördelat på både Reservofficersutbildning (ROU) och Anpassad reservofficersutbildning (AROU).⁸ Försvarsmakten har måltal för ROU, där man 2022 - 2023 hoppades kunna utbilda 60 kadetter. Endast 40 personer påbörjade utbildningen, trots ett ökat söktryck jämfört med tidigare år.

Det finns de som menar att behovet av utbildning inte bara är stort, utan skriande. I en nyligen publicerad artikel i tidningen Reservofficeren framförs att närmare 300 reservofficerare skulle behöva utbildas per år.⁹ Artikeln bygger på reservofficerskaderns redan nämnda åldersstruktur och i vilka befattningar tillväxten huvudsakligen väntas ske.

Vi har inte råd att inte ta tillvara alla som kan bidra till totalförsvaret

Jag menar att krafttag bör tas från ett flertal aktörer för att öka antalet reservofficerare, men också generellt fortsatt engagemang i någon befattning i Försvarsmakten. Under de två år, 2021–2022, som jag arbetade med rekrytering till reservofficersutbildningen fick jag förmånen att träffa totalt nästan 3 000 värnpliktiga för att informera om yrket och karriärvägen. I mina tal fokuserade jag nästintill uteslutande på civilt meritvärde. Jag poängterade hur den enskilde kunde dra nytta av reservofficersutbildningen i sin civila karriär, vilket för de flesta var ett helt nytt grepp och fick även dem som avskrivit en fortsatt karriär i uniform att lyssna.

Det finns emellertid mycket att göra för att ekvationen ska gå ihop och Försvarsmakten ska få sina behov av reservofficerare tillgodosedda. Detta är nämligen helt nödvändigt för att kunna bemanna krigsorganisationen. Utan personal spelar det ingen roll hur mycket Sverige investerar i utrustning, system och teknik; det är människor som med stöd av denna materiel kommer att försvara vårt land i händelse av krig.

Först och främst menar jag att Försvarsmakten själv måste vidta helt nya, drastiska åtgärder för att få fler att utbilda sig. Ansökningsfönstret borde anpassas till när utbildningen börjar - just nu kommer antagningsbeskedet till ROU fyra veckor innan utbildningsstart i Halmstad. Man skulle kunna överväga helt nya sätt att genomföra utbildningen och förlägga den till olika platser i landet, och därmed låta funktionsskolorna genomföra utbildningarna som helhet. Detta skulle minska trycket på infrastrukturen. I den nuvarande modellen genomförs delar av utbildningen på samma plats under samma tid, nämligen under somrarna i Halmstad.

Dessutom måste Försvarsmakten ta hand om sina utbildade reservofficerare på ett bättre sätt. Vissa förband ligger redan långt framme och gör berömvärda insatser, kallar till reservofficersmöten, fortbildar kadern och låter den tjänstgöra i hög grad. Det finns emellertid förband där reservofficerarna får arbeta aktivt för att få komma in och tjänstgöra alls, i syfte att upprätthålla den egna förmågan. Inte heller har alla förband ens en reservofficershandläggare. Det duger inte, enligt mig. Ska man med trovärdighet kunna rekrytera till utbildningen måste vägen efter den vara tydligt utstakad!

Låt mig nu återvända till det civila meritvärdet. Även näringslivet och den civila sektorn kan göra sin del genom att anställa reservofficerare och tidvis tjänstgörande personal samt fylla ut lönerna vid militär tjänstgöring. Politiken kan genomföra jämförelsevis enkla åtgärder, som att exempelvis ge studenter rätt till studieuppehåll från ett civilt högre lärosäte för att läsa reservofficersutbildningen. I nuläget har alltså inte studenter den rätten. Hur det kan vara möjligt i tider av ett stort tillväxtbehov är för mig en gåta.

Sverige är värt att försvaras, och det kommer vi att göra tillsammans. Låt oss alla bidra till att de som vill försvara landet i uniform ska kunna göra det, utan att det sätter käppar i hjulet för deras civila planer. Låt snarare det civila dra nytta av en ökad militär kompetens och större folkförankring. Det vinner vi alla på.

Slutnoter

- 1 Försvarsmakten: *Aktivt försvar för styrka och tillväxt Försvarsmaktens årsredovisning 2022, Bilaga 1 Personalberättelse och bilaga 2 Materielberättelse, 2023*, https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-om-forsvarsmakten/dokument/arsredovisningar/arsredovisning-2022/fm2021-22412.41-fm-ar-2022_bilagor.pdf, (2023-02-27).
- 2 Ibid.
- 3 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap: *Krisinformation, Totalförsvarspflicht, 2022*, <https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/hojd-beredskap-och-krig/totalforsvarspflicht> (2023-03-03).
- 4 Op cit, Försvarsmakten, se not 1.
- 5 Ministry of Defense of Ukraine; Banda Agency; Radioactive Film: "Each of Us", *Youtube*, 2014-10-17, <https://www.youtube.com/watch?v=NOCbW1hc6Ng>, (2023-03-19).
- 6 Op cit, Försvarsmakten, se not 1.
- 7 Ibid.
- 8 Ibid.
- 9 Claesson, Helene: "Utmaningen: Tusentals reservare nära pension", *Reservofficeren*, nr 1 2023, s 4-5.

Konflikten mellan demokratier och autokratier över globala normer och inflytande

Qadir Malik

Statsvetare med examen i politik från the University of Glasgow och studier i fred och konflikt vid Uppsala universitet. Qadir har tidigare arbetat med fredsinsatser på Folke Bernadotteakademien.

Demokrati är på tillbakagång i världen oavsett vilka parametrar man väljer att titta på.¹ Färre antal personer lever i demokratier idag och tidigare väletablerade demokratier går i en alltmer auktoritär riktning med inskränkta rättigheter. Det som tidigare sågs som en oundviklig trend mot en friare och rättvisare värld efter kalla kriget är inte längre lika självklart. Den senaste rapporten från International Institute for Democracy & Electoral Assistance (IDEA) påvisar just detta: att demokrati eroderas runt om i världen samtidigt som auktoritära styren stärker sina grepp om makten.²

Samtidigt som den globala demokratiska utvecklingen står för en tillbakagång sker det oerhörda omställningar i världen. Den teknologiska utvecklingen ändrar hur vi kommunicerar, arbetar och lever. Klimatkrisen påverkar människors hälsa, möjlighet till utveckling och i förlängningen även existensen för enskilda nationer. Ryssland eftersöker en ny säkerhetsordning och eskalerar ständigt sitt krig i Ukraina som nu är inne på sitt nionde år. Kina förespråkar en alternativ modell till liberal demokrati, samtidigt som landet fångslar och internerar minoriteter och oliktankande. Utmaningarna som vi ställs inför är enorma.

USA, Storbritannien och andra väletablerade demokratier har på senare tid periodvis tagit en mer inåtriktad blick, med politiska krafter som propagerar snäva nationella intressen framför globalt engagemang och multilateralism. I Storbritannien främst om beslutet som föranledde Brexit och i USA under Donald Trump med en "USA först"-hållning som utvärderade samarbeten primärt från snäva nationella intressen. Det är ännu inte tydligt om trenden mot nationalism och mer inåtblickande politik är bruten, Marine Le Pen som tidigare propagerat för att Frankrike skall utträda EU kommer sannolikt utmana om makten även val 2027.

För att tydliggöra var skiljelinjerna går mellan autokratier och demokratier är det värt att påminna om vad som särskiljer dessa styrelsesätt. Grundläggande definitioner av autokratier brukar framhäva begränsad politisk pluralism, politisk legitimitet grundad på

känslor och nödvändigheten av regimens fortlevnad, begränsande av yttrandefrihet och centraliserad makt hos styret utan tydliga juridiska begränsningar.³ Demokrati är inte enbart motsatsen av kriterierna för autokrati utan också i fallet av liberala demokratier möjligheten för individer till fri- och rättigheter att påverka sina liv.⁴ Ett primärt antagande som följer av dessa definitioner är att autokratier och demokratier i sina globala relationer propagerar och implementerar sina respektive system för att finna lösningar. Med mer autokratiskt inflytande riskeras erodering av de normer om mänskliga rättigheter och internationell lag och rätt som det globala samfundet har förlitat sig på.

Det här kapitlet analyserar hur kampen idag står mellan autokratier och demokratier för inflytande i globala frågor, specifikt lösningen på globala konflikter, problem som covid-19-pandemin och klimatkrisen. Kapitlet tydliggör att större ansträngning kommer att krävas av demokratier för att vinna globalt stöd för sina ståndpunkter och minska risken att länder som befinner sig mellan demokrati och autokrati implementerar lösningar från auktoritära styren.

Globala konflikter

Kriget i Ukraina är ett exempel där en majoritet av världens demokratier tagit ett samlat grepp och gemensamt stöttat Ukrainas kamp för frihet. Ryssland missbedömde sannolikt viljan hos Europa och USA att stötta Ukraina militärt och inte minst försvarsviljan bland ukrainare. För att Ukraina ska kunna fortsätta pressa tillbaka Ryssland behövs fortsatt stöd och solidaritet. För Sveriges del har insikten om att ensam inte är stark – utan enbart ensam – infunnit sig och ansökan till att bli en fullvärdig medlem i Nato är inskickad. Förändringen påvisar att Sverige framgent inte enbart ska ha förmågan att agera solidariskt i händelse av konflikt, utan att landet även förpliktar sig att göra det. En viktig skillnad som bidrar till trygghet och stabilitet, inte minst i Baltikum.

Kriget i Ukraina har däremot också påvisat att inte alla demo-

kratier är villiga att stödja Ukraina och stå upp för FN-stadgan. I Sveriges närområde har Ungern hävdad att deras nationella intressen inte sammanfaller med Ukrainas. Samtidigt har landet konsekvent fördröjt sanktionspakten av EU, krävt undantag från dessa med hänvisning till sin ekonomi och behov av rysk energi, samt även fördröjt sitt medgivande för Sveriges inträde i Nato.⁵ När det kommer till demokrati har Ungern tagit signifikanta steg tillbaka, till den utsträckning att landet inte längre kan räknas som en fullvärdig demokrati.⁶ Utvecklingen i landet har gått så långt att Ungern enligt vissa beskrivs bäst som en vald autokrati, ett land där val hålls regelbundet, men där oppositionen och medier begränsas för att säkerställa att regeringspartiet behåller makten och undviker kritik.⁷

Indien är ett annat kanske ännu viktigare exempel på ett land som inte valt att ta en aktiv ställning när det gäller kriget i Ukraina. Indien brukar räknas som världens största demokrati sett till befolkningmängden och förväntas vara den tredje största ekonomin efter USA och Kina år 2030 enligt Standard & Poor.⁸ Den indiska utrikesministern förklarar sitt ställningstagande med att landet hade historiska relationer med Moskva under en period under kalla kriget då Indien inte hade möjlighet att köpa vapen från väst, samt att Indien inte definierar sina relationer med andra länder i egenskap av allierade eller inte.⁹ Enligt Indien är den ökande importen av rysk energi efter invasionen av Ukraina ett resultat av en mer trängd energimarknad som påverkar landet negativt när Europa och andra länder ökar sin import från Mellanöstern och driver upp priserna globalt, snarare än att Indien aktivt väljer att stödja Ryssland med valuta.¹⁰ För att understryka hur Indien ser på situationen i Ukraina sammanfattade utrikesministern det hela med följande citat "Europa måste lämna sitt tankesätt om att deras problem är globala, men att globala problem inte är deras".¹¹ Oavsett om man håller med om beskrivningen som utrikesministern för fram, är det viktigt för Europa och andra länder som tillhör den kollektiva värdegemenskapen som utgör väst att förstå hur man uppfattas globalt för att få stöd för sina intressen.

I diskursen om kriget i Ukraina har inramningen i Europa och USA ofta varit att kriget är en kamp mellan demokratier på en sida och autokratier på den andra, exempelvis under Bidens tal i Polen för att uppmärksamma ett år sedan invasionen den 24 februari.¹² Samtidigt har det yttrats allt oftare att kriget har flyttat den mentala gränsen för var Europas gränser går, samt att kriget även tydliggjort att Ukraina är en del av den europeiska gemenskapen och i framtiden även EU. Även om vi själva ser det som en sanning att kampen står mellan demokrati och autokrati när det kommer till kriget i Ukraina (vilket det gör), är det inte tydligt att inramningen av konflikten som sådan är till fördel. Frågeställningen borde vara om en sådan inramning möjliggör skapande av breda koalitioner till stöd för Ukraina eller inte. Som Tsuroka på Royal United Services Institute (RUSI) noterar, skulle invasionen av Ukraina varit lika förkastlig och i strid med folkrätten även om Ukraina inte varit en demokrati.¹³ Utöver detta är det även av oerhörd vikt att länder som inte är etablerade demokratier stödjer Ukraina för att öka den diplomatiska och ekonomiska pressen på Ryssland. I detta avseende riskerar inramningen av konflikten alienera länder som behövs för att öka pressen, exempelvis staterna i Centralasien som just nu väger sina intressen mellan väst, Ryssland och Kina.

Sammantaget om man ser på konflikten i Ukraina i kontexten av kampen mellan demokratier och autokratier är det tydligt att autokratier i stora delar har varit passiva i kriget i bästa fall eller stöttat Ryssland i deras krigsföring i värsta fall. Däremot är inte sambandet mellan styrelseskick och ett visst ställningstagande i konflikten entydigt. Singapore som definieras som delvis fritt när det kommer till styrelseskick har likt många andra demokratiska länder valt att begränsa export av produkter och stå upp för Ukrainas territoriella integritet, samtidigt som länder som Brasilien och Indien varit mer passiva. Här behövs en mer samlad strategi för hur man ska förhålla sig till detta faktum.

Globala problem och lösningar

Samtidigt som kriget i Ukraina pågår utmanas också globala liberala värderingar av ett Kina som spänner sina muskler och expanderar sin intressesfär i sydkinesiska havet, i strid mot Förenta nationernas havsrättskonvention. Den tyska underrättelsechefen för BND beskrev det bäst i sitt uttalande "Om Ryssland är stormen, är Kina klimatkrisen".¹⁴ Genom att ha lyft flera miljoner människor ur fattigdom och höjt levnadsstandarden för sina medborgare är det många kineser som har förtroende för sitt styrelseskick. Samtidigt har Kina även utökat sitt inflytande globalt med investeringar i kritisk infrastruktur, samt teknologi och ledarskap i klimatfrågor genom G-77 (en grupp av utvecklingsländer i FN-systemet) + Kina-forumet. Hur stort inflytande Kina har när det gäller mjuk makt går att diskutera. Däremot är det tydligt att Kina tillsammans med andra auktoritära länder i allt högre utsträckning påverkar hur multilaterala institutioner som WTO utvecklas, samtidigt som också nya institutioner för att komplimentera och delvis utmana existerande skapas.¹⁵ Utöver detta har Kina på många sätt lyckats bryta myten att modernisering leder till ökad frihet, som en gång var förhoppningen.

I en värld som kännetecknas av ökad konkurrens och vad som kan uppfattas som mer osäkerhet är det ännu viktigare att vinna globalt stöd för sina ståndpunkter och normer. Demokratier och autokratier konkurrerar i stora drag om inflytande bland länder som befinner sig i olika steg i sin ekonomiska utveckling och även i skalan mellan demokratiska och autokratiska system. Den globala covid-19-pandemin är ett tydligt exempel i vår närtid där dessa dynamiker har utspelat sig. I ett tidigt stadium var det många analytiker som intresserade sig för att jämföra demokratier och autokratier gällande nationella handlingsplaner för att bekämpa pandemin.¹⁶ Enkelt sammanfattat har man konstaterat att autokratiska länder använde sig av pandemin för att utöka repression och begränsa rättigheter, medan demokratiska länder i stor utsträckning har kritiserats för egoism i hanteringen av pandemin och tillgången på vaccin.¹⁷

Västra Balkan är ett tydligt exempel där demokratier och autokratier konkurrerar om inflytande. EU har sedan 2020 anammat en plan för att integrera länderna i den europeiska gemenskapen och på sikt anta dem som fullvärdiga medlemmar av unionen. Under samma tidsperiod har covid-19 haft en enorm påverkan på människors liv och ekonomiska möjligheter, inte minst i Västra Balkan. Trots sin geografiska placering i Europa och närhet till EU erbjöds inte länderna tillgång till vaccin av EU. Ryssland och Kina var däremot snabba med att erbjuda vaccin till regionen och vann således stöd, vilket senare ledde till att EU omvärderade sin position.¹⁸ Detta påvisar hur nära bistånd och säkerhetspolitik sammanflätas, samt vikten av altruistiskt bistånd för att värna och utveckla relationer till länder som önskar att förbättra sina demokratiska system. Det är även noterbart att Kina har sålt övervakningsutrustning till Serbien som erhöll vaccin ifrån Ryssland och Kina, primärt med motiveringen att bekämpa kriminalitet, men som i förlängningen även kan användas för övervakning av medborgare, inskränkande av rättigheter och på sikt även underminera demokratin. Exemplet ifrån Västra Balkan påvisar att länder inte är passiva om lösningar och samarbeten från Europa och USA inte erbjuds. I stället riskerar regionen att knytas närmare autokratier och försvåra möjligheten för samarbeten med EU i framtiden när exempelvis tekniska lösningar och infrastruktur i stället implementeras av Kina. Västra Balkan är dock enbart en region där denna dynamik spelar ut, samma senfärdighet när det gäller att leverera finansiering och lösningar har även i närtid skett på Grönland där Kina visat intresse för investeringar i kritisk infrastruktur och Köpenhamn enbart erbjudit alternativ finansiering när kinesiskt intresse kommit på tal.

Klimatkrisen

Klimatet är en annan viktig fråga där förtroendet för etablerade demokratier står på spel och på sikt även deras efterlevnad. Under det senaste COP27 mötet i Egypten var en av de viktigaste frågorna för

utvecklingsländer kompensation för skador och förluster orsakade av klimatkrisen.¹⁹ Världens mest ekonomiskt utsatta länder är också de som påverkas mest av klimatförändringar, samtidigt som de har minst resurser att anpassa sig till ökade temperaturer. I kontrast har industrialiserade länder som historiskt varit ansvariga för majoriteten av utsläppen av växthusgaser mer resurser och möjligheter till klimat-anpassning. För att överbygga problematiken och bristen på kapacitet är bistånd och tekniskt stöd väsentligt för att mitigera och anpassa mot klimatförändringar. Kopplingen mellan klimat och demokrati kan tyckas oklar vid första anblick, men en stark rättsstat och arbete mot korruption möjliggör effektivt klimatarbete och ansvarsutkrävande för att målsättningar uppnås. I flertalet demokratiska länder pågår även rättsprocesser av medborgare och civilsamhället för att hålla regeringar till svars för att följa klimatlagar och globala utsläppsmål, i Sverige primärt via ungdomsgruppen Aurora som anser att svenska staten inte behandlat klimatkrisen som en kris.²⁰

På längre sikt riskerar inte enbart förtroendet bland medborgare i Sverige och andra länder att minska om klimatet inte hanteras, men även förtroendet för EU, USA, Japan och andra etablerade demokratier som globala aktörer riskerar att minska bland medborgare främst från G77-gruppen om klimatfrågan inte adresseras på ett fördelaktigt sätt för alla parter. Kortfattat kommer demokratiskt välutvecklade länder med starka ekonomier sannolikt inte vinna gehör för sina värderingar om inte klimatfrågan hanteras varsamt, särskilt när klimatfrågan kopplas samman med social rättvisa. I förlängningen riskerar ett misslyckande i klimatfrågan slå tillbaka på demokratier när det kommer till deras normativa roll och globala samarbeten. När det gäller ledarskap i klimatfrågan har det senaste klimatomötet i Egypten påvisat att inga länder kan hållas ansvarsfria. Kina, som tidigare erhållit stöd för sina ståndpunkter i klimatförhandlingar från G77-länderna, har under det senaste mötet utstått kritik för att göra för lite, särskilt från onationer som löper störst risk.²¹

Givetvis finns det även människor i länder som eftersträvar demokrati utan externt stöd eller global press att utvecklas i en viss riktning. Däremot är det inte oväsentligt hur den globala opinionen påverkar och möjliggör förändringar i samhällen som är mer auktoritära. Om inte demokratier erbjuder lösningar på globala problem och engagerar sig i frågor som berör mänskliga rättigheter och rättvisa riskerar andra aktörer som Kina att ta initiativ och utveckla det internationella systemet utan hänsyn till frågor som berör demokrati. På längre sikt skulle en sådan utveckling kunna leda till urholkning av demokrati globalt då multilaterala institutioner inte längre blir lika aktiva i att främja mänskliga rättigheter och ett regelbaserat internationellt system.

Slutsats

Den avgörande striden för liberala demokratiers överlevnad och minskat inflytandet av autokratier är den om hur globala normer utformas. Etablerade demokratier måste hitta nya strategier och samarbetsformer för att inkludera länder som idag befinner sig på en skala mellan demokrati och autokrati för att vinna gehör för sina ståndpunkter och principer. Oavsett om det gäller konflikten i Ukraina, den globala pandemin som vi har gått igenom, eller frågan om klimatet är det viktigt att ett proaktivt förhållningssätt premieras som tar vara på intressen hos en bredd av intressenter och inte enbart medborgare i den kollektiva västvärlden.

Etablerade demokratier behöver således bli bättre på att förstå hur man uppfattas av länder som står mellan demokratiska och auktoritära system, för att undvika att uppfattas som egoistiska och oengagerade i frågor som inte i första hand påverkar dem själva. I en värld med ökad konkurrens innebär detta att strategier behöver utformas som i högre utsträckning står upp för internationella principer och erbjuder lösningar på problem för att undvika utökat inflytande av autokratier.

Slutnoter

- 1 Herre, Bastian: "The world has recently become less democratic", *Our World in Data*, 2022-11-06, <https://ourworldindata.org/less-democratic>, (2023-03-31).
- 2 *Global State of Democracy Report 2022: Forging Social Contracts in a Time of Discontent*, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, 2022, <https://idea.int/democracytracker/g sod-report-2022>, (2023-03-31).
- 3 Schlumberger, Oliver: "Authoritarian Regimes", *Oxford Handbook Topics in Politics*, 2015-08-06, <https://doi-org.ezproxy.its.uu.se/10.1093/oxfordhb/9780199935307.013.18>, (2023-03-31).
- 4 Persson, Ingmar, and Savulescu, Julian: *Unfit for the Future: The Need for Moral Enhancement*, Oxford University Press, Oxford, 2012, <https://doi-org.ezproxy.its.uu.se/10.1093/acprof:oso/9780199653645.001.0001> (2023-03-31).
- 5 Vereck, Keno: Hungary: "What's Viktor Orban's Problem with Ukraine?", *DW News*, 2022-12-12, <https://www.dw.com/en/hungary-whats-viktor-orbans-problem-with-ukraine/a-64063750>, (2023-03-31).
- 6 *Freedom in the World 2023: Hungary*, Freedom House, <https://freedomhouse.org/country/hungary/free-dom-world/2023>, (2023-03-31).
- 7 Serhan, Yasmeen: "The EU Watches as Hungary Kills Democracy", *The Atlantic*, 2020-04-02 <https://www.theatlantic.com/international/archive/2020/04/europe-hungary-viktor-orban-coronavirus-covid19-democracy/609313/>, (2023-03-31).
- 8 Lam, Angus, and Kumar, Deepa and Luchnika-Schorsch, Hanna: "Outlook for India's economic growth and policy platforms", *S&P Global Market Intelligence*, 2022-11-21, <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/mi/research-analysis/outlook-for-indias-economic-growth-and-policy-platforms.html>, (2023-03-31).
- 9 CRUX: "Russia-Ukraine war I Jaishankar Calls Out West Again, Questions 'Isn't Europe Funding the war?", *YouTube*, 2022-06-04, <https://www.youtube.com/watch?v=j2EdQDEag0&t=328s>, (2023-03-31).
- 10 Ibid.
- 11 Ibid.
- 12 "Remarks by President Biden Ahead of the One-Year Anniversary of Russia's Brutal and Unprovoked Invasion of Ukraine," *The White House*, 2023-02-21, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/02/21/remarks-by-president-biden-ahead-of-the-one-year-anniversary-of-russias-brutal-and-unprovoked-invasion-of-ukraine/>, (2023-03-31).
- 13 Tsuruoka, Michito: *Why the War in Ukraine is not about Democracy versus Authoritarianism*, Royal United Services Institute (RUSI), 2022-06-27, <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/why-war-ukraine-not-about-democracy-versus-authoritarianism>, (2023-03-31).

- 14 Marsh, Sarah: "Germany spy chief: Russia is the storm, China is climate change", *Reuters*, 2022-10-17, <https://www.reuters.com/world/german-spy-chief-russia-is-storm-china-is-climate-change-2022-10-17/>, (2023-03-31).
- 15 Wang, Jue and Sampson, Michael: *China's approach to global economic governance: From the WTO to the AIIB*, Chatham House, 2021-12-06, <https://www.chathamhouse.org/2021/12/chinas-approach-global-economic-governance>, (2023-03-31).
- 16 Kleinfeld, Rachel: *Do Authoritarian or Democratic Countries Handle Pandemics better?*, Carnegie Endowment for International Peace, 2022-03-31, <https://carnegieendowment.org/2020/03/31/do-authoritarian-or-democratic-countries-handle-pandemics-better-pub-81404>, (2023-03-31).
- 17 Laishram, Chinglen and Kumar, Pawan: "Democracies or Authoritarians? Regime Differences in the Efficacy of Handling covid-19 in 158 Countries", *Indian Journal of Public Administration*, vol 5, nr 3 2021.
- 18 Guarascio, Francesco and Murphy, Francois: "EU to funnel covid vaccines to Balkans after China, Russia shipments", *Reuters*, 2021-04-20, <https://www.reuters.com/world/europe/austria-funnel-651000-covid-vaccine-doses-western-balkans-eu-2021-04-20/>, (2023-03-31).
- 19 Plumer, Brad et al: "In a First, Rich Countries Agree to Pay for Climate Damages in Poor Countries", *The New York Times*, 2022-11-19, <https://www.nytimes.com/2022/11/19/climate/un-climate-damage-cop27.html>, (2023-03-31).
- 20 "Nu stämmer vi staten," *Aurora*, 2023, <https://xn--auroramlet-75a.se/>, (2023-03-31).
- 21 Moore, Scott, and Sikorsky, Erin: "The U.S. Can Steal China's Climate Leadership Crown: AS Beijing slips on climate, Washington should step in", *Foreign Policy*, 2023-03-30, <https://foreignpolicy.com/2023/03/30/us-china-climate-finance-negotiations-cop-emissions-loss-damage/>, (2023-03-31).

EN NY GENERATIONS RÖSTER OM FÖRSVARET AV DEMOKRATIN

En bok är en produkt som har lång livskraft och som dessutom ger en inblick i tankegångarna hos personer som levde under historiska skiften. Detta gäller i ännu högre grad med anledning av den historiska tid som vi nu upplever i krigets Europa.

År 2023 firar Sverige 500 år av självständighet. Men det globala säkerhetspolitiska läget präglas återigen av osäkerhet och instabilitet, inte minst sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022. Omvärldsklimatet hårdnar med en tendens till global tillbakagång för demokrati, rättsstatsprinciper, och respekt för internationella normer, folkrätt och samarbete. Vi kan inte ta vår demokrati, fred och frihet för given.

För att vända den globala demokratins systematiska nedgång och bygga Sveriges motståndskraft är det extra viktigt att nästa generations säkerhetspolitiska ledare är förberedda på och engagerade i att försvara demokratin. En ny era av geopolitisk instabilitet kräver att de yngres perspektiv och lösningar lyfts fram.

I mer än ett sekel har Allmänna Försvarsföreningen varit ett politisk obundet forum som har främjat intresse, kunskap och engagemang för svensk säkerhet och försvar. Med boken *En ny generations röster om försvaret av demokratin* vill AFF stärka ungas deltagande och inflytande i det samtal som formar den svenska försvars- och säkerhetspolitiken. I boken kan man läsa om allt från lärdomar från kriget i Ukraina och teknologisk utveckling i den nya geopolitiken till den transatlantiska länkens framtid och Kinas stormaktsambitioner.

aff
FÖR FRED, FRIHET, FRAMTID
GRUNDAD 1890